

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ

የሂደምኒቲስ፣ የቋንቋዎች ጥናት፣ የጋዜጠኝነት እና ኮሚኒኬሽን ኮሌጅ

የአማርኛ ቋንቋ ስነጽሑፍ እና ፎክሎር ትምህርት ክፍል

የድህረምረቃ መርሐ ግብር

የአማርኛ አፍ-ፊት ተማሪዎች በአማርኛ ጽሑፍ ላይ የሚፈፀሟቸው ስህተቶች እና የስህተት ምንጭ ትንተና፤ በአዲስ አበባ ከተማ በተመረጡ ሁለት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የ፱ኛ ክፍል ተማሪዎች ተተኳሪነት

በ

የአምላክሥራ ሕይወት

መስከረም 2008 ዓ.ም

አዲስ አበባ

የአማርኛ አፍ-ፈት ተማሪዎች በአማርኛ ጽሑፍ ላይ የሚፈፀሟቸው ስህተቶች እና የስህተት ምንጭ ትንተና፤ በአዲስ አበባ ከተማ በተመረጡ ሁለት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የ፱ኛ ክፍል ተማሪዎች ተተኳሪነት

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ

የሂዩማኒቲስ፣ የቋንቋዎች ጥናት፣ የጋዜጠኝነት እና ኮሚኒኬሽን ኮሌጅ

የአማርኛ ቋንቋ ስነጽሑፍ እና ፎክሎር ትምህርት ክፍል

የድህረምረቃ መርሐ ግብር

ለተግባራዊ ስነልሳን አማርኛን ለማስተማር ኤምኤ ዲግሪ

ማሟያ የቀረበ ጥናት

በ

የአምላክሥራ ሕይወት

መስከረም 2008 ዓ.ም

አዲስ አበባ

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ

የሂዩማኒቲስ፣ የቋንቋዎች ጥናት፣ የጋዜጠኝነት እና ኮሚኒኬሽን ኮሌጅ

የአማርኛ ቋንቋ ስነጽሑፍ እና ፎክሎር ትምህርት ክፍል

የድህረምረቃ መርሐ ግብር

የአማርኛ አፍ-ፊት ተማሪዎች በአማርኛ ጽሑፍ ላይ የሚፈፀሟቸው ስህተቶች እና የስህተት ምንጭ ትንተና፤ በአዲስ አበባ ከተማ በተመረጡ ሁለት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የ፱ኛ ክፍል ተማሪዎች ተተኳሪነት

የፈተና በርድ አባላት ማረጋገጫ

_____	_____	_____
አማካሪ	ቀን	ፊርማ
_____	_____	_____
ፈታኝ	ቀን	ፊርማ
_____	_____	_____
ፈታኝ	ቀን	ፊርማ

ምስጋና

የድህረ ምረቃ ትምህርቱን ጀምሮ እስካጠናቅቅ ድረስ ካስተማሩኝ መምህሮቼ ጀምሮ የተለያዩ ድርሻ ያላቸውን በርካታ ሰዎች ላመሰግን እወዳለሁ። በተለይ ግን እውቅና ሰጥቼ የላቀ ምስጋና የማቀርበው በቅድሚያ በነገር ሁሉ የረዳኝን ልዑል እግዚያብሄርን ነው። በመቀጠል በተጣበበ ጊዜ ያለመሰልቸት ስህተቶቼን እያረመ ፣ እያበረታታ እና ተስፋ እየሰጠ ለዚህ ውጤት ያበቃኝን አማካሪዬን ዶ/ር ሙሉሰው አስራቴን ከልብ አመሰግናለሁ። በተረፈ ሳላመሰግናቸው ብቀር ውስጤ በቅሬታ ሊሞላ እና ውለታቢስ ሊያደርገኝ ስለሚችል ፣ ውድ እና ክቡር መምህሮቼን አቶ ደረጃ ገብሬን እና ዶ/ር ጌታቸው እንዳላማውን ከልብ ላመሰግናቸው እወዳለሁ ። ነገሮች አስቸጋሪ በሆኑ ጊዜ ባያበረታቱኝ፣ ባይረዱኝ እና ተስፋ ባይሆኑኝ ኖሮ ዛሬ ለደረሰኩበት ደረጃ ባልደረሰኩ ነበር።

አጠቃሎ

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ የአማርኛ አፍ-ፈት ተማሪዎች በአማርኛ ጽሑፍ ላይ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶችና የስህተት ምንጮች መመርመር ነው። ተጠኒ ተማሪዎቹ በአዲስ አበባ ከተማ በሁለት የተመረጡ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች የሚማሩ የዘጠነኛ ክፍል አማርኛ አፍ-ፈት ተማሪዎች ናቸው። በጥናቱ የተካተቱት 100 ተማሪዎች ሲሆኑ የተመረጡትም በቀላል የእጣ ንሞና ዘዴ ነው። ለጥናቱ አስፈላጊ የሆኑ መረጃዎችን ለማግኘት በተጠኒ ተማሪዎቹ በሁለት ዙር 157 ድርሰቶች እንዲጽፉ ተደርጓል። በነዚህ ድርሰቶች መሰረት ተማሪዎቹ በጽሑፋቸው ላይ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች ለመለየት ተችሏል። በተጨማሪም በተጠኒ ተማሪዎቹ ከተሞሉ የጽሑፍ መጠይቆች እና ከአማርኛ ቋንቋ መምህራን ቃለ መጠይቆች መረጃ ተሰብስቧል። በነዚህ መረጃዎች ለተማሪዎች ስህተት መፈጸም ምክንያት ሊሆኑ የሚችሉ ነገሮችን ለመለየት ተችሏል። ከድርሰት እርማት በተገኘው መረጃ መሰረት ጠቅላላ የስህተቶች ብዛት 1066 ሲሆን ከነዚህ ውስጥ 478 (44.84) የቋንቋ አጠቃቀም፣ 466 (43.73%) የቋንቋ አወቃቀር እንዲሁም 122 (11.44%) የሥርዓተነጥብ አጠቃቀም ስህተቶች ሆነው ተገኝተዋል። ተማሪዎች ከጻፏቸው ድርሰቶች እንዲሁም በተማሪዎች እና በመምህራን ከተሞሉ መጠይቆች በተገኙ መረጃዎች መሰረት የስህተቶቹ ምንጮች የማስተማሪያ መሳሪያዎች ዝግጅትና የማስተማሪያ ዘዴ ድክመት እና የስነልቦናዊ ሁኔታዎች ተጽእኖ መሆናቸውን ለማወቅ ተችሏል። እነዚህን ችግሮች ለማቃለል የማስተማሪያ መሳሪያዎችን አዘገጃጀት እና የማስተማሪያ ዘዴዎችን ማሻሻል፣ እንዲሁም ተማሪዎች ትምህርቱን በፍላጎት እንዲማሩ የሚያስችሉ ሁኔታዎችን ማመቻቸት የሚሉ መፍትሄ ሀሳቦች ተጠቁመዋል።

ማውጫ

ርዕስ	ገጽ
ምስጋና.....	i
አጠቃሎ.....	ii
ምዕራፍ አንድ	1
መግቢያ.....	1
1.1 የጥናቱ ዳራ	9
1.2 አነሳሽ ምክንያት	11
1.3 የጥናቱ አላማ	11
1.4 የጥናቱ አስፈላጊነት.....	11
1.5 የጥናቱ ወሰን	12
ምዕራፍ ሁለት.....	13
ክለሳ ድርሳን	5
2.1 መጻፍ ለምን አዳጋች ይሆናል?	13
2.1.1. ሥነልቦናዊ ችግር	13
2.1.2 ሰዋስዋዊ ችግር	13
2.1.3 የግንዛቤ ችግር	14
2.2. የስህተት ምንነት.....	14
2.3. የስህተት ትንተና ምንነት	16
2.4 የስህተት ትንተና አስፈላጊነት	17
2.5. የስህተት ምጮች	18
2.5.1.የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ	18
2.5.2 የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ.....	19
2.5.3 የማስተማሪያ መሳሪያዎችና የማስተማሪያ ዘዴዎች ድክመት	21

2.5.4. የስነ ልቦናዊ ሁኔታዎች	22
2.6 ስህተትን የመለየት ዘዴ.....	23
2.6.1. የስነ ልቦና ክፍሎችን መሰረት ያደረገ ክፍፍል.....	24
2.6.2.. የዓረፍተ ነገር ላዕላይ ቅርጾችን መሰረት ያደረገ ክፍፍል	24
2.6.3 ንጽጽራዊ ክፍፍል	25
2.6.4 ተግባባታዊ ተጽዕኖን መሰረት ያደረገ የስህተት ክፍፍል	25
2.7. የቀደምት ጥናቶች ቅኝት	26
ምዕራፍ ሦስት	30
3. የአጠናን ዘዴ	23
3.1. የትምህርት ቤት አመራረጥ	30
3.2. የተማሪዎች አመራረጥ	30
3.3. የመምህራን አመራረጥ	31
3.4 የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች	31
3.4.1 ድርሰት.....	31
3.4.2 የተማሪዎች የጽሑፍ መጠይቅ	33
3.4.3 የመምህራን ቃለ-መጠይቅ	34
3.4.1.1 የመጠይቆች አተናተን.....	34
3.5 የመረጃ አተናተን	34
3.5.1 የመጠይቆች አተናተን.....	34
ምዕራፍ አራት	35
4.1 የመረጃ ትንተና እና ትርጉሚያ	35
4.2 በድርሰቶቹ ውስጥ የታየ አጠቃላይ የስህተት ብዛት.....	35
4.3 የስህተቶች ስርጭት	37
4.3.1 የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት	39

4.3.1.1 የሆሄያት ቅርጽ ስህተት	41
4.3.1.2 ግድፈት	44
4.3.1.3 ያልተለዩ ስህተቶች	44
4.3.1.4 የቃላት ድግግሞሽ	45
4.4 የቋንቋ አወቃቀር ስህተት	46
4.4.1 የዓረፍተ ነገር ስምምነት ስህተት	48
4.4.2 የመስተዋድድ እና የተሳቢ አገባብ ስህተት	50
4.4.3 የቃላት አጠቃቀም ስህተት	52
4.5 የሥርዓተነጥብ አጠቃቀም ስህተት	53
4.5.1 የአራት ነጥብ አጠቃቀም ስህተት	55
4.5.2 የነጠላ ሰረዝ አጠቃቀም ስህተት.....	56
4.5.3 የትእምርተ አንክሮ አጠቃቀም ስህተት.....	56
4.5.4 የእንግሊዝኛ ምልክት (comma) መጠቀም	57
4.6 የስህተት ምንጭ መላምቶች	58
4.6.1 የማስተማሪያ መሳሪያዎች አዘገጃጀት እና የማስተማሪያ ዘዴዎች ድክመት.....	59
4.6.2 ማህበራዊና ስነልቦናዊ ሁኔታዎች	64
ምዕራፍ አምስት	77
ማጠቃለያና መፍትሄ ሐሳብ	77
5.1 ማጠቃለያ	77
5.2 የመፍትሄ ሀሳብ.....	79
ዋቢ ጽሑፎች	
አባሪዎች	

ምዕራፍ አንድ

መግቢያ

1.1 የጥናቱ ዳራ

በኢትዮጵያ በ1944 ዓ.ም. ለመጀመሪያ ጊዜ በተቀረጸው የአንደኛ ደረጃ ሥርዓተ ትምህርት ውስጥ አማርኛ እንደ አንድ የትምህርት አይነት ተካቶ እናገኛለን። ይህ ሥርዓተ ትምህርት በ1951 ዓ.ም ተሻሽሎ ሲወጣ የትምህርት አይነቶቹ በውስጣቸው ሊይዟቸው የሚገቡ ይዘቶችን አካቶ ነበር። በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ውስጥ ከተካተቱት ይዘቶች አንዱ ደግሞ የድርሰት አጻጻፍ ነበር።(ትምህርት ሚኒስቴር 1970) አማርኛ በሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በትምህርትነት ከሚሰጥባቸው አጠቃላይ አላማዎች አንዱ ተማሪው የቋንቋውን ሥርዓት ጠብቆ ሀሳቡን በጽሑፍ መግለጽ ማስቻል እንደሆነ ተስፋዬ(1981፣59) ገልጸዋል።

ይሁን እንጂ የመጻፍን ክሂል ማስተማር በኢትዮጵያ የረጅም ጊዜ ልምድ ቢኖርም እስካሁን የታለመለት ግብ በሚጠበቀው መጠን ተሳክቶ አይታይም። ለዚህም የሀገራችን የዘርፉ አጥኚዎች አሉታዊ አስተያየቶችን ሲሰነዝሩ ይታያል። የመጻፍ ክሂል በተማሪዎች ዘንድ እስከ ዩኒቨርሲቲ ደረጃ በጣም አስቸጋሪ እና ከስህተት ያልጸዳ መሆኑን ባየ(1987)፣ተስፋዬ(1981)ገልጸዋል።

ሆኖም ይህ ችግር በኢትዮጵያ ብቻ የሚታይ አለመሆኑን የሚያስረግጡ የተለያዩ የውጪ ሀገር የቋንቋ ምሁራን በመጽሐፎቻቸው ያስነብባሉ። ይህንኑ ሀሳብ አስመልክቶ Recharads(1974፣100)«በዩኒቨርሲቲ ደረጃ እንኳን ብዙዎቹ ተማሪዎች በሁለተኛ ደረጃ በተማሩት መሰረት ጥሩ ጽሑፍ ሲጽፉ አይታይም፤ ቁጥራቸው ይህ ነው የማይባል ተማሪዎች ለጽሑፍ ፍራቻ እና ጭንቀት ይታይባቸዋል» ሲሉ ይገልጻሉ። ይህ ችግር እስካሁን እስከ ዩኒቨርሲቲ ዘልቆ ለመከሰቱ በርካታ ምክንያቶች እንዳሉ በምሁራኑ ተገልጿል(Ellis 1989, Richards 1974, Norrish 1983)። ከችግሮቹም ዋና ዋና የሚባሉት መምህራኑ የሚከተሉት የማስተማር ስልት፣ የማስተማሪያ መሳሪያዎች አዘገጃጀት፣ የተማሪዎች ፍላጎት ማጣት፣ የክፍለ ጊዜ እጥረት እና የተማሪዎች ቁጥር መብዛት ናቸው (ተስፋዬ፣ 1981)።

ይሁን እንጂ ይህ ችግር የሚታየው በኢ-አፍ-ፈት ተማሪዎች ብቻ እንደሆነ ሁሉ በአብዛኛው የሚገኙት ጥናቶች ትኩረታቸውን ያደረጉት በሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ላይ ነው። እስከህዳር በአፍ-ፈቶቹ ላይ ከቁጥር የሚገባ ጥናት በሀገር ውስጥም ሆነ በውጪ አጥኚዎች አልታየም። ይህንን የታዘቡት ተስፋዬ(1981:56) «እስከህዳር ድረስ ስለቋንቋ ማስተማር የተጻፉትን ጽሑፎች ብንመረምር አፍ መፍቻ የሆኑትን ስለማስተማር ዘዴ ከተጻፉት ይልቅ ሁለተኛ ቋንቋዎችን ስለማስተማር ዘዴ የተጻፉት በጣም ብዙ ሆነው እናገኛለን» ሲሉ ገልጸዋል።

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ለሁለተኛ ዲግሪ ማሟያ በስህተት ትንተና ላይ የተደረጉ ጥናቶችን ስንፈትሽም የምናገኘው ተመሳሳይ ነው። ብዙዎቹ ጥናቶች አማርኛን በሁለተኛ ቋንቋነት በሚማሩ ተማሪዎች እና አፍ-ፈቶቹን ከኢ-አፍ-ፈቶች ሳይለዩ የተሰሩ ሆነው እናገኛለን። ምሳሌ ለመጥቀስ ያህል አማረ (1996)፣ ልዑልሰገድ (1997)፣ ሆነልኝ (1997)፣ ደብሬ (1999)፣ ተገኝ (2000)፣ ግርማ (2000) እና መሰረት (2003) በኢ-አፍ-ፈቶቹ ላይ የተሰሩ ሲሆኑ ቻላቸው (1998)፣ አለማየሁ (1986)፣ እንዲሁም አብይ (1997) አፍ-ፈቶቹን ከኢ-አፍ ፈቶቹ ሳይለዩ የተሰሩ ጥናቶች ናቸው።

እነዚህ ጥናታዊ ጽሑፎች በተለያዩ አገርኛ ቋንቋዎች አፋቸውን በፈቱ እና አፈ መፍቻ ቋንቋቸው ባልተለዩ ተማሪዎች አማርኛ ጽሕፈት ላይ የሚገኙትን ስህተቶች እና የስህተት ምንጮች አጥንተዋል። በግኝታቸውም ለስህተቱ መፈጸም በዋና ምክንያትነት ያስቀመጡት ለኢ-አፍ-ፈቶቹ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖን እና የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖን ሲሆን አፍ መፍቻ ቋንቋቸው ባልተለየው ተማሪዎች ደግሞ የጽህፈት ልምድ እጥረት፣ የትኩረት ማነስ እና መሰላቸት እንደሆነ ተገልጿል።

አማርኛ አፍ-ፈት የሆኑትን ተማሪዎች ነጥሎ በጽሑፋቸው ላይ የሚታዩትን ስህተቶች እና የስህተት ምንጮች የገመገመ ጥናት ግን ማግኘት አልተቻለም። ይህ ጥናትም በዚህ ረገድ የሚታየውን ክፍተት ለመሙላት ያለመ ነው። ጥናቱ በአዲስ አበባ ከተማ በሚገኙ አንድ የመንግስት እና አንድ የግል ትምህርት ቤት የ9ኛ ክፍል ተማሪዎችን ተተኪሪ ያደርጋል። በዚህ መሰረት ተማሪዎች የአማርኛ ጽሑፍ በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች እና የስህተቶቹን ምንጭ ለመለየት ይሞክራል።

1.2 አነሳሽ ምክንያት

ጥናታዊ ጽሁፊን ለማዘጋጀት ሳስብ በቅድሚያ በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ የቀረቡ የቅድመ ምረቃ እና የድህረ ምረቃ ጥናቶችን በተቻለኝ አቅም ለመፈተሽ ሞክራለሁ። በዚህ ሂደት በተለይ በአማርኛ ጽሁፍ ዙሪያ የተሰሩትን ጥናቶች በስፋት ፈትሼአለሁ። ባገኘሁት መረጃ አብዛኞቹ ጥናቶች ተማሪዎች በተለያዩ አገር በቀል ቋንቋዎች አፋቸውን ፈተው በአማርኛ ሲጽፉ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች የዳሰሱ ናቸው። ይህ መሆኑ ደግሞ አማርኛ አፍ-ፈት ተማሪዎች ከዚህ ችግር ነጻ ናቸው ወይ? የሚል ጥያቄ ስለፈጠረብኝ እንዲሁም በሙያዬ መምህርት በመሆኔ በተለያዩ የክፍል ደረጃ የማገኛቸው ተማሪዎች ከዚህ ችግር ነጻ አለመሆናቸውን ስለተገነዘብኩ፣ ይህንን ሁኔታ በጥናት ለማረጋገጥ አማርኛ አፍ-ፈት ተማሪዎች በአማርኛ ሲጽፉ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች እና የስህተት ምንጮች ለማጥናት አነሳሽቶኛል።

1.3 የጥናቱ አላማ

ይህ ጥናት አማርኛ አፍ-ፈት ተማሪዎች የአማርኛ ጽሁፍ በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች እና የስህተት ምንጮች የስህተት ትንተና ዘዴን ተጠቅሞ ለመመርመር ይሞክራል። ዝርዝር አላማዎቹም

1. ተማሪዎቹ አማርኛ ጽሁፍ ሲጽፉ የሚፈጽሟቸውን የስህተት አይነቶች ምን ምን እንደሆኑ መለየት።
2. በእያንዳንዱ ጽሁፍ ውስጥ የሚገኘውን ጠቅላላ የስህተት መጠን እና አይነት እንዲሁም የድግግሞሽ መጠን መፈተሽ።
3. ለስህተቶቹ መከሰት ምንጭ የሚሆኑትን ነገሮች መለየት ናቸው።

1.4 የጥናቱ አስፈላጊነት

ከዚህ ጥናት በዋናነት ተጠቃሚ የሚሆኑት

- መምህራን
- የመርሐትምህርት አዘጋጆች እና የማስተማሪያ መሳሪያ አዘጋጆች
- እንዲሁም ተማሪዎች ይሆናሉ።

ተማሪዎች በጽሑፍ ጊዜ የሚፈጽሙትን ስህተት ማጥናት ተማሪዎች በየትኛው የቋንቋ ስርዓት ላይ ድክመት እንዳለባቸው ለማወቅ ይረዳል። ይህ ደግሞ የማስተማሪያ ስልትን ለማሻሻል እና ተማሪዎችን በየትኛው አቅጣጫ መርዳት እንደሚገባ ፍንጭ ለማግኘት ይረዳል። የማስተማሪያ መሳሪያዎችን ዝግጅት ለመገምገምም ሆነ በአዲስ መልክ ለማዘጋጀትም እንዲሁ። ለመምህራን የተማሪዎቻቸውን የጽሕፈት ክህሎት፣ የመማር ብልህነት ለመገንዘብ ያግዛል። ይህም የመማር ማስተማሩን ሂደት ቀላል ለማድረግ በእጅጉ ይጠቅማል ። ስለዚህ ይህ ጥናትም ከላይ የተገለጹትን ጠቀሜታዎች በማስገኘት ረገድ የራሱን አስተዋጽኦ ያደርጋል። በዚህ ረገድ ይህ ጥናት ለመምህራን፣ የማስተማሪያ ቁሳቁስ ለሚያዘጋጁ አካላት እንዲሁም በአማርኛ አፍ-ፊት ተማሪዎች የመጻፍ ስህተት ላይ ሰፊ ጥናት ማሄድ ለሚፈልግ አካል ከፍተኛ ጠቀሜታ ይኖረዋል ተብሎ ይታመናል።

1.5 የጥናቱ ወሰን

የዚህ ጥናት ዋና ትኩረት አማርኛ አፍ-ፊት ተማሪዎች የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች እና የስህተት ምንጮች መለየት ነው። የተማሪዎችን ስህተት በመተንተን ሂደት የሆሄያት አሰዳደርን ፣ የሥርዓተ-ነጥብ አጠቃቀምን ፣ የቃላት አጠቃቀምን እንዲሁም የአረፍተ ነገር አወቃቀር ትክክለኛነትን የሚመረምር ሲሆን። ከአረፍተ ነገር በላይ የሆኑ ጽሑፋዊ ይዘቶች የዚህ ጥናት ትኩረት አይሆኑም። እንዲሁም በስህተት ምንጭ ትንተና ላይ በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የሚገኙ ስህተቶች ምንጫቸው ስህተት ወይም ግድፈት መሆኑን የሚያረጋግጥ ጥናት አያካሂድም።

ምዕራፍ ሁለት

ክለሳ ድርሳን

2.1 መጻፍ ለምን አዳጋች ይሆናል?

መጻፍ የሀሳብ አቀናባቢን፣ የሀሳብ ፍሰትን፣ የቃላት አመራረጥን እና የአገላለጽ ስልትን የሚጠይቅ የቋንቋ ክህሎት ነው። ስለዚህ ብዙዎች እንደሚስማሙበት መጻፍ የነቃ አዕምሮ ውጤት ነው ማለት ይቻላል። ሆኖም ግን የመጻፍ ክህሎት በብዙዎች ዘንድ አስቸጋሪ መሆኑ ይገለጻል። መጻፍ ለብዙዎች አስቸጋሪ የሚሆንበትን ምክንያት Byrne (1988) ሲያስረዱ ሶስት ምክንያቶችን ይጠቅሳሉ። እነሱም ስነልቦናዊ ችግር፣ ሰዋስዋዊ ችግር እና ግንዛቤያዊ ችግር ናቸው።

2.1.1. ሥነልቦናዊ ችግር (psychological problems)

መጻፍ ከንግግር የበለጠ ሥነልቦናዊ ጫና ያሳድራል። Byrne (1997:4) እንደሚያስረዱት ንግግር ተፈጥሯዊ፣ በየትኛውም ሁኔታ እና አጋጣሚ የምንጠቀመው የመግባቢያ መንገድ ነው። በየትኛውም ቦታና ሁኔታ ውስጥ ስንናገር ስህተት ብንፈጽም ከአድማጭ እርማት እናገኛለን፤ ሀሳባችንን በጽሑፍ ስንገልጽ ግን ያለ ማንም እገዛና ያለምንም ማስተካከያ በራሳችን የምንወጣው ተግባር ይሆናል። ይህ ደግሞ የስነልቦና ጫና ስለሚያሳድር መጻፍን አስቸጋሪ ያደርገዋል ።

2.1.2 ሰዋስዋዊ ችግር (linguistic problem)

እንደ Byrne (1997 4-5) ገለጻ በንግግር ወቅት ገለጻ ስናደርግ አድማጭ ንግግራችን እንዲቀጥል ያግዘናል። ንግግራችን ላይ ችግር (ስህተት) ቢፈጠር እየደገምን ወደኋላ እየተመለስን አስተካክለን መቀጠል እንችላለን። በጽሑፍ ጊዜ ግን እነዚህ ሁሉ ዕድሎች አይኖሩም። ተግባቦታችን በራሳችን ችሎታና እውቀት ብቻ የተገደበ ይሆናል። በራሳችን የቃላት ምርጫ፣ በራሳችን የቃላት መዋቅር፣ አረፍተ ነገሮችን መመስረት ይጠበቅብናል። ከዚህ ሂደት በኋላ የጻፍነው ጽሑፍ በአንባቢ ይተረጎማል። ይህ ደግሞ ሌላው ጽሑፍን አስቸጋሪ የሚያደርገው ነገር ነው ።

2.1.3 የግንዛቤ ችግር (Cognitive problem)

እንደቀደሙት ሁሉ በዚህም ጊዜ ንግግር መልዕክት ለማስተላለፍ ያለ ማንም ጋባዥ፣ ያለ ማንም አስገዳጅነት በራሳችን ፍላጎት እና ባሻን ጊዜ የምንጠቀመው መግባቢያ ነው። ይህ ደግሞ ምንም አይነት ትምህርትና እውቀት አያስፈልገውም። መጻፍ ግን በመደበኛ መንገድ የምንማረው፣ የራሱ ህግና ሥርዓት ያለው መግባቢያ ነው። የቋንቋውን የጽሕፈት ህግ በሚገባ ማወቅ ይጠይቃል። የቋንቋው የጽሕፈት ህግ ብቻ ሳይሆን ሀሳባችንን በጽሑፍ እንዴት መግለጽ እንዳለብንና ከአንባቢያችን ጋር ያለምንም ችግር እንዴት መግባባት እንደምንችል ማወቅ ይኖርብናል። ይህ ሶስተኛው የመጻፍን ክህሎት አስቸጋሪ የሚያደርገው ሂደት ነው በማለት (Byrne 1997:5) አብራርተዋል።

ሆኖም ከላይ በተጠቀሱት ምክንያቶች ተማሪዎች በጽሑፋቸው ውስጥ የተለያዩ ስህተቶችን ይፈጽማሉ። ከላይ በምክንያትነት በተጠቀሱት ችግሮች ተማሪዎች የሚፈጽሟቸው እና ስህተት ተብለው የሚጠቀሱት ነገሮችስ ምን ሊሆኑ ይችላሉ? በስህተቶቹ ምክንያት ሊከሰት የሚችለው የተግባባት ችግር መጠኑ ምን ያህል ይሆን? የሚሉትን ሀሳቦች በቀጣይ የምንመለከታቸው ነጥቦች ይሆናሉ።

2.2. የስህተት ምንነት

በቋንቋ መግር ማስተማር ሂደት ተማሪዎች በጽሑፍ ሀሳባቸውን እንዲገልጹ ልምምድ ያደርጋሉ። በዚህ ልምምድ ወቅት አፋቸውን በታላሚው ቋንቋ የፈቱትም ሆኑ ኢ-አፍ ፈት የሆኑት የተለያዩ ስህተቶችን ይፈጽማሉ። ነገር ግን ስህተቶቹ ለተማሪዎቹ የቋንቋ እድገት አስተዋጽኦ የሚያደርጉ እንጂ የውድቀት ምልክት እንዳልሆኑ የተለያዩ የቋንቋ ምሁራን ይገልጻሉ (Dulay et al፣ 1982 ፣ Littlewood 1984)።

በተማሪዎች ጽሑፍ ውስጥ በተደጋጋሚ ከአንደኛ ደረጃ እስከ ኮሌጅ የሚታዩት ስህተቶች ከመደበኛው የቋንቋ አጠቃቀም፣ በቋንቋው የጽሕፈት ህግ ተቀባይነት የሌላቸውን የቃላት፣ የሆሄያት እና የአረፍተ ነገር መዋቅሮች መጠቀም እንደሆነ Norrish(1983:127) ገልጸዋል። በሌላ ሁኔታ ደግሞ ስህተቶቹ በሁለት ዋና ዋና ክፍሎች ሊመደቡ የሚችሉ መሆናቸውን መሰረት(2003) Negara(1983:35-36) ጠቅሰው አስቀምጠዋል። እነሱም የአጠቃቀም ስህተት (performance error) እና የእውቀት ማነስ ስህተት (competence error) ናቸው። የአፈጻጸም ስህተት የሚባለው ግድፈት (mistake) ሲሆን ይህም ማዳግ

(laps) የሚሉት ነው። በዚህ ምክንያት የሚታየው ስህተት የተወሰኑ የቃላት ወይም የሆሂያት ግድፈት ፣ ድግግሞሽ፣ የሆሂያት ጭመራ የመሳሰሉት ስህተቶች የሚታዩበት ነው። ተማሪው እነዚህን ስህተቶች የሚፈጽመው ቋንቋውን ባለማወቁ ሳይሆን በችኮላ፣ በትኩረት ማጣት፣ ባልተረጋጋ ስሜት፣ በጭንቀት ወይም በብስጭት ውስጥ ሆኖ በሚጽፍበት ጊዜ ነው። የእውቀት ማነስ ስህተት (error) የሚባለው ግን ተማሪው በተደጋጋሚ የሚፈጽመውና በራሱ ሊያስተካክለው የማይችል፣ በሌላ ሰው እርማት እስካልተደረገለት ድረስ እንደ ትክክል የሚቆጥረው እና የሚጠቀምበት የስህተት አይነት ነው።

Brown(1994:205-206) ስህተትን ግድፈትና ስህተት በማለት በሁለት ክፍለው ይመለከቱታል። የተማሪዎቹን ቋንቋ ችሎታ በተገቢ ሁኔታ መተንተን ካስፈለገ በስህተትና በግድፈት መካከል ያለውን ልዩነት በሚገባ ማጤን እንደሚገባ ይገልጻል። ግድፈት የሚወክለው በአፈጻጸም ችግር የሚከሰት ስህተትን ሲሆን በይሆናል ግምትና በማዳጥ (laps) የሚፈጠር ስህተትም በዚህ ውስጥ የሚካተት ነው። እንደ ብራውን ገለጻ ግድፈት በማንኛውም ሰዓት የሚፈጸም አፍ-ፈትና ኢ-አፍ-ፈትን የማይለይ ነው። አፍ-ፈት ተናጋሪዎች ይህን ማዳጥ ወይም ግድፈት ወዲያው ተገንዝበው ሊያስተካክሉት ይችላሉ። ስለዚህ የአፈ ፈቶች የብቃት ማነስ ችግር ሳይሆን በአፍልቆት ሂደት የተከሰተ ክፍተት ማመልከቻ ነው። ይህ ክፍተትም ምናልባት በጭንቀት፣ በአፍ ማዳጥ፣ በዘፈቀዳዊ የቋንቋ አጠቃቀምና በጊዜ እጥረት ምክንያት የሚከሰት ነው ይላሉ።

Littlewood (1986) እና Norrish (1983) እንደሚሉት ስህተት የመማር ሂደት አንዱ አካል እና ትምርቱንም በንቃት ለማካሄድ ጠቃሚ ምልክት ነው። ስህተት ቀደም ሲል በልማዳዊ ሁኔታ በተለያዩ ምክንያቶች ቃላትን በማጥበቅ፣ በንቃት ባለመከታተል ወይም በእውቀት ማነስ ከትክክለኛው የቋንቋ አጠቃቀም ማፈንገጥ እንደሆነ እና በተማሪዎች ዘንድ አንደ ውድቀት የሚቆጠር፣ በመምህራኑ ችሎታ ላይም ጥያቄን የሚፈጥር እንደነበረ ይነገራል ። ሆኖም ግን በሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ላይ በተካሄደ ምልከታዊ ጥናት የተገኘው መረጃ እንደሚያመለክተው ከታላሚው ቋንቋ አገባብ አለማፈንገጥም ስህተት ላለመፈጸም ዋስትና ሊሆን አይችልም። በእያንዳንዱ የቋንቋ ተማሪ የሚፈጸሙ ስህተቶችም የተማሪው የቋንቋ እድገት አመልካቾች እንደሆኑ ተደርገው መቆጠር ያለባቸው ናቸው ሲሉ ገልጸዋል።

እንደ Corder (1967 156-261) አባባል የስህተት አይነቶች ግልጽ ስህተት እና ስዑር ስህተት በመባል በሁለት ይከፈላሉ። ግልጽ ስህተት የሚባለው ከስሙ እንደምንረዳው በአንድ አረፍተ ነገር ውስጥ የተፈጸመን ስህተት አረፍተ ነገሩን በማየት ብቻ የምንለየው የስህተት አይነት ነው። ስዑር ስህተት የሚባለው ደግሞ እንደ ግልጽ ስህተት አረፍተ ነገሩን በማየት ብቻ የሚለይ ሳይሆን ስህተቱን ፈልፍሎ ለማውጣት ወይም ለማወቅ አረፍተ ነገሩን በጥልቀት እና በጥሞና መመርመርን የሚጠይቅ የስህተት አይነት ነው።

በአጠቃላይ በተማሪዎች የሚፈጸሙ ስህተቶች ግድፈት ወይም ስህተት ተብለው እንደሚከፈሉ ለማወቅ ተችሏል።

2.3. የስህተት ትንተና ምንነት

የስህተት ትንተና ዘዴ በ1967 Corder በተባለ ምሁር እንደ ተጀመረ ድርሳናት ይገልጻል። ጽሑፍ ትንተና የጥናት ዘዴ በቋንቋ የመማር ሂደት ውስጥ የሚከሰተው ስህተት ምንጩ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት አሉታዊ ሽግግር ብቻ እንደሆነ የሚገልጽ የጥናት መስክ ነበር። ይህ የጥናት ዘዴ ሌሎችን የስህተት ምንጮች ለማጥናት ባለመቻሉ የስህተት ትንተና ይህንን አብይ ክፍተት ለመሙላት ብሎም ለማስወገድ ብቅ ያለ የጥናት መስክ ነው።

የስህተት ትንተና ማለት የተማሪዎችን ተግባራዊ እንቅስቃሴ ለመግለጽ ሲባል በበርካታ ሰዎች ዘንድ ተማሪዎቹ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች የሚታዩበት፣ የታዩት ስህተቶች የሚተነተኑበትና የተተነተኑትም የስህተት አይነቶች በተለያዩ ምድብ አይነቶች የሚቀመጡበት ዘዴ ነው (Brown 1994:206) ።

የስህተት ትንተና ስህተትን ሳይንሳዊ በሆነ መንገድ ከፋፍሎ በማጥናት የስህተት ምንጮችን ይጠቁማል። በተጨማሪም ስለስህተት ያለውን አሉታዊ አመለካከት በማስቀረት ስህተትን እንደ አንድ የትምህርት ሂደት ይቆጥራል። ከዚህም በመነሳት ለሥርዓተ ትምህርት ቀረጽ፣ ለማስተማሪያ መሳሪያዎች ዝግጅት እንዲሁም ተማሪዎች ያሉበትን የእውቀት ደረጃ ለማመልከት ያገለግላል። በአሰራሩም የቋንቋ ተማሪዎችን የቋንቋ አጠቃቀም በናሙናነት በመውሰድ ስህተቶችን ለይቶ ያወጣል፤ የስህተቶቹንም አይነት ምንጫቸው ምን ሊሆን እንደሚችል መላ ይመታል (Ellis 1989 : 296 ,Corder 1967:19 , Dulay,et al.1982)።

የስህተት ትንተና በዚህ ሁኔታ እየገነነ ቢመጣም ነቀፌታዎች እና ድክመቶች እንደነበሩበት Dulay,et al.(1982 141-146) ገልጸዋል። ከድክመቶቹ ውስጥ መሰረታዊ የሚባሉት ሶስቱ የሚከተሉት ናቸው፡-

1. በስህተት ትንተናው ሂደት ላይ ስህተቶችን እንዲህ ናቸው ብሎ በግልጽ ማስቀመጥ አለመቻል እና ምንጫቸውን በተገቢ ሁኔታ አለመግለጽ።
2. የስህተት ክፍሎችን ግልጽ በሆነ ሁኔታ አለማስፈር።
3. የተማሪዎችን ስህተቶች ቀላል በሆነ መንገድ መከፋፈል አለመቻል ናቸው።

እነዚህ ድክመቶች የተነሳበትን አላማ በተገቢው መንገድ እንዳያሳካ እና ሊሰጥ የሚችለውን ጠቀሜታ እንዳይሰጥ አግደውታል።ይሁን እንጂ ድክመቶቹን እና ነቀፌታዎቹን በመቅረፍ፣ ተጓዳኝ የሆኑ ጥናቶችን በማካሄድ ተግባራዊ የሰነ-ልሳን ጥናቱን ቀጥሏል፤ ጠቀሜታውም በብዙዎች ዘንድ ተፈላጊ እንደሆነ ተገልጿል። በዚህ ጥናትም የአማርኛ አፍ-ፊት ተማሪዎች የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች ለመመርመር የሚሞከረው ይህንኑ የስህተት ትንተና ዘዴ በመከተል ነው።

2.4 የስህተት ትንተና አስፈላጊነት

በተማሪዎች ጽሑፍ ላይ የስህተት ትንተና ማካሄድ በርካታ ፋይዳዎች እንዳሉት ተገልጿል።

የስህተት ትንተና ቋንቋን የመማር ማስተማር ሂደት ውጤታማ የሚሆንበትን

አቅጣጫ ይጠቁማል። ይህን ሀሳብ በተመለከተ Richards (1974) ፣Ellis (1989) እና Duley.et,al (1982) ሲገልጹ ከስህተት ትንተና ውጤት ግንባር ቀደም ተጠቃሚዎቹ የቋንቋ መምህራን እንደሆኑ ሲገልጹ ፣ መምህራኑ የሚያስተምሯቸውን ተማሪዎች ዳራዊ እውቀት አንዲረዱ ያደርጋል፤ ካገኙትም መረጃ በመነሳት የትኛውን ይዘት በምን አይነት መልክና ለምን ያህል ጊዜ ማስተማር እንዳለባቸው እንዲወስኑ ያግዛል፤ በዚህም የተማሪዎችን ችግር በሚፈታ መልኩ የተደራጀ የማስተማር ሂደት እንዲኖራቸው ያግዛል። የማስተማር ስነ-ዘዴውና የማስተማሪያ መሳሪያዎች ያለባቸውን ችግር እንዲፈትሹ ይረዳቸዋል፤ በሌላ በኩል የቋንቋ ተማሪዎችን ሰዋሰው ለማስተማር ስህተቶቹን በማደራጀት እንደ መረጃ ሊጠቀሙበት ይችላሉ። በሁለተኛ ደረጃ ተጠቃሚ የሚሆኑት ደግሞ ተማሪዎች ናቸው።

ተማሪዎቹ በታላሚው ቋንቋ ያላቸው እውቀት ምን ያህል እንደሆነ በመጠቀም ጠንክረው ቢሰሩ የትኞቹን ስህተቶች በቀላሉ እንደሚያስወግዱ እና በየትኛው የቋንቋ ክፍል ላይ ትኩረት ሰጥተው መለማመድ እንደሚገባቸው ያስገነዝባቸዋል። በተጨማሪም ለመርገ ትምህርት አዘጋጆች መጽሐፎችንና የተለያዩ የማስተማሪያ ቁሳቁሶችን ለማዘጋጀት ከፍተኛ ጥቅም እንዳለው ተገልጿል።

2.5. የስህተት ምጮች

ስህተቶች በተግባራዊ እንቅስቃሴ ላይ የሚፈጠሩ የየራሳቸውም መከሰቻ እና መንስኤ ያላቸው ክንዋኔዎች ናቸው። ጽሕፈትም ተግባር እንደመሆኑ በዚህ ተግባር ልምምድ ላይ የሚከሰቱ ስህተቶች ይኖሩታል።

የጽሕፈት ትምህርት ብዙ ልምምድን ስለሚጠይቅ በልምምድ ሒደት ከፊደላት ቅርጽ ጀምሮ እስከ ቃላት አጠቃቀም ድረስ የተለያዩ ስህተቶች ይፈጠራሉ። አንድ ህጻን አፍ መፍቻ ቋንቋውን ሲለምድ ሳይኮላተፍ እንደማይሳካለት ሁሉ ተማሪዎችም የጽሕፈትን ክሂል ለመለማመድ መደናቀፋቸው አይቀርም ሲሉ LittleWood (1986) ያስረዳሉ።

Norrish (1993:12-15) ስህተቶች ለትምህርት ከሚቀርቡት ነገሮች ምርጫ፣ ከትምህርቱ የአቀራረብ ቅደም ተከተል፣ በተወሰነ ቅደም ተከተል ከሚቀርበው የማስተማር ትኩረት፣ በቋንቋው ትምህርት ከሚሰጡ ምሳሌዎች፣ በምሳሌዎች አማካይነት ከሚደረገው የልምምድ ውጤት ወይም ተማሪዎቹ እነዚህን የትምህርት መረጃዎች ሲጠቀሙ ከሚኖራቸው የአጠቃቀም ሂደት ሊመጡ ይችላሉ ሲሉ ገልጸዋል።

እንደ Dulay et al.(1982) በቋንቋ መማር ሂደት ተማሪዎች በጽሕፈት ልምምድ ጊዜ የሚፈጽማቸው ስህተቶች ምክንያት ይሆናሉ ተብለው የተገመቱ ነጥቦች በተለያዩ ምሁራን ተገልጸዋል። ከተገለጹት ምንጫዎች ዋና ዋና ናቸው ብለው ያስቀመጧቸው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ፣ ውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ፣ የማስተማሪያ መሳሪያዎችና የማስተማር ዘዴ ድክመት እና የስነ ልቦና ጉዳዮች ናቸው።

2.5.1. የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ (Interlingual transfer)

ይህ የስህተት ምክንያት እንደ ዋና ይቆጠር የነበረው በንጽጽራዊ የቋንቋ ጥናት አራማጆች ነበር። በንጽጽራዊ ጥናት አራማጆች እምነት ተማሪዎች ለሚፈጽማቸው ስህተቶች ዋና

ምክንያት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃ ገብነት ነው የሚል ማጠቃለያ ነበር። ነገር ግን ይህ ግኝት ከ1970ዎቹ አጋማሽ አላለፈም። ተማሪዎች ስህተት የሚፈጽሙት በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ጣልቃ ገብነት ብቻ አለመሆኑ የተረጋገጠው አፍ-ፊት ተማሪዎች ተመሳሳይ ስህተት ፈጽመው በመገኘታቸው ነበር (Brown 1994) ።

እንደ Brown (1994:263-264) ገለጻ የሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት የመጀመሪያ ደረጃ መለያ ባህሪው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ሽግግር ወይም ጣልቃ ገብነት ነው። የአፍ መፍቻ ቋንቋ ሽግግር ለሁሉም ተማሪዎች ዋናኛ የስህተት ምንጭ ነው። ተማሪዎች ከሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት ጋር ከመላመዳቸው በፊት የአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ሰዋሰዋዊ ባህሪ በአዕምሯቸው ተቀርጾ ይገኛል። የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ በሁለተኛ ቋንቋ ተማሪው ጽሕፈት ላይ በድምጽ ፣ በቃላት ፣ በሀረግ እና በዓረፍተ ነገር አወቃቀር ውስጥ ሊታይ የሚችል ቢሆንም ስህተቱ በይበልጥ ጎልቶ የሚታየው ግን በንባት (pronunciation) ላይ ነው ።

ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ግን ሁሉም ስህተቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ ብቻ እንደማይከሰቱ የተለያዩ ጥናቶች አረጋግጠዋል። እንደ አጥኚዎቹ አገላለጽ በአሁኑ ወቅት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ብቸኛ የስህተት ምንጭ አይደለም። ይልቁኑም ከሌሎች የስህተት ምንጮች አኳያ ሲታይ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ጣልቃገብነት የሚፈጠር ስህተት እጅግ በጣም ዝቅተኛ እንደሆነ ተገልጿል (Ellis 1989 24 ፣ Negara 1983 36)።

ቀድመው ከተዘረዘሩት ሀሳቦች መረዳት የሚቻለው የአፍ መፍቻ ቋንቋ በሁለተኛ ቋንቋ መማር ሂደት ውስጥ አንዱ የስህተት ምንጭ እንጂ ዋና እና ብቸኛ የስህተት ምንጭ ሊሆን እንደማይችል ነው። ስለዚህ ከአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ በተጨማሪ ሌሎች የስህተት ምንጮች መኖራቸውን ያመለክታል።

2.5.2 የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ/intralingual transfer/

እንደ ስህተት ትንተና አራማጆች እምነት ሌላው የስህተት ምንጭ ነው ተብሎ የተጠቀሰው አሉታዊ ውስጠ ቋንቋ ሽግግር /negative counterpart of intralingual transfer/ የሚባለው ነው። ይህም ተማሪው የቋንቋውን አዲስ ሥርዓት ከተማረ በኋላ ወደ አጠቃቀም ሲሄድ ውስብስብ በሆነ ውስጣዊ የቋንቋው ባህሪ የተነሳ የሚፈጠረው ስህተት ነው።

Brown (1994:214) እና Littlewood (1986:23) ሲጽፉ በውስጠ ቋንቋ ተጽእኖ የሚፈጠሩ ስህተቶች የምንላቸው የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች በሚማሩት ቋንቋ ውስጥ ባሉ የተለያዩ ባህሪያት የተነሳ የሚፈጠሩ ስህተቶችን ነው። እነዚህ ስህተቶች ምንጫቸው አፍ መፍቻ ቋንቋ አይደለም፤ ታላሚው ቋንቋ እንጂ። ተማሪዎቹ ለታላሚው ቋንቋ በከፊል ከመጋለጣቸው የተነሳ ለስህተት ሊጋለጡ ይችላሉ። ተማሪዎቹ የአንድን ቋንቋ ህግ በሚገባ ከተረዱ በኋላ ወደ አጠቃቀም ሲመጡ የተሳሳተ ማጠቃለያ በመስጠት ሊሳሳቱ ይችላሉ። እንደዚህ አይነቱ ስህተት ከህጻናት የቋንቋ ለመዳ ጋር ሊመሳሰል ይችላል። አሉታዊ የውስጠ ቋንቋ ሽግግር ወይም የተሳሳተ ማጠቃለያ ከሚያመጣቸው ስህተቶች አንዱ አንድን የቋንቋ ቅርጽ ለሁሉም በተመሳሳይ ሁኔታ ለመጠቀም መሞከር ነው። ለምሳሌ አንድ የእንግሊዝኛ ቋንቋ ተማሪ “He went” በማለት ፈንታ « He goed » ብሎ ቢጽፍ ሁሉም የእንግሊዝኛ ግሶች ወደ ሀላፊ ጊዜ ሲቀየሩ በቃሉ መጨረሻ “ed” ይጨምራሉ በሚል የተሳሳተ ማጠቃለያ የተፈጠረ ስህተት መሆኑን ያሳያል (Krashen 1987)።

የተሳሳተ ማጠቃለያ ሲባል ተማሪዎች ታላሚውን ቋንቋ እየለመዱ ሲመጡ የተማሩትን አዲስ ሥርዓት መሰረት አድርገው በቋንቋው ለመጠቀም ሲሞክሩ የሚሳሳቱትን ማለታችን ነው። ይህም ቋንቋው የሚጠቀምበት መዋቅር ለሁሉም የማይሰራ ከሆነ ተማሪዎች መዋቅሩን በአጠቃላይ ለቋንቋው የሚሰራ አድርገው ሊጠቀሙበት ሲሞክሩ የሚፈጠረውን ስህተት ያሳያል።

Brown (1994:164-165)፣Littlewood (1986:23)፣ Norrish (1992:31-32) እንደገለጹት የቋንቋ ተማሪዎችን ለውስጠ ቋንቋ ስህተቶች የሚያጋልጣቸው የተሳሳተ ማጠቃለያ ብቻ አይደለም፤ ያልተሟላ ትምህርት፣ የተሳሳተ ተዛምዶ እና ቃላትን አላግባብ መጠቀም በውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ ለሚፈጠሩ ስህተቶች ምክንያቶች ናቸው።

እንደNegara (1983 :37-40) አገላለጽ ባልተሟላ ትምህርት የሚፈጠር ስህተት ስንል የቋንቋ ተማሪው የቋንቋውን መዋቅር፣ ቃላት፣ የአገላለጽ ስልት ወይም ሌሎች የቋንቋውን ባህሪያት በከፊል በመማሩ የተነሳ የሚፈጠረውን ስህተት ማለታችን ነው። ስለዚህም ተማሪው በቋንቋ የሚገኙትን ፈሊጣዊ አነጋገሮች እና ምሳሌያዊ አነጋገሮች እንዲሁም ሰዋስዋዊ ሥርዓቶች በከፊል በትክክል፣ በከፊል ደግሞ በስህተት ሲያፈልቅ ይስተዋላል።

ለምሳሌ፡-ያልተሟላ ሰዎስዎዊ ህግ (ባለቤትና ግስ አለመጣጣም)፣ያልተሟላ የመስተዎድዳዊ ሀረጎች ትምህርት እና ያልተሟላ የስነ-አገባብ ትምህርት ብሎ መክፈል ይቻላል፡፡

ይህ ስህተት በቋንቋው ውስብስብ ባህሪና የቋንቋውን ሰዎስዎዊ ህግ በከፊል በመረዳት የሚፈጠር ስህተት ነው ሲሉ ልዑል ሰገድ(1987) Negara(1983)ን ጠቅሰው ገልጸዋል፡፡

2.5.3 የማስተማሪያ መሳሪያዎችና የማስተማሪያ ዘዴዎች ድክመት

አንድን ቋንቋ ለማስተማር የሚዘጋጁ የማስተማሪያ መሳሪያዎች (መጽሐፍ፣ መርሃ ትምህርት፣ መርጃ መሳሪያዎች...) እና መምህራን የሚከተሏቸው የማስተማሪያ ዘዴዎች የስህተት ምንጭ ሊሆኑ እንደሚችሉ በስህተት ትንተና ዙሪያ የተደረጉ ጥናቶች ይገልጻሉ (Norrish 1992:32)፡፡

Richards (1974:190) እንደገለጹት የቋንቋ መጽሀፍትን በአግባቡ አለማደራጀትና ትክክለኛ ይዘቶችን ይዞ አለመገኘት ተማሪዎችን ለስህተት ሊዳርግ ይችላል፡፡ከዚህ አኳያ የማስተማሪያ መጽሀፍት አደረጃጀት እና አወቃቀር እንዲሁም መልመጃዎችን ያቀረቡባቸው ስልቶች የስህተት ምንጮች ሊሆኑ ይችላሉ፡፡ከዚህ ጎን ለጎንም መምህሩ የሚከተለው የማስተማሪያ ዘዴ እና በክፍል ውስጥ የሚያቀርባቸው መልመጃዎች የስህተት ምንጮች ሊሆኑ ይችላሉ፡፡እነዚህ ሁኔታዎች ባልተሟላ መልኩ ከቀረቡ ተማሪዎችን ወደ ስህተት ሊመሯቸው ይችላሉ፡፡

የመምህራን የማስተማሪያ ዘዴ የተማሪውን ስህተት ሊቀንስ የሚችለው ተማሪዎች የሚጽፉትን እንዲከልሱት በማድረግና ምጋቤ ምላሽ በመስጠት ነው፡፡ በመማር ማስተማር ሂደት የጽሑፍ እርማት መስጠት ተማሪዎች የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች ለመቀነስ ያስችላል፡፡እርማት የማይሰጥ ከሆነ ግን ስህተቱን ከትክክሉ ለይተው ማወቅ ስለማይችሉ ስህተቱን እንደ ትክክል በመያዝ ሊጠቀሙበት ይችላሉ፡፡

White (1980:106-107) እንደገለጹት ልምድ ብቻውን የቋንቋ ችሎታን አያሳድግም፣ ስህተት እየተበተነ የማይታይ፣ ለስህተቱም እርማት የማይሰጥ ከሆነ የስህተቱ መጠን እየጨመረ ስር እየሰደደ ይመጣል፡፡ ስህተት መታረም አለበት ሲባል መምህሩ የእያንዳንዱን ተማሪ ስህተት ቃል በቃል እየነቀሰ በማውጣት ማረም አለበት ማለት

አይደለም። ነገር ግን ተማሪው የራሱን ስህተት በራሱ ማረም የሚችልበትን ዘዴ መፍጠር ነው። ምክንያቱም ተማሪው የራሱን ስህተት በራሱ ነቅሶ ካወጣና ማስተካከያ ከሰጠ ቋንቋውን በተገቢ ሁኔታ ተገንዝቦታል ማለት ይቻላል። ስለዚህ መምህሩ የተለያዩ ስልቶችን ተጠቅሞ ተማሪው የሰራውን ስህተት እራሱ እንዲያርመው ቢያደርግ የመማር ማስተማር ሂደቱን ውጤታማ ያደርገዋል።

Norrish (1993:2-16) በቋንቋ ማስተማር ሂደት ውስጥ የመምህሩ የማስተማር ችሎታ ሊለካባቸው ከሚችሉባቸው መስፈርቶች መካከል የቋንቋ ትምህርትን ሳቢና ማራኪ አድርጎ ማቅረብ እና የሚጠቀምባቸውን የማስተማሪያ ዘዴዎች ውጤታማ ማድረግ የሚሉት ተጠቃሾች ናቸው። የመምህሩ የትምህርት አቀራረብ ውጤታማ ካልሆነ ተማሪዎች ለስህተት የመጋለጥ እድላቸው የሰፋ እንደሚሆን ያስረዳሉ ። እንዲሁም የቋንቋ መርሃ ትምህርት የይዘት አደረጃጀት እና አቀራረብ የቋንቋን ይዘቶች ሙሉ በሙሉ ማካተት ወይም አለማካተት አንድ ቋንቋ የሚማር ተማሪ ላይ የሚያሳድረው ተጽእኖ ቀላል አይደለም።

2.5.4. የስነ ልቦናዊ ሁኔታዎች /Psychological Events/

ተማሪዎች በጽሑፍ ላይ ስህተት እንዲፈጽሙ ከሚያደርጋቸው ነገር አንዱ ማህበራዊና ስነ ልቦናዊ ሁኔታ ነው። በቋንቋ መማር ሂደት ላይ ተማሪው ለሚማረው ቋንቋ ያለው በጎ አመለካከት ትምህርቱን በሚገባ አንዲከታተል የመርዳቱን ያህል፤ በቋንቋውና በቋንቋው ተናጋሪ ማህበረሰብ ላይ ያለው አመለካከት አሉታዊ መሆን ደግሞ ለመማር ያለው ፍላጎት ዝቅተኛ እንዲሆን ያደርገዋል። ተማሪዎች ለሚማሩት ቋንቋ የሚኖራቸው ማህበራዊና ስነ ልቦናዊ ሁኔታ ከቤተሰባቸው፣ ከአካባቢያቸው ከንደኞቻቸውና ከተለያዩ ተላውጦዎች ጋር በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ ግንኙነት ያለው ነው። በዚህም ምክንያት ተማሪዎች ለሚጽፉት ፅሑፍ ያላቸው ትኩረት ይቀንሳል፤ ስህተቱም በአንጻሩ ይጨምራል (Norrish 1992:18)።

ስነልቦናዊ ጉዳይ ሲባል የሚያያዘው ከተማሪዎቹ የግል ጉዳዮች ጋር ሲሆን፤ ተማሪዎቹ ከክፍል ውጪ ስላለው ሁኔታ በአዕምሯቸው ውስጥ ይዘውት የሚመጡት ነገር በክፍል ውስጥ የሚሰጠውን ትምህርት በደንብ እንዳይከታተሉ ስለሚያደርጋቸው ነው (Norrish 1992:19) ።

Dubin and Olshtain (1986:15) እንደጻፉት ለትምህርት በቀረበው ቋንቋ ላይ አሉታዊ አተያይን ከሚፈጥሩ ምክንያቶች አንዱ ከቋንቋው የሚገኘው ጥቅም ነው። በመሆኑም ተማሪው ከቋንቋ ትምህርቱ ጥቅም አገኝቦታለሁ ብሎ ካሰበ ለቋንቋው አዎንታዊ አመለካከት በማዳበር ቋንቋውን ለመማር ያለው ፍላጎት ይጨምራል፤ በዚህም የተነሳ በቋንቋ ትምህርቱ ሂደት ውስጥ የሚፈጽማቸው ስህተቶች ይቀንሳሉ። በአንጻሩ ተማሪው ቋንቋውን ከተማረ በኋላ ምንም አይነት ተጨባጭ የሆነ ጥቅም እንደማያገኝ ከተገነዘበ ለቋንቋው ያለው አመለካከት ዝቅተኛ ሊሆን ይችላል፤ በጽሑፍ ውስጥ የሚፈጽማቸው ስህተቶችም ሊጨምሩ ይችላሉ።

ባጠቃላይ ተማሪው ለሚማረው ቋንቋ አሉታዊ አተያይ ካለው ወጥነት እና ተከታታይነት ያለው የቋንቋ አጠቃቀም ከሌለው ፣ ከቋንቋው ማህበረሰብ ባህል እና ልምድ ጋር የራሱ ባህል እና ልምድ የሚጋጭ ከሆነ ፣ ለመማር ውስጣዊ ተነሳሽነት ከሌለው በጽሑፍ እና በንግግሩ ውስጥ ስህተቶች እየጨመሩ መሄዳቸውን መረዳት ይቻላል።

በስህተት ምንጮች ትንተና መላምቶች ውስጥ አራት ዋና ዋና የስህተት ምክንያቶች ተዘርዝረዋል ። ሆኖም ይህ ጥናት ትኩረት ያደረገው በአፍ-ፈት ተማሪዎች የስህተት ምንጭ ላይ በመሆኑና እነዚህ ተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ እና የውስጠ ቋንቋ ተጽእኖ ለስህተት ሊዳርጋቸው ስለማይችል፣ ከአራቱ መላምቶች በመማር ማስተማር እና የማስተማሪያ መሳሪዎች ድክመት እና በስነልቦና ተጽዕኖ ላይ ብቻ ጥናቱን ያካሂዳል።

2.6 ስህተትን የመለየት ዘዴ (Identification of Errors)

በስህተት ትንተና ሂደት እስካሁን ድረስ ወጥነት ያለው ስህተትን የመለያ ዘዴ ማግኘት አልተቻለም። በትንተናው ዙሪያ በጣም ብዙ የስህተት አይነቶች በመገኘታቸው የተነሳ የስህተቶቹን አይነት መመደቡ አዳጋች እየሆነ እንደመጣ የዘርፉ አጥኚዎች ይናገራሉ- Dulay.et,al(1982 :246-260)። በብዙ ባለሙያዎች የሚሰራባቸውን እና ለብዙ ጥናቶች የመተንተኛ ዘዴዎች ሆነው ያገለገሉትን አራት የስህተት ትንተና አከፋፈል ዘዴዎች ከሰፊ ማብራሪያ ጋር በጽሑፋቸው አስፍረዋል ። እነዚህም በስህተት ትንተና ሂደት ውስጥ ተዘውትረው ጥቅም ላይ የዋሉ ዘዴዎች ናቸው።

2.6.1.የስነ ልሳን ክፍሎችን መሰረት ያደረገ ክፍፍል (Linguistic Catagory Taxonomy)

በርካታ የስህተት ትንተና ዘዴዎች በስነ-ልሳናዊ የመዋቅር ክፍሎች ላይ ተመስርተው የተጠኑ ናቸው። ጥናታቸውም በአንዱ የስነ-ልሳን ክፍል ወይም በተወሰኑት አልያም በሁሉም ላይ ሊያተኩር ይችላል። የስህተት ትንተናው በስነ ድምጽ፣ በስነመዋቅር፣ በቃላት አገባብ፣ በስነ-ፍቺና በዲስኩር ጠቋሚዎች ላይ ሊያተኩር ይችላል። በዚህ ዘዴ ስህተቶችን ለመተንተን የሚፈልግ አጥኝ ስህተትን ከጽሑፍ ውስጥ ከለቀመና ከሰበሰበ በኋላ እንደየስህተቱ አይነት በተለያዩ ስነ-ልሳናዊ ምድብ ውስጥ እያስቀመጠ ይተነትናል። በዚህ ዘዴ አጥኝው አስቀድሞ ለማጥናት ካቀዳቸው የስህተት አይነቶች ውጪ ለሆኑ ስህተቶች ትኩረት አይሰጥም። ብዙ አጥኝዎችም ይህን ዘዴ ተጠቅመው ለመርሃ ትምህርትና ለመማሪያ መጽሀፍት ዝግጅት አውለውታል (Dulay,et,al.1982:146-150)

2.6.2.. የዓረፍተ ነገር ላዕላይ ቅርጾችን መሰረት ያደረገ ክፍፍል (Surface Strategy Taxonomy)

በቋንቋ ለመዳ ሂደት ውስጥ ተማሪዎች የሚጽፏቸውን ዐረፍተ ነገሮች ውጫዊ ቅርጽ ስንመለከት የተለያዩ አይነት ስህተቶች ያለባቸው ሊሆኑ ይችላሉ።ተማሪዎች አስፈላጊ የሆኑ የዐረፍተ ነገር አካልን ሊገድፉ ወይም የማያስፈልጉትን ሊጨምሩ ይችላሉ። ከዚህም በተጨማሪ የቋንቋውን ቅርጽ አላግባብ ሊያሰፍሩ፣ የአንዱን ዓረፍተ ነገር አካል ከሌላው በማስቀደም ቅደም ተከተል ሊያዛቡ ፣ ለአንድ አገልግሎት ሁለት ሥርዓተ ነጥቦችን ሊጠቀሙ ይችላሉ። በመሆኑም ይህ አይነቱ የስህተት አከፋፈል ዘዴ በዐረፍተ ነገር ውጫዊ መዋቅር ላይ የሚታዩ ስህተቶችን መሰረት ያደርጋል። ይህ ዘዴ ተማሪው ቋንቋ ለመማር በምን አይነት አዕምሯዊ ሂደት ውስጥ እንደሚያልፍና ቋንቋውን ምን አይነት ዘዴ ተጠቅሞ እየተማረው እንዳለ የሚጠቁም መረጃ ለመስጠት ያገለግላል (Dulay and Burt 1975)።

ይህን ዘዴ በስነልሳን መዋቅር ላይ ተመስርቶ ስህተትን ከሚተነትነው የስህተት አከፋፈል ዘዴ የሚለየው አጥኝው ተማሪዎቹ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች ከማየቱ በፊት ስህተቶችን ለመመደብ የሚያስችለው የስህተት ምድብ ባለመኖሩ የተነሳ ነው። በመሆኑም በዚህ ስህተት አከፋፈል እና አተናተን ዘዴ አጥኝው ስህተቶቹን የሚመድበው ተማሪዎቹ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች መሰረት በማድረግ ነው (Dulay,et, al.1982:150-162)።

2.6.3 ንጽጽራዊ ክፍፍል (Comparative Taxonomy)

ንጽጽራዊ ትንተናን መሰረት የሚያደርገው የስህተት አከፋፈል ዘዴ በታላሚው ቋንቋ አፍ-ፊት እና ኢ-አፍ-ፊት የሆኑ ተማሪዎች በቋንቋ ለመዳና መማር ሂደት ተማሪዎቹ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች በማነጻጸር ነው።

ይህንንም Dulay, et, al. (1982) ሲገልፁ በዚህ የስህተት አከፋፈል ዘዴ በታላሚው ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ቋንቋውን በሁለተኛ ቋንቋነት የሚማሩ ተማሪዎች ከሚፈጽሟቸው ስህተቶች ጋር በምን እንደሚመሳሰሉና በምን እንደሚለያዩ ጥናት ያደርጋል ብለዋል።

2.6.4 ተግባቦታዊ ተጽዕኖን መሰረት ያደረገ የስህተት ክፍፍል (Communicative Effect Taxonomy)

በዚህ ዘዴ ስህተቶች የሚከፋፈሉት ተግባራትን ከማወካቸው አንጻር ነው። በንጽጽራዊ ትንተና እና በዓረፍተ ነገር ላዕላይ መዋቅር ላይ የተመሰረቱ የስህተት ክፍፍሎች በራሳቸው በስህተቶቹ ገጽታ ላይ የሚያተኩሩ ሲሆኑ፣ ተግባራትን መሰረት በማድረግ የሚከፋፈሉት ስህተቶች ግን የሚያተኩሩት ከተግባራት አኳያ አንባቢው መልእክቱን በትክክል ከመረዳት ወይም ካለመረዳት አንጻር ነው። ይኸውም ተማሪው የሚጽፋቸውን ሃሳቦች አንባቢ የማይረዳቸው ከሆነና ግልጽነት ከጎደላቸው የተግባራቱ ሂደት ሊደናቀፍ ይችላል። በመሆኑም ይህ የስህተት አከፋፈል ዘዴ የሚያተኩረው ተግባራትን የሚያደናቅፉትንና የማያደናቅፉትን ስህተቶች ለይቶ መተንተን ላይ ነው። በዚህ የስህተት አከፋፈል ዘዴ የትኞቹ ስህተቶች ናቸው አንባቢው መልዕክቱን እንዳይረዳ እንቅፋት የሚሆኑት የሚለው ጥያቄ በግልጽ ተብራርቶ የተቀመጠ አይደለም (Dulay, et, al. 1982 :189-90)።

ከላይ በDulay የቀረቡትን አራቱን የስህተት አከፋፈል ዘዴዎች በውስጡ ባካተተ መልኩ Norrish (1983:81-92) በሁለት አበይት ምድቦች አስቀምጠውታል። ይኸውም አንደኛው ቅደመ ግንዛቤን መሰረት ያደረገ የስህተት አከፋፈል ዘዴ ሲሆን ሁለተኛው የተፈጸሙ ስህተቶችን መሰረት ያደረገ የስህተት አከፋፈል ዘዴ ነው።

ቅደመ ግንዛቤን መሰረት ያደረገ የስህተት አከፋፈል ዘዴ ተማሪው በአብዛኛው ሊፈጽማቸው ይችላል ተብለው የሚታሰቡት ስህተቶች ላይ በመመስረት የስህተት ምደባው

እና ትንተናው የሚካሄድበት ስልት ነው። በዚህ ዘዴ የስህተቶቹ አይነት አስቀድሞ የተወሰነ በመሆኑ በተማሪው ድርሰት ውስጥ የታዩት ስህተቶች በተወሰነላቸው ምድብ ውስጥ ይካተታሉ። ይህ ዘዴ ቀላልና ጊዜ ቆጣቢ በመሆኑ በብዙ አጥኚዎች ተመራጭ ሆኗል።

ስህተቶችን መሰረት ያደረገ የስህተት አከፋፈል ዘዴ ቅደመ ግንዛቤን መሰረት ካደረገው የስህተት አከፋፈል ዘዴ በተጻራሪ ስህተቶች ራሳቸው የስህተት ምድባቸውን እንዲወስኑ የሚያደርግ ነው። መሰረት የሚያደርገውም በተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የሚገኙትን ስህተቶች ነው። Norrish(1983)እንደጠቀሰው ዘዴው Hundson (1971) በተባለ ምሁር ለመጀመሪያ ጊዜ እንደተተገበረ የሚነገር ሲሆን ስህተቶችን በአይነታቸው ለመለየት ካርድን መጠቀም እንደሚቻል ተገልጿል።

በመጀመሪያ እያንዳንዱ ስህተት በካርድ ላይ ይመዘገባል። ቀጥሎ ካርዶቹ እንደያዙት የስህተት አይነት በየክፍሎቻቸው ይመደባሉ። ክፍሎቹ ባላቸው ተመሳሳይነት አንዱ በሌላው ውስጥ እንዲካተት ይደረጋል። በዚህ መልኩ በተቻለ መጠን ስህተቶቹን በአነስተኛ ምድብ ውስጥ ለማጠቃለል ይሞክራል። ከዚያም እንደሚያሳዩት ባህሪ ትንታኔው ይካሄዳል። ይህ አቀራረብ ይበልጥ ለጽሑፍ ቋንቋ ተስማሚ ነው Norrish (1983:83-86)። ይህ ጥናት የዓረፍተ ነገር ቅርጾችን መሰረት ባደረገ መንገድ ስህተቶችን በመከፋፈል የሚከናወን ይሆናል።

2.7. የቀደምት ጥናቶች ቅኝት

በአማርኛ ቋንቋ የመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ተማሪዎች በፅሕፈት ጊዜ በሚፈፀሟቸው ስህተቶች ላይ በርካታ ጥናቶች ተደርገዋል። ከነዚህ ጥናቶች መካከልም አብዛኞቹ ለ2ኛ ዲግሪ ማሟያነት የቀረቡ ናቸው።

ደብሬ (1990) እና መሰረት (2003) በኦሮምኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የ11ኛ እና የ9ኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ በሚፅፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች አጥንተዋል። በውጤቱም የስህተት አይነቶቹ የቋንቋ አጠቃቀም፣ የቋንቋ አወቃቀር፣ የሥርዓተ-ነጥብ አጠቃቀም፣ የፅንሰ ሀሳብ ግንዛቤ ስህተቶች እና ለመለየት ያልተቻሉ የስህተት አይነቶች መሆናቸው ተጠቅሷል። ለስህተቶቹ መከሰት ምክንያት ያደረጉት በውስጠ ቋንቋ፣ በአፍ መፍቻ ቋንቋ፣ በመማር ማስተማር ሂደት፣ በስነ-ልቦናዊ ሁኔታዎች እና በሌሎች ተፅዕኖዎች የተፈጸሙ መሆናቸው በሁለቱም ጥናቶች ተገልጿል።

አማራ (1996) አፋቸውን በትግርኛ ቋንቋ የፈቱ የስምንተኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ሲፅፉ የሚፈፀሟቸው ስነ ልሳናዊ ስህተቶች በሚል ርዕስ ጥናት አካሂደዋል። በውጤቱም ችግሮቹ ስነ- ልሳናዊ ስህተቶች ማለትም ፣ ስነ ድምፃዊ ፣ ስነ-ምዕለዳዊ፣ ስነ-አገባባዊና ስነ-ፍቺያዊ መሆናቸው ተገልጿል። የስህተት ምንጮቹ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖ፣ የታላሚው ቋንቋ እና የማስተማሪያ መሳሪያዎች ተጽዕኖ መሆኑ ተገልጿል።

ልዑልሰገድ (1997) በወላይትኛና በሲዳሞኛ ቋንቋዎች አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ በፃፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የታዩ ስህተቶችን ያጠኑ ሲሆን ትኩረት ያደረጉትም ስነ-ልሳናዊ ስህተቶች ላይ ነው። ይህንንም በአራት ክፍሎች ከፍለው ዳሰዋል። እነዚህም በድምፅ ደረጃ ፣ በቃላት ደረጃ ፣ በሀረግ ደረጃ እና በአረፍተነገር ደረጃ የተፈጸሙ ስህተቶች የሚሉ ናቸው። ለስህተቶቹ መፈጠር በምክንያትነት የተዘረዘሩት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተፅዕኖ፣ የውስጠ ቋንቋ ተጽእኖ፣ የማስተማሪያ መሳሪያዎችና የማስተማሪያ ዘዴ ድክመትና ስነ ልቦናዊ ሁኔታዎች ናቸው።

ምህረት (1998) በሀድይኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲፅፉ የሚፈፀሟቸው ስህተቶች ትንተና በሚል ርዕስ ጥናት አካሂደዋል። የዚህ ጥናት ውጤት የሚያመለክተው ችግሮቹ የቋንቋ አጠቃቀም ስህተቶች፣ የቋንቋ አወቃቀር (የሰዋሰው) ስህተቶች፣ የሥርዓተ ነጥብ አጠቃቀም ስህተቶች እና ከፅንሰ ሀሳብ ጋር የተያያዙ ስህተቶች ናቸው። የስህተቶቹ ምንጮች የውስጠ ቋንቋ ተፅዕኖ እና የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽዕኖዎች መሆናቸው ተገልጿል።

ግርማ (2000) በጌድኦኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲፅፉ የሚፈፀሟቸው ስህተቶችና የስህተት ምንጮች ትንተና በሚል ርዕስ ጥናት አካሂደዋል። የስህተቶቹን አይነትና ምክንያት ሲገልጹ ስህተቶቹ የቋንቋ አጠቃቀም፣ የቋንቋ አወቃቀር፣ የሥርዓተ ነጥብ አጠቃቀም፣ የፅንሰ ሀሳብ ግንዛቤና መለየት ያልተቻሉ ሲሆኑ ምክንያቶቹ የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተፅዕኖ፣ የማስተማሪያ መሳሪያዎችና የማስተማሪያ ዘዴዎች ድክመት መሆናቸው ተገልጿል።

ተገኝ (2000) አፋቸውን በከፍኛ ቋንቋ የፈቱ የቦንጋ መምህራን ትምህርት ኮሌጅ ሰልጣኝ መምህራን በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲፅፉ የሚፈፀሟቸው ስህተቶች ትንተና በሚል ርዕስ ጥናት አካሂደዋል። በጥናታቸው ግኝት መሰረት ስህተቶቹ የቋንቋ አወቃቀር ፣ የሥርዓተ ነጥብ

አጠቃቀም፣ የጽንሰ ሀሳብ ግንዛቤና መለየት ያልተቻሉ ስህተቶች ሲሆኑ፤ የስህተቶቹ ምንጭ ደግሞ በውስጠ ቋንቋ፣ በመማር ማስተማር ሂደትና በመማሪያ መሳሪያዎች እንዲሁም በስነ-ልቦናዊና ማህበራዊ ሁኔታ መሆኑ ተገልጿል።

እነዚህ ከላይ የተዘረዘሩት ጥናታዊ ጽሑፎች በተለያዩ አገሮች ቋንቋ አፋቸውን ፈትተው በአማርኛ ጽሕፈታቸው ላይ የተለያዩ ስህተቶች በተገኙባቸው ተማሪዎች ላይ የተደረጉ ፍተሻዎች ናቸው። የተገኘውን የጥናት ውጤት ስንመለከት ሁሉም ጥናቶች ለስህተት ምንጭ ይሆናሉ ያሏቸውን ምክንያቶች ዘርዘረዋል። በደብራ እና በልዑል የጥናት ውጤት መሰረት አራቱም የስህተት ምንጮች ለተጠኚ ተማሪዎቹ የጽሑፍ ስህተት ምክንያት ሊሆኑ እንደሚችሉ ተገልጿል። በምህረት የጥናት ውጤት መሰረት ለስህተት ምክንያት ይሆናሉ የተባሉት የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ እና የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተጽእኖዎች ናቸው። አማራ በጥናታቸው ውጤት ለተጠኚ ተማሪዎቹ ስህተቶች ምክንያት ሆነው ያገኟቸው የአፍ መፍቻ ቋንቋ እና የመማር ማስተማርና የማስተማሪያ ቁሳቁሶች ዝግጅት ድክመት ነው። በተገኝ የጥናት ውጤት መሰረት ለስህተቶቹ ምክንያት የሆኑት የስነ ልቦና ጫና፣ የመማር ማስተማር እና የማስተማሪያ ቁሳቁሶች ዝግጅት ድክመት እንዲሁም የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ መሆናቸው ተገልጿል።

ከነዚህ ጥናቶች በተለየ አፍ-መፍቻ ቋንቋቸው ሳይለይ ተማሪዎች ጽሑፍ ላይ የተሰሩ ጥናቶች ይገኛሉ። እነዚህም አለማየሁ(1986)፣ አብይ(1997) እና ቻላቸው(1998) ናቸው።

ቻላቸው (1998) በምስራቅ ጎጃም ዞን መስተዳድር የደብረ ማርቆስ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የአንደኛ አመት ተማሪዎች በሚጽፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የሚከሰቱ ስህተቶች ትንተና።

የቻላቸው ጥናት መሰረታዊ ጥያቄ የአስራ አንደኛ ክፍል ተማሪዎች በሚጽፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ምንምን ናቸው? ለምንስ ስህተት ይሰራሉ የሚል ነበር። በጥናቱ ግኝት ዋና ዋና የተባሉት የስህተት አይነቶች የሆሄያት ግድፈት እና የቅርጽ ስህተት፣ የቃላት ግድፈት ስህተት፣ የቃላት አመራረጥ እና አጠቃቀም ስህተት ፣ የአረፍተ ነገር አወቃቀር ስህተት እና የተጠየቃዊ (የሀሳብ ፍሰት) ስህተት ናቸው።

ለስህተቶቹ መከሰት ምክንያቶች የተባሉት የጽሕፈት ልምድ እጥረት፣ ለሚጽፉት ነገር ትኩረት ሰጥተው አለመጻፍ፣ በችኮላ መጻፍ እና መሰላቸት እንደሆኑ ተገልጿል። በአጥኚው የተቀመጡት የመፍትሄ ሀሳቦች ተደጋጋሚ የሆነ የጽሕፈት ልምምድ ማድረግ፣ ለትምህርቱ

የሚሰጠውን ክፍለ ጊዜ ከፍ የሚልበትን ሁኔታ ማመቻቸት፣ ጥናት እና ምርምር የሚያደርጉ ባለሞያዎች ችግሩ የሚወገድበትን መፍትሄ በማፈላለግ በኩል እገዛ ቢያደርጉ የሚሉ ናቸው።

በአጠቃላይ ከላይ የተዳሰሱት ጥናታዊ ጽሑፎች በተለያዩ አገር በቀል ቋንቋዎች አፋቸውን የፈቱ እና አፍ መፍቻ ቋንቋቸው ተለይቶ ያልታወቀ ተማሪዎች በአማርኛ ጽሕፈት ጊዜ የሚፈፀሟቸውን ስህተቶች ያጠኑ ናቸው። በኢ-አፍ-ፈቶቹ ላይ የተደረገው ጥናት ውጤት ከተወሰኑ የመማር ማስተማር ችግሮች ውጪ ለችግሩ መፈጠር ዋና ምክንያት የተባለው የአፍ መፍቻ ቋንቋ እና የውስጠ ቋንቋ ተጽዕኖ ነው። አፍ መፍቻ ቋንቋቸው ባልተለዩት ጥናቶች የጽሕፈት ልምድ ማጣት እና የትኩረት ማነስ በምክንያትነት ተጠቅሰዋል።

ጥናቶቹ ከዚህ ጥናት ጋር የሚያመሳስላቸው ዋና ጉዳይ የስህተት ትንተና (Error Analysis) ጥናት ማድረጋቸው ሲሆን ለጥናቱም መነሻ በመሆን የየበኩላቸውን አስተዋፅኦ አድርገዋል። ይሁን እንጂ ሁሉም ጥናቶች በአማርኛ ኢ- አፍ-ፈት እና አፍ መፍቻ ቋንቋቸው ባልተለየ ተማሪዎች ላይ መሰራታቸው በአማርኛ አፍ-ፈት ተማሪዎች ላይ የሚታየውን ችግር ነጥሎ በመፈተሽ ረገድ ክፍተት አለ። አፍ-ፈት ተማሪዎችን ነጥሎ ማጥናት ደግሞ በችግሩ ላይ ሊወሰዱ ስለሚገባቸው እርምጃዎች ተገቢ መረጃ ይሰጣል።ይህ ጥናትም ለማድረግ የሚሞክረው ይህንኑ ነው።ጥናቱ በአማርኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የፃኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ሲፀፉ የሚፈፀሟቸውን ስህተቶች እና የስህተት ምንጮች በመተንተን እና የችግሩን ምንጭ በመፈተሽ የመፍትሄ ሀሳብ ለመስጠት ይሞክራል።

ምዕራፍ ሦስት

3. የአጠናን ዘዴ

ይህ ጥናታዊ ጽሑፍ አማርኛ አፍ-ፊት ተማሪዎች በጽሑፋቸው ላይ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች አይነት፣ ብዛት፣ የድግግሞሽ መጠን እና የስህተት ምንጮች ይፈትሻል። በተማሪዎቹ ጽሑፎች ላይ የሚታዩት የስህተት አይነቶች እና ምንጮች ለመለየት አይነታዊ የምርምር ሂደትን ይከተላል። የስህተቶቹን ብዛት እና የድግግሞሽ መጠን ለመለየት መጠናዊ የምርምር ሂደትን ይከተላል

3.1. የትምህርት ቤት አመራረጥ

ለዚህ ጥናት የተመረጡት በአዲስ አበባ ከተማ በአራዳ ክፍለ ከተማ የሚገኙ ሁለት የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች ናቸው። ትምህርት ቤቶቹም ራዲካል አካዳሚ እና አጼ ናኦድ የመጀመሪያ እና ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ናቸው። ትምህርት ቤቶቹን ለመምረጥ መስፈርት ከሆነው ነገር አንዱ በሁለቱም ትምህርት ቤቶች ያሉት የ9ኛ ክፍል ተማሪዎች ብዛት እና የክፍል ብዛት ተመጣጣኝነት ሲሆን ፤ ሁለተኛው ካለው የጊዜ እና የገንዘብ አቅም አንጻር በቅርበት መገኘታቸው ነው።

3.2. የተማሪዎች አመራረጥ

የጥናቱ ተተኳሪ ተማሪዎች ሲመረጡ በቅድሚያ በሁለቱም ትምህርት ቤቶች አማርኛ አፍ-ፊት የሆኑ ተማሪዎች ተለይተዋል። ከዚህ በመቀጠል ለጥናቱ አስፈላጊ የሆኑ ከእያንዳንዱ ትምህርት ቤት 50 ተማሪዎች በድምሩ 100 ተማሪዎች ተመርጠዋል። ይህ የተደረገው በእያንዳንዱ ትምህርት ቤት ያሉት አማርኛ አፍ-ፊት ተማሪዎች ድምር ለተጠኝ ተማሪዎች ቁጥር በማካፈል በተገኘው ውጤት አንጻር ከጥናቱ አካላይ የስም ዝርዝር በተወሰነ የረድፍ ርቀት (interval) ላይ የሚገኙትን ስሞች በመውሰድ ነው።

ምሳሌ፡ በራዲካል አካዳሚ ጠቅላላ አማርኛ አፍ-ፊት ተማሪዎች ብዛት 104 ሲሆን የሚፈለገው ተማሪ ብዛት 50 ነው፤ ስለዚህ $104 \div 50 = 2.08$ ይሆናል (ያለው 2004፣ 123-125)። በዚህ ውጤት መሰረት ከስም ዝርዝራቸው በየሁለት ተማሪ ርቀት (interval) ተማሪዎች ተመርጠዋል ።

3.3. የመምህራንን አመራረጥ

መምህራንን ለመምረጥ የንሞና ዘዴ መጠቀም አስፈላጊ አልነበረም። በሁለቱም ትምህርት ቤቶች ያሉት የ9ኛ ክፍል መምህራን በቁጥር ሁለት ሲሆኑ እነሱም በጥናቱ ተካተዋል።

3.4 የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች

ለዚህ ጥናት በመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያነት የተመረጡት በተማሪዎች የሚጻፉ ድርሰቶች፣ በተማሪዎች የሚሞሉ የጽሑፍ መጠይቆች እና የመምህራን ቃለ-መጠይቆች ናቸው። የመጀመሪያው የመረጃ መሰብሰቢያ ዘዴ የሆነው ድርሰት በተጠኘ ተማሪዎች የሚጻፍ ሆኖ የጥናቱ አላማ የሆኑትን በተማሪዎች ጽሑፍ ውስጥ የሚታዩ የስህተት አይነቶች መለየት፣ በእያንዳንዱ ጽሑፍ የሚገኘውን የስህተት መጠን መፈተሽ እና የድግግሞሽ መጠኑን መመርመር የሚያስችሉ መረጃዎችን ማስገኘት ነው። የጽሑፍ መጠይቁ እና ቃለ-መጠይቁ ከጥናቱ አላማ አንዱ ለሆነው ፣ ተማሪዎች በጽሑፍ ጊዜ ለሚፈጽሟቸው ስህተቶች ምክንያት የሚሆኑ ነገሮች ምን እንደሆኑ መረጃ ለመሰብሰብ የሚያስችል ነው ። በዋናነት የስህተት ትንተና ጥናት ባካሄዱ ምሁራን Brown 1994፣ Littlewood 1986፣ Norrish 1993፣ Dulay1982 የስህተት ምንጮች ተብለው የተጠቀሱትን የመማር ማስተማር ችግር ፣ የስነ-ልቦና ችግር እና የውስጠ ቋንቋ ተጽእኖ የተባሉት ችግሮች ምን ያክል በተማሪዎች የመጻፍ ክህሎት ላይ ተጽእኖ እያሳደሩ እንዳሉ ለመፈተሽ ይረዳል።

3.4.1 የተማሪዎች ድርሰት

ለዚህ ጥናት የሚሆኑ መረጃዎችን ለማደራጀት እና ለመተንተን በቅድሚያ ለጥናቱ የተመረጡ 100 ተማሪዎች ድርሰት እንዲጻፉ ተደርጓል። ተማሪዎቹ ድርሰቱን ለመጻፍ በአጥኚዋ የተዘጋጁ እና በሁለት የአማርኛ መምህራን የተገመገሙ ፣ የተማሪዎችን የክፍል ደረጃ ፣ ባህል እና የአኗኗር ዘይቤ መሰረት ያደረጉ አስራ አምስት ርዕሶች ቀርበዋል።

ተማሪዎቹ ከቀረቡት ርዕሶች ውስጥ ሁለት ሁለት ርዕስ መርጠው በአንዱ ርዕስ ክፍል ውስጥ በሁለተኛው ደግሞ እቤታቸው ድርሰት እንዲጻፉ ተደርጓል። ይህ የሆነበት ምክንያት በተማሪዎቹ ጽሑፍ ውስጥ የሚገኙት ስህተቶች ከዕውቀት ማነስ ብቻ የመጡ መሆን አለመሆናቸውን ጊዜ ሰጥተው በሚጻፉት ጽሑፍ ለመለየት ነው። ከዚህ በመቀጠል

ድርሰቶቹ በሁለት ቅጂ ተባዝተው በሁለት የአማርኛ መምህራን ታርመዋል። የአስተራረም ሂደቱ አራሚዎቹ በድርሰቶቹ ውስጥ ሊያገኛቸው የሚችሉትን ስህተቶች በአጥኚዎ በተዘጋጁ የቅድመ ምደባ መስፈርቶች እንዲመድቧቸው ተደርገዋል። እነዚህ የምደባ መስፈርቶች የተዘጋጁት አጥኚዎ አስቀድሞ ድርሰቶቹን በማረም ካገኘቻቸው ስህተቶች መበላላት ነው። ለስህተቶቹ ምደባ የተዘጋጁት ምድቦች የስርዓተ ነጥብ ስህተት፣ የቃላት ወይም የሐሄድ ግድፈት፣ ጭመራ የቃላት ድግግሞሽ፣ የሆሄድ ቅርጽ፣ የቋንቋ አጠቃቀም፣ የስዋሰው ስህተት (የመደብ፣ የጾታ እና የቁጥር ስምምነት) ናቸው። በዚህ መለኪያ መሰረት መምህራኑ የገኛቸውን ስህተቶች ብዛት እና አይነት እንዲመድቧቸው ተደርጓል። በዚህ መልኩ ታርመው የተከፋፈሉትን ስህተቶች በማመሳከር ለሶስቱም አራሚዎች ወይም ለሁለቱ የጋራ የሆኑት ተወስደው ለጥናቱ በሚመች መልኩ ተደራጅተው ተተንትነዋል።

ስህተቶችን በአይነት በአይነት ለመመደብ ስህተቶቹንም ለመቁጠር እና የስህተት ትንተና ለማድረግ የሚጠቅሙ ሁለት አበይት ዘዴዎች አሉ። እነሱም ቅድመ-ግንዛቤን መሰረት ያደረገ የአከፋፈል ዘዴ እና ስህተትን መሰረት ያደረገ የአከፋፈል ዘዴ ናቸው (Norrish ,1983 81-89)። ከነዚህ ዘዴዎች ውስጥ በዚህ ጥናት አገልግሎት ላይ የዋለው ቅድመ ግንዛቤን መሰረተ ባደረገ ምድብ ውስጥ የተማሪዎችን ስህተቶች መመደብ ነው። ይህ ዘዴ የተመረጠበት ምክንያት በመጠኑም ቢሆን አሻሚ የሆነውን የአከፋፈል ዘዴ የሚያቃልል እና ለአከፋፈል የሚያመች በመሆኑ ነው። በዚህ መሰረት ስህተቶቹን ለመተንተን የሚከተሉት ቅደም ተከተሎች ተከናውነዋል።

ስህተቶችን በአይነት ለመመደብ ፣ ለመቁጠርና ድግግሞሻቸውን ለማወቅ የNorrish (1983:103-104) የስህተት አተናተን ስልት እንደሚከተለው ተግባራዊ ተደርጓል።

1. ድርሰቶቹ የተጻፉበት የቃላት ብዛት እንዲደመር ተደርጓል። በእያንዳንዱ ድርሰት ውስጥ የተገኙ ስህተቶች ተደምረዋል።
2. ስህተቶቹ አስቀድሞ በተመደበላቸው ምድብ እንዲቀመጡ ከተደረገ በኋላ በእያንዳንዱ የስህተት አይነት የተፈጸሙ የስህተት ብዛቶች ታውቀዋል ።
3. ድርሰቶቹ የተጻፉበትን ቃላት መጠን ለድርሰቶቹ ቁጥር በማካፈል በአንድ ድርሰት ውስጥ የሚገኘው አማካይ የቃላት ብዛት ታውቋል።

4. የስህተቶቹን መጠን ለድርሰቶቹ በማካፈል በአማካይ በአንድ ድርሰት ውስጥ ምን ያህል ስህተቶች እንደሚገኙ ታውቋል።

5. አጠቃላይ የቃላቱን ብዛት ለአጠቃላይ የስህተት ብዛት በማካፈል አንድ ስህተት በምን ያህል ቃላት ውስጥ እንደሚገኝ ታውቋል።

6. የስህተቶቹን መጠን በመቶ በማባዛት እና የተገኘውን ውጤት ድርሰቶቹ በተጻፉበት የቃል ብዛት በማካፈል በመቶ ቃላት ምን ያህል የስህተት ድግግሞሽ እንዳለ ለማወቅ ተችሏል።

የስህተት አተናተን ቀመር (Formula) የሚከተለውን ይመስላል

$$. \text{የአንድ ድርሰት አማካይ የቃላት ብዛት} = \frac{\text{የቃላት ብዛት}}{\text{ለድርሰት ብዛት}}$$

ይህ ማለት በአንድ ድርሰት ውስጥ በአማካይ ምን ያህል ቃላት እንዳሉ የሚገልጽ ነው።

$$. \text{አማካይ ስህተት} = \frac{\text{አጠቃላይ የስህተት ብዛት}}{\text{አጠቃላይ የድርሰት ብዛት}}$$

ይህ የሚገልጸው በአንድ ድርሰት ውስጥ በአማካይ ምን ያህል ስህተቶች እንዳሉ ነው።

$$\text{የስህተት ድግግሞሽ} = \frac{\text{አማካይ ስህተት}}{\text{አማካይ ቃላት}} \times 100$$

አማካይ ቃላት

ይህ የሚገልጸው በአንድ መቶ ቃል ውስጥ አንድ ስህተት ምን ያህል ጊዜ እንደሚደጋገም ነው።

$$\text{የትክክለኛነት ተዛማጅነት} = \frac{\text{አጠቃላይ የቃላት ብዛት}}{\text{አጠቃላይ የስህተት ብዛት}}$$

ይህ ስሌት የሚያመለክተው አንድ ስህተት በምን ያህል የቃላት ብዛት ውስጥ እንደሚገኝ የሚገልጽ ነው።

3.4.2 የተማሪዎች የጽሑፍ መጠይቅ

በተማሪዎች የሚሞላው መጠይቅ ሁለት ክፍሎች አሉት ። እነርሱም ክፍል አንድ የሊከርት ስኬልን መሰረት አድርገው የሚመለሱ ጥያቄዎችን የያዘ ሲሆን ክፍል ሁለት በጽሑፍ የሚመለሱ ነጻ ጥያቄዎችን የያዘ ነው። ተማሪዎቹ መጠይቁን ከመሙላታቸው በፊት ስለአሞላሉ በአጥኚዋ ገለጻ ተደርጎላቸዋል።

3.4.3 የመምህራን ቃለ-መጠይቅ

በቃለ መጠይቁ መሰረት ከመምህራኑ የሚገኘው ምላሽ ለስህተት መፈጠር ምክንያት ይሆናል ተብለው የሚታሰቡ መረጃዎችን እንደሚያስገኝ ይታመናል። መጠይቆቹ በተተኪሪዎቹ የክፍል ደረጃ አማርኛን በሚያስተምሩ መምህራን ብቻ ተመልሰዋል።

3.4.1.1 የመጠይቆች አተናተን

Dulayet,al.(1982,140-146) እንደገለጹት ተማሪዎች የሚፈጽሟቸው የተለያዩ ስህተቶች ምክንያታቸው ምን እንደሆነ እርግጠኛ ሆኖ መናገር አስቸጋሪ ነው። ይሁን እንጂ በዚህ ጥናት በተጠኘ ተማሪዎች እና በአማርኛ መምህራን የተሞሉት መጠይቆች ተማሪዎቹ ድርሰት ሲጽፉ ለሚፈጽሟቸው ስህተቶች በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ የስህተት ምንጭ ሊሆኑ ይችላሉ ተብለው የሚታሰቡ ነገሮችን ይጠቁማሉ። መረጃዎቹ ገላጭ የአተናተን ዘዴን በመጠቀም ተተንትነዋል።

3.5 የመረጃ አተናተን

ለዚህ ጥናት ጠቃሚ የሆኑ መረጃዎች ከድርሰቶች ፣ክጽሁፍ መጠይቆች እና ከቃለ መጠይቆች ተሰባስበው ተደራጅተዋል። የተገኙትን መረጃዎች በምሳሌ በማስደገፍ በሰንጠረዥ ፣በትንተና እና በገለጻ ለማቅረብ ተሞክሯል።

3.5.1 የመጠይቆች አተናተን

Dulay et,al.(1982,140-146) እንደገለጹት ተማሪዎች የሚፈጽሟቸው የተለያዩ ስህተቶች ምክንያታቸው ምን እንደሆነ እርግጠኛ ሆኖ መናገር አስቸጋሪ ነው።ይሁን እንጂ በዚህ ጥናት በተጠኘ ተማሪዎች እና በአማርኛ መምህራን የተሞሉት መጠይቆች ተማሪዎቹ ድርሰት ሲጽፉ ለሚፈጽሟቸው ስህተቶች በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ የስህተት ምንጭ ሊሆኑ ይችላሉ ተብለው የሚታሰቡ ነገሮችን ይጠቁማሉ። መረጃዎቹ ገላጭ የአተናተን ዘዴን በመጠቀም ተተንትነዋል።

ምዕራፍ አራት

4.1 የመረጃ ትንተና እና ትርጉማ

በምዕራፍ አራት ውስጥ የጥናቱን ዓላማ መሰረት በማድረግ ለጥናቱ አስፈላጊ የሆኑ መረጃዎች በሙሉ ተተንትነው ቀርበዋል።

4.2 በድርሰቶቹ ውስጥ የታዩ አጠቃላይ የስህተት ብዛት

ቀደም ሲል እንደተገለጸው በዚህ ንዑስ ክፍል በድርሰቶቹ ውስጥ የተገኙት ስህተቶች ከሙሉ መረጃቸው በዝርዝር የሚቀርቡበት ይሆናል። ተጠኚ ተማሪዎቹ በጻፏቸው ድርሰቶች መሰረት የድርሰት ብዛት፣ ድርሰቶቹ የተጻፉበት የቃላት ብዛት፣ የስህተት ብዛት፣ የስህተት ድግግሞሽ እና የትክክለኛነት ተዛማጅነት በዝርዝር ቀርበዋል።

በሰንጠረዥ አንድ በቀረበው መረጃ መሰረት ስህተቶቹ የተቆጠሩት ተጠኚ ተማሪዎቹ በሁለት ጊዜ በጻፏቸው 157 ድርሰቶች ውስጥ ነው። ድርሰቶቹ የተጻፉት በ12822 ቃላት ሲሆን አንድ ድርሰት በአማካይ 82 ቃላት ይይዛል። በድርሰቶቹ ውስጥ የተቆጠሩት ስህተቶች ብዛት 1066 ሲሆኑ በአንድ ድርሰት ውስጥ በአማካይ 6.78 ስህተቶች ይገኛሉ። አንድ መቶ ቃላት የሚይዝ አንድ ድርሰት ውስጥ የሚገኘው የስህተት ድግግሞሽ 8.31 ሲሆን የትክክለኛነት ተዛምዶው 11.24 እንደሆነ መረጃው ያመለክታል።

ሠንጠረዥ 1

ድርሰቶቹ የተጻፉባቸው ቃላት ብዛት፣ የስህተት ብዛት በመቶኛ፣ አማካይ ስህተት፣ የስህተት ድግግሞሽና የትክክለኛነት ተዛማጅነት ዝርዝር መረጃዎች

የድርሰቱ አይነት	የድርሰቶቹ ብዛት	ድርሰቶቹ የተጻፉበት ቃላት ብዛት	አማካይ ቃላት	የስህተት ብዛት	በመቶኛ ሲሰላ	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ	የትክክለኛነት ተዛማጅነት
ድርሰት አንድ	93	7455	80.16	564	52.92	6.06	7.56	12.52
ድርሰት ሁለት	64	5367	83.85	502	47.09	7.84	9.35	9.98
ድርሰት አንድና ሁለት	157	12822	81.66	1066	100	6.78	8.31	11.24

4.3 የስህተቶች ስርጭት

በምዕራፍ ሶስት የድርሰት አተናተን ዘዴ (3.4.1) ላይ እንደተገለጸው ስህተቶቹ በአይነት የተለዩትና የተመደቡት በቅድመ ምደባ የስህተት ምደባ ዘዴ ነው። በመሆኑም በድርሰቶቹ ውስጥ በብዛት የታዩት ዋና ዋና የስህተት አይነቶች የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት፣ የቋንቋ አወቃቀር ስህተት እና የስርዓተ ነጥብ አጠቃቀም ስህተቶች ናቸው። ከነዚህ ዋናዎቹ የስህተት አይነት ምድቦች ውስጥ የተቆጠረውን የስህተት መጠን ዝርዝር መረጃ እንደሚከተለው ለማስፈረጥ ተሞክሯል።

በሰንጠረዥ ሁለት በቀረበው መረጃ መሰረት በሁለቱም ድርሰቶች ከተመደቡት የስህተት አይነቶች ከፍተኛ ስህተት የተቆጠረው በቋንቋ አጠቃቀም የስህተት ምድብ ውስጥ ነው። በአጠቃላይ ከተገኙት 1066 ስህተቶች መካከል 478 ያህሎቹ በዚህ ምድብ የተቆጠሩ ስህተቶች ናቸው። ይህም በመቶኛ ሲሰላ 44.84% ሆኗል። በአንድ ድርሰት ውስጥ የሚገኘው አማካይ የስህተት መጠን 3.04 ሲሆን በአንድ መቶ ቃላት ውስጥ የሚገኘው አማካይ የስህተት ድግግሞሽ ደግሞ 3.71 ይሆናል። የትክክለኛነት ተዛምዶው 26.82 እንደሆነ መረጃው ያሳያል።

ከቋንቋ አጠቃቀም ስህተት ቀጥሎ ከፍተኛ የስህተት መጠን የተገኘበት ምድብ የሥርዓተ ነጥብ አጠቃቀም ስህተት ነው። በሁለቱ ዙር ከተጻፉት ድርሰቶች ውስጥ የተገኘው ስህተት 466 ያህል ነው። በዚህ ምድብ ውስጥ የተገኘው ስህተት በመቶኛ ሲሰላ 43.73% ይሆናል። አማካይ የስህተት መጠኑ 2.96 ሲሆን አማካይ ድግግሞሹ 3.61 ሆኗል። የትክክለኛነት ተዛምዶው ደግሞ 27.51 ነው።

ከቋንቋ አጠቃቀምና ከሥርዓተ ነጥብ አጠቃቀም ስህተት ቀጥሎ ያለውና የመጨረሻውን ደረጃ የያዘው የቋንቋ አወቃቀር ስህተት ነው። በዚህ የስህተት ምድብ ውስጥ 122 ያህል ስህተቶች ተገኝተዋል። የዚህ ቁጥር የመቶኛ ስሌቱ 11.44% ነው። አማካይ የስህተት መጠኑ 0.77 ሲሆን አማካይ የድግግሞሽ መጠኑ ደግሞ 0.93 ይሆናል። የትክክለኛነት ተዛምዶው 105.09 መሆኑን መረጃው ያረጋግጣል።

ሠንጠረዥ 2

አጠቃላይ በተጠኚ ተማሪዎች ድርሰቶች ውስጥ በየስህተት አይነት ምድቡ የተፈጸሙ ስህተቶች ብዛት በመቶኛ ፣ አማካይ ስህተት፣ ድግግሞሽ፣ የትክክለኛነት ተዛማጅነት ዝርዝር መረጃ

የስህተት አይነቶች	ድርሰት አንድ					ድርሰት ሁለት					ድርሰት አንድና ሁለት				
	የስህተት ብዛት	በመቶኛ ሲሰላ	አማካይ ስህተት	የስህተት ደግግሞሽ	የትክክለኛነት ተዛማጅነት	የስህተት ብዛት	በመቶኛ ሲሰላ	አማካይ ስህተት	የስህተት ደግግሞሽ	የትክክለኛነት ተዛማጅነት	የስህተት ብዛት	በመቶኛ ሲሰላ	አማካይ ስህተት	የስህተት ደግግሞሽ	የትክክለኛነት ተዛማጅነት
የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት	231	40.96	2.48	3.09	32.27	247	49.20	2.65	3.30	21.72	478	44.84	3.04	3.71	26.82
የቋንቋ አወቃቀር ስህተት	64	11.34	0.68	0.84	116.48	58	11.55	0.62	0.77	92.53	122	11.44	0.77	0.93	105.09
የስርአተ ነጥቦች አጠቃቀም ስህተት	269	47.69	2.89	3.60	27.71	197	39.24	2.11	2.63	27.24	466	43.73	2.96	3.61	27.51
ድምር	564	100	6.05	7.53	13.21	502	100	5.38	6.7	10.69	1066	100	6.77	8.25	12.02

4.3.1 የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት

በምእራፍ ሁለት መሰረት (2003፣44) እንደተጠቀሰው ከመደበኛ የጽሕፈት ሥርዓት ውጪ የሆነ የቋንቋ አጠቃቀም ሀሳብን ከማስተላለፍ የሚገታ ከመሆኑ ባሻገር የመግባባት ሂደትንም ያስናክላል ብለዋለ። ስለዚህ የአንድን ቋንቋ የአጠቃቀም ሥርዓት ጠብቆ ሀሳብን መግለጽ ወይም ማስተላለፍ መሰረታዊ የተግባቦት ሂደት መሆኑን መረዳት ይቻላል። በሠንጠረዥ ሁለት መመልከት እንደሚቻለው ከሶስቱ የስህተት ምድቦች ውስጥ ቀዳሚውን ቁጥር የያዘው የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት እንደሆነ ተገልጿል። የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት ባጠቃላይ ከተገኙት 1066 ስህተቶች ውስጥ 478(44.84%) ያህሉን ቁጥር የያዘ የስህተት ምድብ ነው። የዚህ የስህተት ምድብ የድግግሞሽ መጠን 3.71 ነው። ይህ ማለት የስህተት አይነቱ በአንድ ድርሰት ውስጥ 3.71 ጊዜ ተደጋግሞ ይገኛል ማለት ነው።

በዚህ አብይ የስህተት ምድብ ውስጥ የተካተቱት ንዑሳን የስህተት ምድቦች የቃላት ድግግሞሽ፣ የሆሄያት ግድፈት፣ ተገቢ ያልሆነ የሆሄያት ቅርጽ እንዲሁም ኢ-መደበኛ የቋንቋ አጠቃቀም ናቸው። የቋንቋ አጠቃቀም ስንል በድርሰቱ ውስጥ ያሉት ዓረፍተ ነገሮች የቋንቋውን ስዋስዋዊ ህግ የጠበቁ ሆነው በቃላት አጠቃቀም ላይ የተለያዩ ስህተቶች የታዩባቸው ናቸው። የዚህ ምድብ ስህተት ዝርዝር መረጃ በሰንጠረዥ ሶስት እንደሚከተለው ቀርቧል። (አባሪ አራትን ይመልከቱ)

ሰንጠረዥ 3

በቋንቋ አጠቃቀም የስህተት ምድብ ውስጥ የተፈፀሙ የስህተት አይነቶች ዝርዝር

የስህተት አይነቶች	ድርሰት አንድ				ድርሰት ሁለት				ድርሰት እንድና ሁለት			
	የስህተት ብዛት	በመቶኛ ሲሰላ	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ	የስህተት ብዛት	በመቶኛ ሲሰላ	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ	የስህተት ብዛት	በመቶኛ ሲሰላ	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ
የቃላት-ድግግሞሽ	13	5.63	0.14	0.17	8	3.24	0.13	0.16	21	4.39	0.13	0.16
የሆሄያት ግድፈት	17	7.36	0.18	0.22	6	2.43	0.09	0.12	23	4.81	0.15	0.18
የሆሄያት ቅርጽ ስህተት	171	74.02	1.84	2.3	226	91.5	3.53	4.21	397	83.1	2.53	3.09
ያልተለዩ ስህተቶች	30	12.99	0.32	0.4	7	2.83	0.11	0.13	37	7.74	0.24	0.29
ድምር	231	100	2.48	3.09	247	100	3.86	4.62	478	100	3.05	3.72

4.3.1.1 የሆሄያት ቅርጽ ስህተት

ከላይ በሰንጠረዥ ሶስት መመልከት እንደሚቻለው በድርሰቶቹ ውስጥ በፊደላት ቅርጽ (በሆሄያት አጣጣል) ላይ ከፍተኛ የሆነ ስህተት እንደተገኘ ለማወቅ ተችሏል። በድርሰቶቹ ውስጥ በቋንቋ አጠቃቀም ምድብ ውስጥ ከቀረቡት 478 ስህተቶች ውስጥ 397 ያህሉ የተፈፀሙት በዚህ ንዑስ የስህተት ምድብ ውስጥ ነው። የስህተት መጠኑ በመቶኛ ሲሰላ 83.1 ሲሆን አማካይ የስህተት መጠኑ ደግሞ 2.53 ይሆናል። በዚህ ምድብ በአንድ መቶ ቃላት ውስጥ የሚገኘው የድግግሞሽ መጠን 3.09 ይሆናል።

ሀሳብን በጽሑፍ ለማስተላለፍ ሲታሰብ የቋንቋው ድምፀ ልሳናት የሚወክሉትን ፊደል በትክክል ለይቶ ማወቅና መጠቀም ትኩረት ሊሰጠው ይገባል። ይህን አስመልክተው Byrne (1988:1) የቋንቋው ተናጋሪዎች ትርጉም ሊሰጡ የሚችሉ የንግግር ድምፆችን የሚወክሉ ሆሄያት (ፊደላት) ሥርዓት ባለው መልኩ ተገጣጥመው ቃላትን እንደሚመሰርቱ እና ሀሳቡን በግልጽ ሊያስተላልፉ እንደሚችሉ ገልጸዋል።

በዚህ የስህተት ምድብ ውስጥ የታዩ ስህተቶች በአማርኛ የፊደል ገበታ ውስጥ የሌለ ቅርጽ ያላቸው “ሆሄያት” በድርሰቶቹ ውስጥ መገኘታቸው እና ሆሄያትን ተገቢ ባልሆነ ቦታ መጠቀም ነው። እነዚህ ስህተቶች በአብዛኛዎቹ ተጠኚ ተማሪዎች ጽሑፍ ላይ የታዩ ችግሮች ናቸው። በተለይ ‘ይ’ በሁሉም ድርሰቶች ውስጥ ቅርጹ ተቀይሮ ይገኛል። (አባሪ አራትን ይመልከቱ)

እነዚህን ከላይ የቀረቡ ስህተቶች በሶስት ክፍሎ ለማየት ተሞክሯል አንደኛው የሆሄያትን ቅርጽ ሙሉ በሙሉ በመቀየር የተከሰተ ስህተት፣ ሁለተኛው አንዱን ሆሄ በሌላ በመተካት የተፈጠረ ስህተት፣ ሶስተኛው አይነት ስህተት ደግሞ ዲቃላ(ፍንጽቅ) ፊደላትን መጠቀም ባለመቻል የተፈጠሩ ስህተቶች ናቸው። ከድርሰቶቹ የተወሰዱት ምሳሌዎች ቀጥሎ ቀርበዋል፤ ስህተቶቹንም በቅንፍ ውስጥ ለማስቀመጥ ተሞክሯል።

ሀ. የሆሄያትን ቅርጽ መቀየር

በዚህ የስህተት አይነት ስር የ ‘ይ’ ቅርጽ በሁሉም ድርሰቶች ላይ የታዩ ችግር ነው። ሆኖም ለመረጃ ያህል ከሌሎቹ ስህተቶች ጋር በሚከተለው ምሳሌ ተጠቅሰው ይገኛሉ።

- «...ሀገሩን በከፍተኛ ሁኔታ ()ጠቅሟል...»

- «...የፈለገውን ነገር መስራት ()ይችላል።»
- «...ስለዚህ ()ይህች አገር ስንዴ ለማኝ ከምትባል የተማረ የሰው ሀ()ል...»
- «...ካልተጠና አመቱ ሁሉ ()ይቃጠላል።»
- “ እስካሁን ባለው መረጃ 7.000 () ትዎች እንዳሉ ተገልጿል።
- “ቤቶቹ በጣም □ የሚዋደድ እንደሚመስሉ ንደኛ()ች.....
- “ በሌላ በኩል ደግሞ ቀን ስራ ውሎ የመጣ ሰው በሰላም አያርፍ ()።
- የኛ ሰፈር በጣ() ጥሩ ይባላል ግን....
-በሌላ () ሌላ () የምትታወቅ ሀገር ነች።
-ለምሳሌ ከስ በመጫወት፣ ፊል () በማየት ወዘተ
(አባሪ አራትን መልክቱ)

የነዚህ ስህተቶች የታዩት ከ ‘የ’ የፊደል ዝርያ ውስጥ ሳድስ በሆነችው ‘ይ’ በ ‘መ’ ፊደል ዝርያ ውስጥ ደግሞ በሳድሳ ‘ም’ እና ሳብፅ ሆኔ በሆነችው ‘ጥ’ ላይ ነው።

ስህተቶቹ በተጠኘ ተማሪዎቹ ድርሰት ውስጥ በብዛት የታዩ ስህተቶች ናቸው። ስህተቶቹም የሆሄያቶቹን ቅርጽ ሙሉ በሙሉ ቀይሮ በመጻፍ የተከሰቱ ናቸው። ከድርሰቶቹ መረጃ መመልከት እንደተቻለው ችግሮቹ ተማሪዎቹ በዝቅተኛ የክፍል ደረጃ ሊያስወግዷቸው ይገቡ የነበሩ ናቸው።

ለ. ሆሄያትን በሌላ ሆሄ መተካት

ይህ አይነቱ ስህተት የሆሄያትን ቅርጽ ለይቶ ካለማወቅ ወይም ከመደናገር የተፈጠረ ስህተት ይመስላል።

- ቦሌ ብልብላ የቀበጥ ሰፈር ናት የሚሉ አሉ።
- ኢትዬጵያ ከ 3.000 ዓመት በፊት የነበረች ጥንታዊ ሀገር ናት።
- በአሁኑ ጊዜ ግን ኢትዬጵያ በእድገት ጎዳና...

-እንደዚያው የሆስፓታሎችም
- በአሁኑ ጊዜ ቡዙ የምመለከተው የሀገሪ ንግር አለ

በነዚህ ምሳሌዎች ውስጥ የታየው ስህተት ሆሄያትን በመቀየር እንደሆነ ተገልጿል። “ቡልብላ ” “ ቡልቡላ ” ለማለት ተፈልጎ ካዕብ መሆን የሚገባውን በሳድስ ሆሄ በመተካት የተፈጠረ ስህተት ነው። “ኢትዮጵያ ” የሚለው “ኢትዮጵያ ” መሆን ሲገባው ሳብእ ፊደልን በሀምስ በመተካት የተፈጠረ ስህተት ነው። “ ሆስፓታሎችም” የሚለው “ ሆስፒታሎችም” መሆን ሲገባው ሣልስ መሆን የሚገባው በራብዕ ፊደል በመተካት የተከሰተ ስህተት ነው። እንዲሁም “በአሁን ጊዜ ቡዙ..... ” ተብሎ የተጻፈው “በአሁን ጊዜ ብዙ..... ” መሆን የነበረበት እና ሣልስ መሆን የሚገባው በሳድስ ተቀይሮ ሳድስ መሆን የሚገባው ደግሞ በካዕብ ተቀይሮ በመጻፉ የተከሰተ ችግር ነው።

ሐ. የዲቃላ ሆሄያት (ፍንጽቆች) አጠቃቀም

ሌላው በሆሄያት ቅርጽ የተከሰተው ስህተት ዲቃላ ሆሄያትን (ፍንጽቆችን) ባለመጠቀም የተፈጠረ ነው።

በሚከተለው ምሳሌ የምንመለከታቸው ስህተቶች የሩጊ-ራብዕ ፊደል በሆነችው <ላ፣ጺ ራብዕ ፊደል በሆነችው <ጸ፣ቷ ራብዕ በሆነችው <ታ> እና ሳብዕ ፊደል በሆነችው <ቶ፣ቧ እና ኳ ሳብዕ በሆኑት ፊደላት ቦ እና ኮ ተተክተው እናገኛቸዋለን።

- ትኩረት ስላልተሰጠው ሊስፋፋ ችሏል...
-እንዳሉ ተገልጿል።
-በአፋጣኝ መቆጣጠር ተችሏል
- አዲስ አበባ በውበታ
- በድህነቶ፣ በሀዘባ ወሬኝነት.....
- ለምሳሌ - ኮስ

4.3.1.2 ግድፈት

በጥናቱ መረጃ መሰረት ተጠኚ ተማሪዎቹ በድርሰቶቻቸው ውስጥ የገደፏቸው ሆሄያት በመኖራቸው የጽሑፍ ተግባራትን እንዳስተንተለው ለማየት ተችሏል። በድርሰቶቹ ውስጥ ¹ከተገኙት አጠቃላይ ስህተቶች መካከል 23 ያህሉ በዚህ የስህተት ምድብ የተገኙ ናቸው።ይህ ቁጥር በመቶኛ 4.81% ይሆናል። አማካይ ስህተቱ 0.15 ሲሆን የድግግሞሽ መጠኑ 0.18 እንደሆነ ለማወቅ ተችሏል።

በድርሰቶቹ ከተገኙት ስህተቶች የሚከተሉት ምሳሌዎች ቀርበዋል።በምሳሌው መመልከት እንደሚቻለው የተገደፉት ሆሄያት በተግባራት ላይ መጠነኛ ችግር ሊፈጥሩ ይችላሉ ከአውዱ በመነሳት ሀሳቡን እየሞላ ማንበብ ላልቻለ ሰው ችግሩ የከፋ ሊሆን ይችላል። የተገደፉት ሆሄያት በቅንፍ ውስጥ ያሉት ናቸው።

1. “.....ጓደኛ በጣም ጥሩ ሲሆን አንዳ (ን) ድ ደግሞ መጥፎ ጓደኛ አሉ።”
2. “.....አትሳተፍም ምክንያቱም አላለፍንም ስለ(ዚ)ህ ለማለፍ ጠንክሮ መስራት። ”
3. “.....ተማሪዎች ወስደው ሲጨርሱ አንደኛ (ው) ተማሪ... ”
4. “.....ጥናቴን ስጨርስ ደግሞ ወደ ውጭ ወጥቼ ከሰፈር(ር) ልጆች ጋር.... ”
5. “ለ 31 ዓመታ(ት) ከአፍሪካ ዋንጫ ርቆ..... ”
6. “.....ከዛም አ(ን)ድ ሳምንት ከቆየሁ በኋላ..... ”
- 7.“.....የተለያዩ ቦታዎ (ች) በተፈለገው ሰዓትና ጊዜ ሊያደርስ.... ”

4.3.1.3 ያልተለዩ ስህተቶች

ይህ የስህተት አይነት በብዛት የተከሰተው የንግግር ቋንቋን በጽሑፍ ውስጥ በመጠቀም ነው። በዚህ የስህተት ምድብ ከአጠቃላይ የስህተት ብዛት 37 ያህል ስህተቶችን ይዟል። የመቶኛ ስሌቱ 7.74% ሲሆን አማካይ ደግሞ 0.29 ይሆናል።

በዚህ የስህተት ምድብ ስር የታዩ ስህተቶች ምሳሌዎች አንደሚከተለው ቀርበዋል።

². በአልተለዩ ስህተቶች ውስጥ የበቀረቡ ምሳሌዎች ከአማካሪዬ ጋር በልዩነት የተስማማንባቸው ናቸው።

1. “ከላይ እንደጠቀስኩትኝ ሰፈራ በጣም ምሁራን የበዛበትና ተወልጄ ያደኩበት ስለሆነ.... ”
2. “እኔ እንደመጣልኝ ስሆነ የጻፍኩትኝ ከማንም በላይ..... ”
3. “የትምህርት አሰጣጡ መንገድ ያው አሪፍ ቢሆንም..... ”
4. “እግር ኳስ በኢትዮጵያ አሪፍ እየሆነ መጧል። ”
5. “...አንድጋ ተሰብስበን ለአረፍት ቁጭ ስንል.... ”

እነዚህ ምሳሌዎች የንግግር ቋንቋ በጽሑፍ ላይ የሚያሳድረውን ተጽዕኖ እና ጣልቃ ገብነት ያሳያሉ።

4.3.1.4 የቃላት ድግግሞሽ

በቋንቋ አጠቃቀም አብይ የስህተት ምድቦች ውስጥ ከቀረቡት አራት ንዑሳን የስህተት ምድቦች ውስጥ በቁጥር አናሳው የቃላት ድግግሞሽ ነው። ድግግሞሹ ከጠቅላላው የስህተት ቁጥር 21 ያህሉን ይሟላል። ይህ የስህተት መጠን በመቶኛ ሲሰላ 4.39 % ይሆናል። አማካይ የስህተት መጠኑ 0.13 ሲሆን ድግግሞሹ ደግሞ 0.16 ነው። በተጨማሪ ተማሪዎች ድርሰት ውስጥ ቃላትን ያላግባብ እየደጋገሙ የመጠቀም ችግር ታይቷል። እንደዚህ አይነት ስህተት በአንድ ጽሑፍ ውስጥ ሲከሰት የፅሁፉን ተነባቢነት ከመቀነሱም በላይ ሊተላለፍ የታሰበውን መልእክት ሊያደባገዝው ይችላል።

በድርሰቶቹ ውስጥ ድግግሞሽ የታየባቸው ዐረፍተ ነገሮች እና ሀረጎች በምሳሌነት እንደሚከተለው ቀርበዋል፤

1. “አዲስ አበባ የአፍሪካ ህብረት መቀመጫ ስትሆን ለመሆኗም ምክንያት ሊሆን የሚችለው በቀኝ ግዛት ባለመገዛቷ....”
2. “ትምህርት ሁሉ ሊያስተምረን የሚፈልገው መምህር ሁሉ እራሱ ተምሮ ነው።”
3. “.....እድገቱም በአሁኑ ሰዓት እድገቱ ባለሁለት አሀዝ ደረጃ ላይ ደርሷል። ”
4. “ለሀገሬ ለምወዳት እናቴና ሀገሬ ጠቃሚ ሰው መሆን ነው።”
5. “...የተከበረች የተወደደች የብዙ ዓመት ቅርስና የተወደደች ጀግና ሀገራችን ነች።”

6. “ከእንጦጦ አካባቢ የታየች ብርቅ የሆነች አዲስ አበባን በማየት..... ”

7. “... ነገር ግን ሌብነት፣ ስርቆት የመኪና አደጋ ሰፈሩን የሚያስጠሩ ናቸው። ”

4.4 የቋንቋ አወቃቀር ስህተት

ከንግግር ይልቅ በጽሑፍ የሚተላለፍ መልዕክት የቋንቋውን ሰዋሰዋዊ ሥርዓት መጠበቅ እንዳለበት በምእራፍ አንድ (2.1) ተገልጿል። በምእራፍ ሁለት(2.5.2) እንደተጠቀሰው ተማሪዎች የቋንቋውን አወቃቀር ሥርዓት /ሰዋሰው/ በደንብ ካለመረዳት የተነሳ በርካታ ስህተቶችን እንደሚፈጽሙ ገልፀዋል። በሰንጠረዥ ሶስት ላይ በቀረበው መረጃ መሰረት በአብይ የስህተት ምድብ ከቀረቡት ሶስት የስህተት አይነቶች መካከል በስህተት ብዛቱ መጨረሻ ደረጃ የሚገኘው የቋንቋ አወቃቀር ስህተት ነው። ይህ የስህተት ምድብ ባጠቃላይ ከተገኙ 1066 ስህተቶች መካከል 122 ያህል ቁጥር ይዞ ይገኛል። ይህም በመቶኛ ሲሰላ 11.44% ሆኗል። አማካይ የስህተት መጠኑ 0.77 ሲሆን በመቶ ቃላት ውስጥ የሚገኘው የስህተት ድግግሞሽ መጠን 0.93 ነው። በቋንቋ አወቃቀር አብይ የስህተት ምድብ ውስጥ ሶስት ንዑሳን የስህተት ምድቦች ይገኛሉ። እነሱም የመስተዋድድ አገባብ፣ የዓረፍተ ነገር ስምምነት እና የቃላት አጠቃቀም ስህተት ናቸው። የዚህን ዝርዝር መረጃ በቀጣዩ ሰንጠረዥ ለማቅረብ ተሞክሯል።

ሠንጠረዥ 4

በቋንቋ አወቃቀር የስህተት ምድብ ውስጥ የተፈፀሙ የስህተት አይነቶች ዝርዝር መረጃ

የስህተት አይነቶች	ድርሰት አንድ				ድርሰት ሁለት				ድርሰት አንድ እና ሁለት			
	የስህተት ብዛት	በመቶ ኛ	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ	የስህተት ብዛት	በመቶኛ	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ	የስህተት ብዛት	በመቶኛ	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ
የመስተዋድድ እና የተሳቢ አገባብ	21	32.8	0.23	0.29	10	17.24	0.16	0.19	31	25.4	0.2	0.24
የዓረፍተነገር ስምምነት	27	42.1	0.29	0.36	29	50	0.45	0.58	56	45.9	0.36	0.44
የቃላት አጠቃቀም	16	25	0.17	0.21	19	32.76	0.29	0.34	35	28.68	0.22	0.27
ድምር	64	100	0.69		58	100	0.9	0.27	122	100	0.78	1.00

4.4.1 የዓረፍተ ነገር ስምምነት ስህተት

የቋንቋ አወቃቀር ስህተት ስር ከቀረቡት ንዑሳን የስህተት ምድቦች መካከል የመጀመሪያውን ደረጃ የያዘው የዓረፍተ ነገር ስምምነት ስህተት ነው። በአብይ የስህተት ምድቡ ከተፈፀሙት 122 ስህተቶች ውስጥ 56 ያህሉ በዚህ ንዑስ የስህተት ምድብ የተፈፀሙ ስህተቶች ናቸው። ይህ ቁጥር በመቶኛ ሲሰላ 45.9% ሲሆን አማካይ የስህተት መጠኑ ደግሞ 0.36 ሆኗል። በመቶ ቃላት ውስጥ የሚገኘው የስህተት ድግግሞሽ ስሌትም 0.44 ነው። በዚህ ንዑስ ክፍል የተገኙት ስህተቶች የዓረፍተነገር ስምምነቱ መፋለስ የታየባቸው በቁጥር አለመስማማት፣ በፆታ አለመስማማት እንዲሁም በመደብ አለመስማማት ላይ ነው።

ሀ.የቁጥር ስምምነት

ለምሳሌ

1.ቀለም ሳይለያት፣ ዘር ቋንቋ ሳይለያት፣ ሀይማኖት ሳይለያት፣ ተባብረው አብረው ይኖራሉ።
2. በአቢሲኒያ ጊዜ 9ኙም ክልል እንደሌሉ አንገነዘባለን።
3. መንገዶች በዚህ ጊዜ ተሰርቶ ያልቃል ሲባል....
4. እነዚህ ብቻ አይደሉም ሌላ ብዙ ነገር አሉ።
5.አብሮኝ የለቀቁ ተወዳጅ እና አንድ አዲስ ጓደኞች አሉኝ
6. እያንዳንዱ ትምህርት የራሳቸው የሆነ ጥቅም አላቸው
7. የሰው ልጅ ካልተማረ ኢንጂነር፣ ዶክተር የመሳሰሉትን እውቀት የሚጠይቁ ነገሮችን መሆን አይችሉም።
8. በፈጠራ የደረጃ መሳሪያዎች አልነበሯቸውም።
9. ...የተለያዩ የስፖርት ካንፖች ቢዘጋጅ የተሻለ እስፖርቱ ሊያድግ እንደሚችል እንገነዘባለሁ።(አባሪ አራትን ይመልከቱ)

ከነዚህ መረጃዎች መረዳት እንደሚቻለው ተማሪዎቹ በጽሑፋቸው ውስጥ ስህተት ሊፈጽሙ የቻሉት የዓረፍተ ነገሩን ስማዊ ሐረጎቹ ቁጥር ከግሳዊ ሀረጎቹ ጋር ባለማስማማታቸው ነው። ስህተቶቹ በነጠላ ቁጥር ባለቤት ጀምረው በብዙ ቁጥር መሰሪያ አንቀጽ ወይም በብዙ ቁጥር ባለቤት ጀምረው በነጠላ ቁጥር መሰሪያ አንቀጽ የተቋጩ ናቸው።

ለ. የፆታ፣ የመደብ እና የቁጥር ስምምነት

በአረፍተ ነገር ውስጥ የሚገኝ የመደብ ስምምነት እና የቁጥር ስምምነት በባለቤት እና በማሰሪያ አንቀጽ ትተስስር ይገለጻል። በተጠኚ ተማሪዎቹ ድርሰት ውስጥ የታዩ ስህተቶችም ይኸው ጉድለት ይታይባቸዋል።

ለምሳሌ

1. “አዲስ አበባ እና መንደሮቿ በአሁኑ ወቅት እጅግ በጣም ፈጣን በሆነ እድገት ላይ ትገኛለች”
2. “አየሯ ለሁሉም ተስማሚና ምቹ ነች”
3. “ኢትዮጵያ ማለት የብዙ ብሔር ብሔረሰቦች መኖሪያ የሆኑ ድንቅ ሀገር ናት”
4. “ከሩቅ የሚመጡ ተማሪዎች መኪና አጥተን...”
5. “ይህ ሰፈር ልደታ ናት”
6. “...በሚሉ የአሽመር ቃላት እንዳንሰራ ጊዜያችንንም እንደነሱ ቡና በመጠጣትና ሰው በማማት እንድታሳልፍ ይፈልጋሉ።(አባሪ አራት ላይ ይመልከቱ)

በአንደኛው ምሳሌ ላይ የታየው ስህተት «አዲስ አበባ እና መንደሮች በአሁኑ ጊዜ ፈጣን በሆነ እድገት ላይ ትገኛለች» የሚለው አረፍተ ነገር አዲስ አበባ እና መንደሮች» የሚለው ስማዊ ሐረግ እነሱ በሚል 3ኛ መደብ ብዙ ቁጥር የቀረበ ሲሆን « ትገኛለች »የሚለው ግስ እሷ በሚል ሶስተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር እንስታይ ጾታ በመቅረቡ የተፈጠረ የቁጥር ስምምነት ስህተት ነው።በ2ኛው ምሳሌ የተገኘው ስህተት «አየርዎ »የሚለው የስማዊ ሐረግ የእስዋ አየር <እሱ>በሚል ሶስተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር ተባእታይ ጾታ ቀርቦ ሳለ ግሳዊ ሐረግ «...ነች» የሚለው ግስ <እሷ> ሶስተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር እንስታይ ጾታ በመቅረቡ

የተፈጠረ የጾታ ስምምነት ስህተት ነው። በ3ኛው ምሳሌ «ኢትዮጵያ ማለት የብዙ ብሄር ብሄረሰቦች መኖሪያ የሆኑ ...» የሚለው ጥገኛ ዓረፍተ ነገር «እነሱ» በሚል ሶስተኛ መደብ ብዙ ቁጥር ቀርቦ ማሰሪያ አንቀጽ «...ድንቅ ሀገር ናት » እሷ በሚል ሶስተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር እንስታይ ጾታ መቅረቡ የቁጥር አለመስማማት ስህተት ፈጥሯል። በ4ኛው ጥያቄ «...ከሩቅ የሚመጡ ተማሪዎች ...» የሚለው ስማዊ ሐረግ እነሱ በሚል በሶስተኛ መደብ ብዙ ቁጥር ቀርቦ ጥገኛ ዓረፍተ ነገሩ «መኪና አጥተን ...» እኛ በሚል አንደኛ መደብ ብዙ ቁጥር በመቅረቡ የመደብ ስምምነት ስህተት ተፈጥሯል። 5ኛው ምሳሌ ስማዊ ሐረግ «ይህ ሰፈር ...» «እሱ» በሚል ሶስተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር ተባእት ጾታ ቀርቦ ግሳዊ ሐረግ «ልደታ ናት።» «እሷ» በሚል ሶስተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር እንስታይ ጾታ በመቅረቡ የተከሰተ የጾታ አለመስማማት ስህተት ነው። 6ኛው ምሳሌ ስማዊ ሐረግ «...እንዳንሰራ...» እኛ በሚል አንደኛ መደብ ብዙ ቁጥር የቀረበ ሆኖ እንደገና «...እንዳታሳልፍ ...» የሚለው ግስ አንተ በሚል ሁለተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር ተባእታይ ጾታ በመቅረቡ አረፍተ ነገሩ ሁለት የተለያዩ መደብ ያላቸው የባለቤት አመልካቾች እንዲኖሩት በመሆኑ ስህተቱ ተፈጥሯል።”

በነዚህ የመደብ ፣ የጾታ እና የቁጥር ስምምነት በሌላቸው ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ በአንደኛው እና በሶስተኛው ዓረፍተ ነገር ውስጥ የታየው ስህተት ስማዊ ሀረግ በ3ኛ መደብ ብዙ ቁጥር ቀርቦ ግሳዊ ሀረግ ግን በሶስተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር እንስታይ ጾታ የቀረበ ነው። አንዲሁም በሁለተኛውና በአምስተኛው አረፍተ ነገር የታየው ስህተት ስማዊ ሀረጎቹ በሶስተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር ተባሳታይ ጾታ ቀርበው ግሳዊ ሀረጎቹ በሶስተኛ መደብ ነጠላ ቁጥር እንስታይ ጾታ በመቅረባቸው የተከሰቱ ስህተቶች ናቸው። በአራተኛው እና በስድስተኛው ተራ ቁጥር ላይ በቀረበው አረፍተ ነገር ውስጥ የታየው ስህተት የሰማዊ ሀረጎቹ በሁለት የተለያዩ መደቦች በመቅረባቸው የተከሰቱ ስህተቶች ናቸው።

4.4.2 የመስተዋድድ እና የተሳቢ አገባብ ስህተት

በቋንቋ አወቃቀር አብይ የስህተት ምድብ ውስጥ በስህተት ብዛት በሁለተኛ ደረጃ የምናገኘው የመስተዋድድ አገባብ ስህተትን ነው። በዚህ ንዑስ የስህተት ምድብ ውስጥ 31 ያህል ስህተቶች ተገኝተዋል። የመቶኛ ስሌቱ 23.4 % ሆኖ አማካይ ስህተቱ 0.2 የስህተት

ድግግሞሽ ደግሞ 0.24 ሊሆን ችሏል። በዚህ የስህተት ምድብ ስር የታዩት ስህተቶች መስተዋድዶችን በተገቢው ቦታ ባለመጠቀም እና መስተዋድዶችን በመግደፍ የተከሰቱ ናቸው።

ሀ. የመስተዋድድ አገባብ ስህተት

በድርሰቶቹ ውስጥ ከታዩት የመስተዋድድ አገባብ ስህተቶች የሚከተሉት በምሳሌነት ተጠቅሰዋል።

1. “አዲስ አበባ የመብራት ተውባ ፍንትው ብላ የምትታይ ሀገራችን ናት”
2. “በህይወቴ ከማልረሳው ጓደኞቼ የነበሩት በዚያ ጊዜ ነበር ”
3. “ስለዚህ ()ኢቦላ በምዕራብ አፍሪካ አገራት በጣም ብዙ ሺህ ህዝብ ተጠቅቷል።”
4. “የባቡር መንገድ መታቀዱና 75 በመቶ በመሰራቱ ይገመታል። ”
5. “...እናም እኔ አንድ ዜጋ እስከ መሆኔ መጠን የሀገሪን አስጠያፊ ነገር ...”

በምሳሌዎቹ ላይ አንደሚታየው ተጠኚ ተማሪዎቹ በጻፏቸው ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ በመስተዋድድ አጠቃቀም የተለያዩ ስህተቶች ተገኝተዋል። በምሳሌ አንድ በ <ቡ> ፈንታ <የ> በመግባቱ የተፈጠረ ስህተት ፣ በምሳሌ ሁለት በ <የ> ፈንታ <ኮ>ን በመጠቀም የተፈጠረ ስህተት፣ በምሳሌ ሶስት <ቡ>ን በመግደፍ የተፈጠረ ስህተት፣ በጥያቄ አራት <ቡ>ን ያለአግባብ በመጠቀም የተፈጠረ ስህተት እንዲሁም በምሳሌ አምስት ላይ <እንደ> የሚል መስተዋድድ በመጠቀም ፈንታ <እስከ>ን በመጠቀም የተፈጠረ ስህተት ታይቷል።

ለ. የተሳቢ አገባብ ስህተት

በድርሰቶቹ ውስጥ የተሳቢ አገባብ ስህተቶች እንደ መስተዋድድ አገባብ ስህተቶች ሁሉ ተሳቢ አመልካችን በተገቢው ቦታ ባለመጠቀም፣ በመግደፍና በሌላ በመተካት የተከሰቱ ስህተቶች ናቸው። ከድርሰቶቹ ውስጥ የተወሰዱት ምሳሌዎች የሚከተለውን ይመስላሉ።

1. “እኔ በበጋ የተለያዩ ትምህርት ቤቶች (ጌ) ተምራለው ”
2. “አፍሪካ የራሷ(ጌ) የጤና ተቋም ከሌላት..... ”

3. “...እሱንም ለማወቅ ስሙ () በሌላ ጊዜ እነግራችኋለሁ። ”
4. “አሁን ለምሳሌ የባቡሩ() ዝርጋታ ብናይ በጣም አስደሳች ነው ”
5. “...የውስጥ ለውስጥ መንገድ በመሰራት ላይ መሆኑ(ን) ይታወቃል። ”
6. “እስካሁን ድረስ ወደ 5000 የሚጠጉ ሰዎች በቫይረሱ መሞታቸው(ን) ይነገራል። ”

እነዚህን በምሳሌነት የቀረቡ ዓረፍተ ነገሮች ስንመለከት በሁለት ምክንያቶች ስህተቶቹ ተከስተው እናገኛለን። በተራ ቁጥር 1፣3፣6፣7 የቀረቡት ምሳሌዎች የተሳቢ አመልካች የሆነችውን ‘ን’ በማይገባ ቦታ በመጠቀም የተፈጸሙ ስህተቶች ናቸው። በተራ ቁጥር 4 እና 5 የቀረቡትን ምሳሌዎች ስንመለከት ስህተቱ የተፈጸመው የተሳቢ አመልካች የሆነችው«ን»በመገደፏ ነው።

4.4.3 የቃላት አጠቃቀም ስህተት

በቋንቋ አወቃቀር ስህተቶች ስር ከተመደቡት የስህተት አይነቶች መካከል በቁጥር አናሳ ስህተቶች የተቆጠሩበት የቃላት አጠቃቀም ስህተት መሆኑ ቀደም ሲል ተጠቁሟል። በዚህ ንዑስ የስህተት ምድብ ውስጥ 16 ያህል ስህተቶች ተገኝተዋል።ይህ ቁጥር በመቶኛ ሲሰላ 25% ሲሆን በአንድ ድርሰት የሚገኘው አማካይ ስህተት 0.17% ይሆናል። በመቶ ቃላት ውስጥ ያለው ድግግሞሽ መጠን ደግሞ 0.21 ነው። በዚህ ንዑስ የስህተት ምድብ ውስጥ በተከሰቱ ስህተቶች ውስጥ የታየው ችግር ቃላትን በተገቢው መንገድ በዐረፍተ ነገር ውስጥ ባለመጠቀም ነው። ከድርሰቶቹ ውስጥ የተወሰዱት ምሳሌዎች የሚከተሉት ናቸው።

1. “መንገዶቹም ሆኑ መኪኖቹ በአፍሪካ መድሃና ለሆነችው አዲስ አበባ.... ”
2. “ኢትዮጵያ ከሀይኖቶችዋ ክርስትና መስልምና ነው ”
3. “በደርግ ጊዜም አስራ-18 የሞላቸውና ከአስራ-18 በላይ ወንዶች ልጆች... ”

እነዚህ ምሳሌዎች ተጠኚ ተማሪዎቹ ድርሰቶቻቸውን ሲጽፉ ሀሳባቸውን በጽሑፍ ለመግለፅ በሞከሩ ጊዜ የቃላት አጠቃቀማቸው እና የሀሳብ ፍሰታቸው ተገቢ ባልሆነ መልክ በመቅረቡ የተፈጸሙ ስህተቶች ናቸው።በምሳሌው ላይ በምሳሌ ቁጥር 1 እና 2 ላይ የታየው ስህተት <መዲና> በማለት ፈንታ <መድሃና>፣<እስልምና> በማለት ፈንታ<መስልምና>የሚል ተገቢ ያልሆነ የቃል አጠቃቀም ስህተት ታይቷል። በምሳሌ 3 የታየው ስህተት በቃላት አላስፈላጊ ድግግሞሽ ወይም ድረታ ምክንያት የተፈጠረ ስህተት መሆኑን መረዳት ይቻላል።”

4.5 የሥርዓተነጥብ አጠቃቀም ስህተት

በአንድ ጽሑፍ ውስጥ ሥርዓተነጥብ የምንጠቀመው ለሁለት አላማ ነው። አንደኛው የምንጽፈው ጽሑፍ ውስጥ ያሉ ቃላት፣ ሀረጎችና ዓረፍተ ነገሮች አሰዳደር ሥርዓትን የጠበቁና ተነባቢ እንዲሆኑ ለማድረግ፣ ሁለተኛው አላማ ደግሞ የጻፍነው ጽሑፍ መልዕክት ለአንባቢያችን በተገቢው መንገድ እንዲደርሰው ለማድረግ ነው። ነገር ግን በተገቢው ቦታ ተገቢውን ሥርዓተ ነጥብ አለመጠቀም ወይም ፈጽሞ ሥርዓተነጥብ አለመጠቀም የጽሑፍችን መልዕክት ባሰብነው መልኩ ለአንባቢ እንዳይደርስ ምክንያት ይሆናል፤ አንባቢንም ግራ ያጋባል። ስለዚህ ጸሐፊው የጻፈውን መልዕክት አንባቢ እንዲረዳለት ለማድረግ በተገቢው ቦታ ተገቢ ሥርዓተነጥቦችን መጠቀም ይኖርበታል። ይህ ካልሆነ ግን የአንባቢን የማንበብ ስሜት ሊቀንስ አንደሚችል Dulay.et.al (1982:137) ገልጸዋል።

ሥርዓተነጥቦች የጽሑፍ መሪ ምልክቶች ናቸው። ይህም ሲባል ጽሕፈት አንደ ንግግር በተለያዩ እንቅስቃሴዎች ምልክቶች ሊታጀብ አይችልም። የጽሑፍን መልዕክት ግልጽ ለማድረግ የምንጠቀመው ሥርዓተነጥቦችን ነው። ስለዚህ ሥርዓተነጥቦች ስንጠቀም በአግባቡና መጠቀም በሚገባን ቦታ ላይ ብቻ መሆን እንዳለበት መረዳት ይቻላል።

በዚህ ጥናት በስህተትነት ከታዩት አብይ የስህተት ምድቦች ውስጥ ከቋንቋ አጠቃቀም ቀጥሎ 466 ያህ ቁጥር ያለው የሥርዓተ ነጥብ አጠቃቀም ስህተት ነው። ተጠኚ ተማሪዎቹ በጻፏቸው ድርሰቶች ውስጥ በብዛት የታዩት የአራት ነጥብና የነጠላ ሰረዝ አጠቃቀም ስህተቶች ሲሆኑ ቃለ አጋኖ እና <comma>ን በነጠላ ሰረዝና በአራት ነጥብ ተክቶ መጠቀምም በአንዳንድ ድርሰቶች ውስጥ የታዩ ዋና ዋና የስህተት አይነቶች ናቸው።

ሠንጠረዥ 5

በሥርዓተነጥብ አጠቃቀም ላይ የተፈጸሙ የስህተት አይነቶች ዝርዝር መግለጫ

የስህተት አይነት	ድርሰት አንድ				ድርሰት ሁለት				ድርሰት አንድና ሁለት			
	የስህተት ብዛት	በመቶኛ	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ	የስህተት ብዛት	በመቶኛ	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ	የስህተት ብዛት	በመቶኛ	አማካይ ስህተት	የስህተት ድግግሞሽ
አራት ነጥብ	225	83.6	2.41	3	157	79.7	2.45	2.92	382	81.97	2.45	3
ነጠላ ሰረዝ	29	10.8	0.31	0.39	24	12.2	0.4	0.5	53	11.37	0.3	0.36
ትዕምርተ አንክሮ (ቃለአጋኖ)	9	3.3	0.09	0.1	10	5.08	0.2	6.1	19	4.1	0.12	0.15
የእንግሊዝኛ ኮማ	6	2.2	0.06	0.07	6	3.04	0.09	3.6	12	2.58	0.07	0.08
ድምር	269	100	2.87	3.56	197	100	3.14	13.15	466	100	2.94	3.58

4.5.1 የአራት ነጥብ አጠቃቀም ስህተት

በሰንጠረዥ አምስት መረጃ መሰረት በሥርዓተ-ነጥብ አጠቃቀም ስህተት ውስጥ ከተዘረዘሩት ንዑሳን የስህተት ምድቦች የአራት ነጥብ አጠቃቀም ስህተት ከፍተኛውን ቁጥር ይዞ ይገኛል። በድርሰቶቹ ውስጥ ከታዩት 1066 ስህተቶች መካከል 382 ያህሉ በዚህ ምድብ ውስጥ ይገኛሉ። የዚህ ቁጥር መቶኛ 81.98% ሲሆን አማካይ ስህተቱ 2.45 ነው። በየመቶ ቃላቱ ውስጥ የሚገኘው የስህተት ድግግሞሽ ደግሞ 3 ይሆናል።

በዚህ የስህተት ምድብ ውስጥ ስህተቶች የታዩት የአረፍተ ነገሮቹ መጨረሻ ላይ አራት ነጥብን ባለመጠቀም ነው። በቀረቡት ምስሳሌዎች ሥርዓተ ነጥቦች መግባት ሲኖርባቸው የሌሉበትን ቦታ በቅንፍ ለማመልከት ተሞክሯል።

1. ኢትዮጵያ ከቀኝ ግዢ ወጥታ ድል ነስታለች ()
2. ኢትዮጵያ ከጣሊያን ተዋግታለች () እንዲሁም ድል ነስታለች ()
3. ምንም ያላደረገ መንገድ ያለ ሀጢያቱ ይፈርሳል ()
4. ነገር ግን ሌላ ነገሩን ስትመለከት፤ አንዳንድ ጥሩ ጥሩ ነገር ትመለከቻለሽ ()
5. ኢትዮጵያ በጣም ሰፊ ሀገር ናት () ኢትዮጵያ በጣም ተወዳጅ ሀገር ናት ()
6. ብዙ ሰዎችን የምታስተዳድር ናት ()
7. በስነ-ስርዓት እየተማርኩ በውጤቴም እደሰታለሁ ማለት ነው ()
8. አያቶቼን ወንድሞቼን በመጠየቅ አሳልፋለሁ ()
9. ቢማሩ ደግሞ የፈለጉትን መርጠው መስራት ይችላሉ ()

ከምሳሌዎቹ መረዳት የሚቻለው ተጠኚ ተማሪዎቹ በጽሑፋቸው ውስጥ አራት ነጥብ መጠቀም ሲገባቸው ባለመጠቀማቸው የፈፀሙትን ስህተት ነው። አራት ነጥብ ባለመጠቀማቸው ምክንያት በአንድ አንቀጽ ውስጥ የጻፉት ሀሳብ የትኛው አረፍተ ነገር የት ተጀምሮ የት እንደሚጨርስ ለመረዳት አዳጋች ይሆናል።

4.5.2 የነጠላ ሰረዝ አጠቃቀም ስህተት

ነጠላ ሰረዝ በጽሑፍ ውስጥ ያለው አገልግሎት የሚዘረዘሩ ነገሮችን፣ ጥገኛ ዓረፍተ ነገሮችን፣ ተጣማሪዎችን እና የመሳሰሉትን መለየት ነው።

በዚህ ንዑስ የስህተት ምድብ ከአጠቃላይ የስህተት ብዛት ውስጥ 53 ያህል ስህተቶች ተገኝተዋል። የዚህ ቁጥር መቶኛ 11.37% ይሆናል። በአንድ ድርሰት ውስጥ የሚገኘው አማካይ የስህተት መጠን 0.3 ሲሆን በአንድ መቶ ቃላት ውስጥ የሚገኘው የድግግሞሽ መጠን ደግሞ 0.36 ይሆናል። በዚህ የስህተት ምድብ ውስጥ የተከሰቱት ችግሮች ነጠላ ሰረዝን በተገቢው ቦታ ባለመጠቀም ነው። በድርሰቶቹ ውስጥ ከተገኙት ስህተቶች ለአብነት ያህል የሚከተሉትን ለመጥቀስ ተሞክሯል። በቅንፍ የተቀመጠው ክፍት ቦታ ነጠላ ሰረዝ ሊገባበት የተገባ ነበር።

1. የመኪና ብዛት እጥፍ () የሰው ብዛት እጥፍ () መጣጣም ያልቻለ () በጣም የሚያስገርም
2. ልብስ ከናላባሽ ከ 500 ብር እስከ 400 () ጫማ 600 ብር () ጸጉር ለመቆረጥ 30 ብር () ለተኩስ 60 ብር....
3. የሀገራችን አንደኛ ባለሀብት በመሆን () ሰውን በመርዳት () ችግሮችን በመቅረፍ...
4. እስከ 10 አመቱ ግንፍሌ () ሌላውን አራት ዓመት ደግሞ አዲሱ ገበያ () ይህን አንድ ዓመት ደግሞ....
5. ህዝቡ ስራ ሲያረፍድ () ተማሪው አርፋጅ ሲያዝ ይከርማል

4.5.3 የትእምርተ አንክሮ አጠቃቀም ስህተት

ትዕምርተ አንክሮ አገልግሎቱ ስሜትን መግለጽ ነው። በይበልጥ የምንጠቀምበት በከፍተኛ ስሜት የተነገረን ሀሳብ ለመግለጽ ነው። አንድ አንድ ጸሐፊዎች የሀሳቡን ግነት ከፍ ያደረጉ እየመሰላቸው በአንድ ጊዜ ሁለት ቃል አጋኖ ደርበው ሲጠቀሙ ይታያል ።

በሥርዓተ ነጥብ አጠቃቀም ችግሮች ውስጥ ከተመደቡት ስህተቶች አንዱ የትእምርተ አንክሮ አጠቃቀም ስህተት ነው። ይህ የስህተት ምድብ ከጠቅላላ ስህተቶች ውስጥ 19 ያህል ስህተቶችን

ይይዛል። በመቶኛ ሲሰላ 4.1% ይሆናል። አማካይ የስህተት መጠኑ 0.12 ሊሆን የድግግሞሽ መጠኑ ደግሞ 0.15 ሊሆን ችሏል።

ድርሰቶቹ ውስጥ ከታዩት ስህተቶች ለምሳሌ የቀረቡት የሚከተሉት ናቸው። ሥርዓተ ነጥቦቹ መኖር የነበረባቸውን ቦታዎች በቅንፍ ለማመልከት ተሞክሯል።

1. ሆቴል ቤት ገብቶ ለስላሳ በፍርፍር ለበላው ሻይ 50 ብር ድንግጥ () ለስላሳ መቶ ብር ፍጥጥ ()
2. ጸጉር ለመቆረጥ 30 ብር፣ ለመተኮስ 60 ብር ኡ()ኡ()ኸረየት እንግባ ()
3. ወይ ሾፌር በጣም ይገርማል () ወይ የአዲስ አበባ ትራንስፖርት ()
4. አዲስ አበባ ምኒ እንዳደገ ይገርማል () (አውዱ አግራሞትን የሚገልጽ ነበር)
5. ኢትዮጵያ ለዘላለም ትኑር ()
6. አዲስ አበባ ለዘላለም ትኑር ()

እነዚህ ከላይ ስህተት ተፈጽሞባቸዋል ተብለው በቅንፍ የተመለከቱት ቦታዎች ትእምርተ አንክሮ ቢገባቸው ዓረፍተ ነገሮቹ ትክክለኛውን ስሜት ለአንባቢ ሊያደርሱ ይችላሉ። ሥርዓተ ነጥቦቹ አለመኖራቸው ግን መልዕክቱን ፍዝ አድርጎታል።

4.5.4 የእንግሊዝኛ ምልክት (comma) መጠቀም

በሥርዓተ ነጥብ የስህተት ምድብ ውስጥ ከታዩት ስህተቶች በቁጥር አናሳው የእንግሊዝኛ ምልክትን መጠቀም ነው። በዚህ ንዑስ የስህተት ምድብ 12 ያህል ስህተቶች ተገኝተዋል። የዚህ ቁጥር መቶኛ 2.58% ሲሆን አማካይ የስህተት መጠኑ 0.07 ሊሆን ችሏል። በመቶ ቃላት ውስጥ የሚገኘው የድግግሞሽ መጠን ደግሞ 0.08 ይሆናል።

በተጠኚ ተማሪዎቹ ድርሰት ውስጥ ይህ የስህተት ምድብ በጣም ዝቅተኛ መጠን ያለው ቢሆንም ከተማሪዎቹ የክፍል ደረጃ እና በቋንቋው አፍ-ፈት ከመሆናቸው አንጻር ቸል ሊባል የሚገባው አይደለም። በተማሪዎቹ ድርሰት ውስጥ እነዚህ ስህተቶች በሁለት መልኩ ተከስተው ይገኛሉ።

አንደኛው የእንግሊዘኛውን <comma> በአራት ነጥብ ፈንታ መጠቀም ሲሆን ሌላኛው ደግሞ በነጠላ ሰረዝ ፈንታ መጠቀም ነው። በመሰረቱ “comma” በእንግሊዘኛውም ቢሆን የነጠላ ሰረዝን ቦታ እንጂ የአራት ነጥብን ቦታ ሊይዝ አይችልም። በድርሰቶቹ ውስጥ ከተገኙት ስህተቶች የተወሰዱት ምሳሌዎች የሚከተሉትን ይመስላሉ።

1. የኢትዮጵያ ህዝብ በእግር ኳስ ተስፋ የቆረጠ ይመስላል(,)
2. አዲስ አበባ የቆዩና የብዙ ዓመት ታሪክ ያላት ሀገር ናት (,)
3. ኢቦላ ከሚተላለፍባቸው መንገዶች በንክኪ (,) በትንፋሽ (,)..
4. ለምሳሌ ቤኒሻንጉል ጉምዝ (,) ሀረር (,) ሶማሊያ...
5. ከምሽቱ 12 ሰዓት እስከ ጠዋት 1 ሰዓት ሲሆን (,) ትንጅ ለመራባት ውሀ (,) የፀሀይ ብርሃንና የውሃ ክምችት ቦታ ያስፈልጋታል (,) (ለበለጠ ዝርዝር አባሪ አራትን ይመልከቱ)

እነዚህን ከላይ የቀረቡትን ምሳሌዎች ስንመለከት በተራ ቁጥር አንድና ሁለት ላይ የታየው ስህተት በአራት ነጥብ ፈንታ “comma” በማስገባት የተከሰተ ነው። በተራ ቁጥር 3፣4 እና 5 ደግሞ በነጠላ ሰረዝ ፈንታ “comma” በመግባቱ ስህተት ሊፈጠር ችሏል።

በአጠቃላይ ሥርዓተነጥቦችን በትክክለኛው ቦታ እና በተገቢ ሁኔታ መጠቀም ለጽሑፍ ተግባራት ከፍተኛ ጠቀሜታ አለው። በተገቢው ሥርዓተነጥብ እየተለየ የተጻፈን ጽሑፍ አንባቢዎች በቀላሉ አንብበው ሊረዱት ይችላሉ። አንዱ ቃል ከሌላው ተለይቶ ካልተቀመጠ፣ አንዱ አረፍተ ነገር ከሌላው ካልተለየ፣ በምን ስሜትና ምን መልዕክት ማስተላለፍ እንደተፈለገ ካልታወቀ ፣ እንዲሁም ትንፋሽ ገታ የሚደረግበት ቦታ ማመልከቻ ካልተገኘ ለማንበብም ሆነ ያነበቡትን ለመረዳት አስቸጋሪ ይሆናል።

4.6 የስህተት ምንጭ መላምቶች

በምዕራፍ አራት መግቢያ ላይ ለመግለፅ እንደተሞከረው የዚህ ንዑስ ክፍል ትኩረት የሚሆነው ሶስተኛውን መሰረታዊ የጥናት ዓላማ መመለስ ነው። በዚህ ክፍል ለተጠኚ ተማሪዎች ከቀረቡ የጽሑፍ መጠይቆች እና ለመምህራን ከቀረቡ ቃለ መጠይቆች የተገኙ መረጃዎች ይተነተናሉ። በመረጃዎቹ መሰረት በምዕራፍ ሁለት (2.5) ለመግለጽ እንደተሞከረው

በአፍ-ፈት ተማሪዎች ጽሑፍ ውስጥ በዋናነት የሚታሰቡ የስህተት ምንጮች የተባሉትን ማለትም የመማር ማስተማር ሂደት ድክመቶች እና የስነልቦናዊ እና ማህበራዊ ሁኔታዎች በተማሪዎች ጽሑፍ ላይ በምን ያህል መጠን ተጽዕኖ እንዳሳደሩ ለመፈተሽ ተሞክሯል።

መረጃዎችን በጽሑፍ መጠይቅ ከተማሪዎች ለመሰብሰብ በአጥኝዎ የተዘጋጁት ሁለት አበይት ጥያቄዎች ብቻ ናቸው። ጥያቄዎቹም ተማሪዎቹ በጽሑፋቸው ላይ ስህተት በተደጋጋሚ እንደሚፈጽሙ ያውቃሉ? ወይስ አያውቁም? የሚለውን መሰረታዊ ሀሳብ ለመለየት የሚያስችሉ ናቸው። ተማሪዎቹ በጽሑፋቸው ውስጥ ስህተት መፈፀማቸውን ካወቁ ወይም ካመኑ ስህተት ለመፈጸማቸው ምክንያት ይሆናሉ የሚሏቸውን ነገሮች በቀረበላቸው መጠይቅ ውስጥ ባሉት ጥያቄዎች መሰረት ምላሽ ይሰጣሉ። በጽሑፋችን ውስጥ አዘውትሮ ስህተት አይገኝብንም ብለው የሚያምኑ ተማሪዎች ደግሞ ለስኬታቸው ምክንያት ያሏቸውን ነገሮች በቀረበላቸው መጠይቅ ውስጥ ባሉት ጥያቄዎች መሰረት ምላሽ ይሰጣሉ።

በጥናቱ ውስጥ መረጃን ለመሰብሰብ ከተመረጡ 100 ተማሪዎች ውስጥ መጠይቁን የሞሉት 90 ተማሪዎች ናቸው። ከነዚህ መካከል በጽሑፋችን ብዙ ጊዜ ስህተት እንፈጽማለን ያሉት 74 ተማሪዎች (82.2%) ሲሆኑ በጽሑፋችን ብዙ ጊዜ ስህተት አንፈጽምም ያሉት ደግሞ 16 ተማሪዎች (17.8%) ናቸው።

4.6.1 የማስተማሪያ መሳሪያዎች አዘገጃጀት እና የማስተማሪያ ዘዴዎች ድክመት

አፍ-ፈት የቋንቋ ተማሪዎች ለስህተት ከሚዳረጉባቸው ምክንያቶች አንዱ ታላሚውን ቋንቋ ለማስተማር የተዘጋጁት ማስተማሪያ መሳሪያዎችና የመማር ማስተማር ሂደት ድክመቶች እንደሆኑ በክለሳ ድርሳን ለመዳሰስ ተሞክሯል። ይህን መላምት በዚህ ጥናት ለማረጋገጥ የቋንቋ ተማሪዎች ለሚፈጽሟቸው ስህተቶች መንስኤ ሊሆኑ ይችላሉ የተባሉትን ሀሳቦች መሰረት ያደረጉ የጽሑፍና የቃል መጠይቆች ለተጠኚ ተማሪዎችና ለመምህራናቸው ቀርበዋል። ለተማሪዎቹ ከቀረበው የጽሑፍ መጠይቅ የተገኘው መረጃ አንደሚከተለው በሰንጠረዥ ቀርቧል።

ሠንጠረዥ-6

የማስተማሪያ መሳሪያዎች አዘገጃጀት እና የማስተማሪያ ዘዴዎች ድክመት ለስህተት ምክንያት ስለመሆን አለመሆናቸው በተማሪዎች የተሰጡ ምላሾች

ተ.ቁ	ጥያቄዎች	መመዘኛዎች									
		በጣም ከፍተኛ		ከፍተኛ		መካከለኛ		ዝቅተኛ		በጣም ዝቅተኛ	
1	የመማሪያ መጽሀፍ አቀራረብ ግልጽና አሳታፊ አለመሆን	25	34.7	18	25	23	31.9	4	5.6	2	2.8
2	የመምህሩ የጽሕፈት መልመጃ በተደጋጋሚ አለመስጠት	12	33.3	14	19.4	20	27.8	14	19.4	24	37.3
3	የሚሰጡት መልመጃዎች በየጊዜው አለመታረማቸው	24	32.4	5	6.8	16	21.6	14	69	15	20.3
4	የመልመጃዎች እርማት የሚደረገው ሁል ጊዜ በመምህሩ ብቻ መሆኑ	21	29.2	7	9.7	11	15.3	15	20.8	18	25
5	የመማሪያ መጽሐፉ ጽሕፈትን ለማለማመድ ያለው ድርሻ ዝቅተኛነት	15	21.7	12	17.4	15	21.7	16	0.2	11	16
6	መምህራችን የአማርኛን ትምህርት በይበልጥ ተማሪን የሚያሳትፍ እና ማራኪ አድርገው አለማቅረባቸው።	7	10.9	12	18.8	10	15.6	18	28.1	17	26.5
7	ተማሪዎች በጥንድ ወይም በቡድን ሆነው ጽሑፋቸውን እንዲያርሙ አለመደረጉ	40	54.8	23	31.5	5	6.8	1	1.4	4	5.5

በሰንጠረዥ ስድስት ላይ በቀረበው መረጃ መሰረት መጠይቁን የሞሉት 90 ተማሪዎች ውስጥ በጽሑፋችን ምንም አይነት ስህተት አይገኝም ያሉ 16 ተማሪዎች በመቶኛ 17.8% በዚህ መጠይቅ ውስጥ አልተካተቱም። መጠይቁን በመሙላት ምላሽ የሰጡት 74 ተማሪዎች ሲሆኑ በመቶኛ 82.2% ናቸው። የጥያቄዎቹ አላማ ተማሪዎቹ በጽሑፋቸው ላይ ስህተት እንደሚፈጽሙ ካመኑ ለስህተቶቻቸው ምክንያት የሆኑትን ነገሮች መለየት ነው። ጥያቄዎቹ እና የተገኘው መረጃ እንደሚከተለው ተተንትኖ ቀርቧል። የመጀመሪያው ጥያቄ “የመማሪያ መጽሀፉ የይዘት አቀራረብ ግልጽና አሳታፊ አለመሆን ” የሚል ሲሆን ጥያቄውን ከመለሱ 72 ተማሪዎች (97.2%) ውስጥ 25 ተማሪዎች (34.7%) በጣም ከፍተኛ 18 ተማሪዎች (25%) ከፍተኛ፣ 23 ተማሪዎች (31.9%) መካከለኛ፣ 4 ተማሪዎች (5.6%) ዝቅተኛ እንዲሁም 2 ተማሪዎች (2.8%) በጣም ዝቅተኛ በማለት መልሰዋል። መረጃዎቹን ጠቅለል አድርገን ስናይ 43 ተማሪዎች (61.7%) በሰጡት ምላሽ መሰረት መጽሀፉ የጽሕፈት ልምምድን እንዲያደርጉ የማይጋብዝ እና የማያበረታታ መሆኑን ለመረዳት ተችሏል።

ከመምህራኑ ቃለ መጠይቅ የተገኘውም መረጃ ይህንኑ ሀሳብ ያጠናክራል። ለመምህራኑ የቀረበው ጥያቄ «የመጽሀፉ ይዘት የተማሪዎችን የመጻፍ ክህሎት ለማለማመድ ያለው ድርሻ ምን ያህል ነው» የሚል ነበር። መምህራኑ ሲመልሱ የመጽሀፉ ይዘት ያደላው አንብቦ መረዳት ላይ መሆኑ ጽሕፈትን ለማለማመድ ያለው ድርሻ ዝቅተኛ መሆኑን ገልጸዋል። ሆኖም መምህራኑ ይህን ክፍተት ለመሙላት የየራሳቸውን ዘዴ በመቀየስ ተማሪዎቻቸው የጽሑፍ ልምምድ የሚያደርጉበትን ሁኔታ ለማመቻቸት መሞከራቸውን ተናግረዋል።

በተራ ቁጥር ሁለት የቀረበው ጥያቄ “ የመምህሩ የጽሕፈት መልመጃ በተደጋጋሚ አለመስጠት” የሚል ነበር። ይህን ጥያቄ 72 ተማሪዎች (97.2%) መልሰውታል በምላሾቻቸውም 12 ተማሪዎች (16.7%) በጣም ከፍተኛ፣ 2 ተማሪዎች (2.8 %) ከፍተኛ 20 ተማሪዎች (27.8%) መካከለኛ፣ 14 ተማሪዎች (19.4) ዝቅተኛ እንዲሁም 24 ተማሪዎች (3.24) በጣም ዝቅተኛ ብለው መልሰዋል።

ይህ መረጃ የሚጠቁመን መምህራኑ ለተማሪዎቻቸው የጽሑፍ መልመጃ እንደሚሰጡ ነው። በዚህ ሀሳብ መካከለኛ፣ ዝቅተኛ እና በጣም ዝቅተኛ በማለት የመለሱት 58 ተማሪዎች (80.5 %) ናቸው። እነዚህ ተማሪዎች የመምህራናቸው የጽሕፈት መልመጃ አለመስጠት በጽሑፋቸው ላይ ስህተት ለመፈጸም በቂ ምክንያት አለመሆኑን እና መምህራናቸው የጽሕፈት መልመጃ እንደሚሰጧቸው ያረጋግጣል። የተቀሩት 14 ተማሪዎች (19.4 %) ግን መምህራናቸው

የመጻፍ መልመጃ በተደጋጋሚ ወይም እነሱ በሚጠብቁት መጠን አለመስጠታቸው በጽሑፋቸው ላይ ስህተት ለመስራት ምክንያት እንደሚሆን ገልጸዋል። በዚህ ጥያቄ ዙሪያ ከመምህራኑ የተገኘው ምላሽ ግን በተቻላቸው መጠን ካላቸው ክፍለ ጊዜ ሰፊውን ለጽሑፍ ልምምድ እደሚያውሉት ነው።

በተራ ቁጥር ሶስት የቀረበው ጥያቄ “የሚሰጡት መልመጃዎች በየጊዜው አለመታረማቸው ” የሚል ነበር። በዚህ ላይ የተማሪዎቹ ምላሽ 24 ተማሪዎች (32.4%) በጣም ከፍተኛ፣ 5 ተማሪዎች (6.8%) ከፍተኛ፣ 16 ተማሪዎች (21.6%) መካከለኛ፣ 14 ተማሪዎች (18.9%) ዝቅተኛ እና 15 ተማሪዎች (20.3%) በጣም ዝቅተኛ ብለው መረጃ ሰጥተዋል።

ከዚህ ጥያቄ በተገኘው መረጃ መሰረት ምንም እንኳን መምህራኑ የጽሑፊት መልመጃዎች ቢሰጡም እርማት ላይ ግን በቂ የማይባል ትኩረት መስጠታቸውን ያስረዳል። 45 ተማሪዎች (60.8) በቂ እርማት እንደማይደረግ እና በጽሑፊት ክህላቸው ላይ ለሚከሰቱ ስህተቶች ምክንያት ሊሆን አንደሚችል ሲገልፁ 29 ተማሪዎች (39%) ደግሞ የሚሰጠው እርማት በቂ መሆኑን እና በጽሑፋቸው ላይ አሉታዊ ተጽእኖ አለማሳደሩን ገልፀዋል። ለመምህራኑ ቀርቦ የነበረው ጥያቄ «የተማሪዎችዎን መልመጃ በምን መልኩ ያርማሉ? በቂ እርማት አደርጋለሁ ብለውስ ያምናሉ?» የሚል ነበር። ለዚህ ጥያቄ ከመምህራኑ የተገኘው መረጃ የሚያመለክተው መምህራኑ የጽሑፍ እርማት እንደሚያደርጉ ነው። ሆኖም ግን እርማቱ ትኩረት የሚያደርገው በጽሑፉ ጭብጥ ላይ እንጂ በቅርጽ ላይ እና በሰዎቻቸው ጉዳዮች ላይ አለመሆኑን አስገንዝበዋል። ለዚህም ምክንያት ነው ያሉት የመንግስት ትምህርት ቤት መምህሩ የጊዜ እጥረት ነው ሲሉ የግል ትምህርት ቤት መምህሩ ደግሞ የተማሪዎቹ የክፍል ደረጃ ከሆኔያት ቅርጽ እና ከዓረፍረተ ነገር መዋቅር እርማት ያለፈ በመሆኑ ነው በማለት ገልጸዋል።

የ4ኛውን ጥያቄ ስንመለከት “የመልመጃዎች እርማት የሚደረገው ሁል ጊዜ በመምህሩ ብቻ መሆኑ” የሚል ነበር። ለዚህ ጥያቄ የተገኘው ምላሽ 21 ተማሪዎች (29.2%) በጣም ከፍተኛ፣ 7 ተማሪዎች (9.7%) ከፍተኛ፣ 11 ተማሪዎች (15.3%) መካከለኛ 15 ተማሪዎች (20.8%) ዝቅተኛ እንዲሁም 18 ተማሪዎች (25%) በጣም ዝቅተኛ መሆኑን ገልጸዋል። መረጃው እንደሚያመለክተው 29 ተማሪዎች ከከፍተኛ እስከ መካከለኛ የመረጡ ተማሪዎች መልመጃዎች ሁል ጊዜ በመምህሩ መታረማቸው በጽሑፋችን ላይ ተጽዕኖ አሳድሯል ሲሉ 33 ተማሪዎች (45.8%) ደግሞ በጽሑፋቸው ላይ ያለው ተጽዕኖ ዝቅተኛ መሆኑን ገልፀዋል።

በተራ ቁጥር 6 የቀረበው ጥያቄ “መምህራችሁ የአማርኛ ትምህርትን በይበልጥ ተማሪን አሳታፊና ማራኪ አድርገው አለማቅረባቸው” የሚል ነው። ለዚህ ጥያቄ የተሰጠው ምላሽ በጣም ከፍተኛ የሚሉ 7 ተማሪዎች (10.9) ከፍተኛ የሚሉ ተማሪዎች 12(18.8%) መካከለኛ የሚሉ ተማሪዎች 10(15.60%) ዝቅተኛ የሚሉ ተማሪዎች 18(28.1) በጣም ዝቅተኛ የሚሉ ተማሪዎች 17(26.5%) ናቸው። ስለዚህ ከከፍተኛ እስከ መካከለኛ የመረጡ 29 ተማሪዎች (45.3%) የመምህራችን የማስተማር ጥበብ ማራኪ አለመሆን በጽሑፋችን ላይ አሉታዊ ተጽእኖ አሳድሯል ባይ ናቸው። 35 ተማሪዎች (54.6%) ደግሞ የመምህራችን የማስተማር ጥበብ ማራኪነት በጽሑፋችን ላይ አዎንታዊ ተጽእኖ አለው በማለት ገልጸዋል።

የመጨረሻው ጥያቄ የሆነው “ተማሪዎች በጥንድ ወይም በቡድን ሆነው ጽሑፋቸውን እንዲያርሙ አለመደረጉ” የሚል ነበር። ለዚህ ጥያቄ ከተማሪዎቹ የተገኘው መረጃ 40 ተማሪዎች (54.8%)፣ በጣም ከፍተኛ 23 ተማሪዎች (31.5%)፣ ከፍተኛ 5 ተማሪዎች (6.8%) መካከለኛ፣ 1 ተማሪ (1.4%) ዝቅተኛ እና 4 ተማሪዎች (5.5%) በጣም ዝቅተኛ የሚል ነው። በዚህ መረጃ መሰረት ተማሪዎች እርስ በርሳቸውን ጽሑፋችንን እንድንተራረም አለመደረጉ ከስህተታችን እንዳንተራረም አድርጎናል ያሉት 68 ተማሪዎች (93%) ሲሆኑ የአቻ እርማት አለመደረጉ በጽሑፋችን ላይ ያለው ተጽእኖ ዝቅተኛ ነው ያሉት ደግሞ 5 ተማሪዎች (6.8%) ናቸው።

ለመምህራት ቀርቦ የነበረው ጥያቄ “ተማሪዎችዎ እርስ በእርሳቸው መልመጃዎቻቸውን በመለዋወጥ እንዲተራረሙ ሁኔታዎችን ያመቻቹላቸዋል?” የሚል ሲሆን ከመምህራቶቹ የተገኘው መረጃ የሚያመለክተው በመንግስት ትምህርት ቤት የሚያስተምረው መምህር የአቻ እርማትን ሙሉ በሙሉ የሚጠቀምበት መሆኑን ነው። በግል ትምህርት ቤት የሚያስተምረው ደግሞ አልፎ አልፎ የጽሑፋቸውን ይዘት ለመገማገም ተማሪዎች ጽሁፎቻቸውን ተቀያይረው እንዲናበቡ እንደሚያደርግ ገልጿል።

ባጠቃላይ የመማር ማስተማር ዘዴ ድክመት እና የማስተማሪያ መሳሪያዎች ዝግጅት ችግር በተማሪዎች የጽሕፈት ክህሎት ላይ ተጽዕኖ እንደሚያሳድር ከተገኘው መረጃ ለመረዳት ተችሏል። በተለይ ከተማሪዎቹም ሆነ ከመምህራት መልስ መረዳት የተቻለው በመማር ማስተማር ሂደት ውስጥ የመማሪያ መጽሀፍ አዘገጃጀት ተማሪዎችን ለጽሕፈት የሚጋብዝ አለመሆኑ ተገልጿል። ሌላውና የችግሩ ምንጭ ሲሆን የቻለው የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች አማርኛ ጽሕፈት ለመጻፍ እድሉን የሚያገኙት በአማርኛ ክፍለ ጊዜ ብቻ መሆኑ ነው። ይህ እንዲሆን ያደረገው ሌሎች

የትምህርት አይነቶች በሙሉ በእንግሊዝኛ መሰጠታቸው እንደሆነ ከተማሪዎች የነጻ ጥያቄ ምላሽ ለመረዳት ተችሏል። ለዚህ መረጃ የሚሆነን «ከአማርኛ ትምህርት ክሊሎች የሚከብድህ/ የሚከብድሽ የትኛው ነው? ለምን?» የሚል ጥያቄ ቀርቦላቸው መልስ ከሰጡ 80 ተማሪዎች መካከል 16(20%) ምንም አይከብደንም፣ 46(57.5%) ማንበብ እና መጻፍ፣ 18(22.5%) መናገር የሚል መልስ ሰጥተዋል። ምክንያት ነው ያሉት አብዛኛውን ትምህርት የምንማረው በእንግሊዝኛ ቋንቋ በመሆኑ ብዙ በአማርኛ ስለማንጽፍ እና በአማርኛ የተጻፉ ጽሑፎችን ስለማናነብ የሚል ነበር።

4.6.2 ማህበራዊና ስነልቦናዊ ሁኔታዎች

በአፍ-ፈት የቋንቋ ተማሪዎች ጽሑፈት ላይ የስህተት ምንጭ ናቸው ተብለው ከሚታሰቡት መላምቶች ሁለተኛው ማህበራዊና ስነ-ልቦናዊ ሁኔታዎች በዚህ ጥናት በምእራፍ ሁለት ተገልጿል። በተገኙት መረጃዎች የዚህን መላምት ትክክለኛነት ለማረጋገጥ መረጃዎቹ አንደሚከተለው ቀርበዋል።

ሠንጠረዥ 7

ማህበራዊና ስነ-ልቦናዊ ሁኔታዎችን ለስህተት ምክንያት ስለመሆን አለመሆናቸው በተማሪዎች የተሠጡ ምላሾች

ተ.ቁ	ጥያቄዎች	መመዘኛዎች									
		በጣም ከፍተኛ		ከፍተኛ		መካከለኛ		ዝቅተኛ		በጣም ዝቅተኛ	
		ቁጥር	መቶኛ	ቁጥር	መቶኛ	ቁጥር	መቶኛ	ቁጥር	መቶኛ	ቁጥር	መቶኛ
1	ቋንቋውን መማር ብዙ ይጠቅመኛል ብዬ አለማሰቤ	3	4.1	4	5.5	18	24.7	18	24.7	30	40.5
2	የቋንቋው ውስብስብነት እና ክብደት	10	13.5	13	17.6	30	40.5	11	14.9	10	13.5
3	ቋንቋውን ለመማር ያለኝ ፍላጎት	27	36.9	17	23.3	15	20.5	6	8.2	8	10.9
4	ለአማርኛ ትምህርት ያለኝ አመለካከት	18	25.4	20	27.4	24	33.8	5	6.8	4	5.5
5	ቤተሰቦችጅ ለአማርኛ ትምህርት ያላቸው አመለካከት	21	29.6	14	19.7	18	25.4	10	14.1	8	11.3
6	የሚሰጡኝን የጽሑፍ መልመጃዎች በፍላጎት አለመስራቴ	21	28.8	23	31.5	15	20.5	6	8.5	6	8.5
7	በአማርኛ ቋንቋ የተጻፉ ጽሑፎችን የማንበብ ልምድ ስለሌለኝ	22	31.8	14	20.3	15	4.7	4	5.8	14	20.3
8	ማስታወሻ፣ ገጠመኝ፣ ግጥም ወይ አጫጭር ድርሰቶች ለመጻፍ ያለኝ ዝንባሌ ዝቅተኛ መሆን	21	29.2	10	13.9	18	25	12	16.7	11	15.3
9	ከትምህርት ቤት ውጪ በተደጋጋሚ የጽሕፈት ልምምድ አለማድረጌ	37	50.7	13	17.8	14	19.2	4	5.5	5	6.8

በሰንጠረዥ ሰባት በቀረበው መረጃ እንደሚታየው በዚህ የስህተት ምንጭ ምድብ ከተማሪዎች መረጃ ለመሰብሰብ 9 የጽሑፍ መጠይቆች ቀርበዋል። በመጀመሪያው የቀረበው ጥያቄ “ቋንቋውን መማር ብዙ ይጠቅመኛል ብዬ አለማለቤ ” የሚል ነው። ተጠኚ ተማሪዎቹ 3(4.1%) በጣም ከፍተኛ፣ 4 (5.5%) ከፍተኛ፣ 18(27.7%) መካከለኛ፣ 18(27.7%) ዝቅተኛ እንዲሁም 30(40.5%) በጣም ዝቅተኛ የሚል ምላሽ ሰጥተዋል። ከዚህ ቁጥር መረዳት እደተቻለው 25 ተማሪዎች (34.2) ከመካከለኛ እስከ ከፍተኛ ደረጃ ቋንቋውን መማር እንደማይጠቅማቸው ማሰባቸው በጽሑፋቸው ላይ ስህተት ለመፈጸም ምክንያት እንደሆነ ገልጸዋል ።48 ተማሪዎች (65%) ደግሞ ቋንቋውን መማር ይጠቅመኛል ብለው ማሰባቸው በጽሑፋቸው ላይ የጎላ ስህተት ላለመፈጸም እንደረዳቸው አመልክተዋል።

በዚህ ጥያቄ ዙሪያ የመምህራኑ ምላሽ ግን አብዛኞቹ ተማሪዎች ከሰጡት መረጃ የተቃረነ ነው።ለመምህራኑ ቀርቦ የነበረው ጥያቄ «ተማሪዎች በጽሑፋቸው ውስጥ ስህተት ለመፈጸም ምክንያት ይሆናሉ የሚሏቸው ተጨማሪ ነገሮች ካሉ?» የሚል ሲሆን መምህራኑ ተማሪዎቻቸው ለቋንቋው ያላቸው አመለካከት ዝቅተኛ መሆኑን በመግለጽ ለዚህም ምክንያቶቹ አንደኛው ቋንቋውን እናውቀዋለን የሚል አመለካከት ስላላቸው ብዙ የጽሑፍ ልምምድ ለማድረግ ስለማይሞክሩ፣ ሁለተኛው ብንማረውም የትም አያደርሰን ከሚል አመለካከት የመነጨ እንደሆነ ተናግረዋል። የዚህ ስሜት ተጽዕኖ ደግሞ በተማሪዎች ላይ ግድየለሽነትን በመፍጠሩ በጽሑፋቸው ላይም ሆነ በሌሎቹ የቋንቋ ክህሎቶቻቸው ላይ ችግር መፍጠሩን ገልጸዋል።

በሁለተኛነት የቀረበው ጥያቄ “በዕሁፎቻችሁ ላይ ስህተት እንድትፈጽሙ ያደረጋችሁ ምናልባት የቋንቋው ውስብስብነት እና ክብደት ይሆን?” የሚል ነው። የተማሪዎቹ ምላሽ 10 ተማሪዎች (13.5%) በጣም ከፍተኛ ፣13 ተማሪዎች (17.6%) ከፍተኛ፣ 30 ተማሪዎች (40.5%) መካከለኛ፣ 11 ተማሪዎች (14.9%) ዝቅተኛ፣ 10 ተማሪዎች (13.5%) በጣም ዝቅተኛ የሚል መረጃ ሰጥተዋል።

የተማሪዎቹ ምላሽ 23 (31%) የቋንቋው ውስብስብነት እና ክብደት በጽሑፋችን ላይ ከፍተኛ ተጽእኖ አሳድሯል ሲሉ 30 ተማሪዎች (40.5%) ተጽዕኖው መካከለኛ እንደሆነ ገልጸዋል። 21 (28.4%) ደግሞ የቋንቋው ውስብስብነት እና ክብደት ያለው ተጽዕኖ ዝቅተኛ እንደሆነ ገልጸዋል።

«ተማሪዎች ቋንቋውን ሲማሩ በክፍል ደረጃው ያለው ይዘት ይከብዳቸዋል ብለው ያስባሉ?» በሚል ለቀረበላቸው ጥያቄ የመምህራኑ ምላሽ የቋንቋው ውስብስብነት እና ክብደት በተለይ ተማሪዎቹ አፍ-ፈት ከመሆናቸው አንጻር ያን ያህል አሉታዊ ተጽዕኖ ሊያሳድር እንደማይችል የሚያመለክት ነበር።

በተራ ቁጥር ሶስት ላይ “ ቋንቋውን ለመማር ያለህ/ሽ ፍላጎት ያለው ተጽዕኖ ይሆን?” የሚል ነው። 27 ተማሪዎች (36.9) በጣም ከፍተኛ ፣ 17 ተማሪዎች (23.3%) ከፍተኛ፣ 15 ተማሪዎች (20.5%) መካከለኛ፣ 6 ተማሪዎች (8.2%) ዝቅተኛ፣ 8 ተማሪዎች (10.9%) በጣም ዝቅተኛ የሚል ነበር ። 44 ተማሪዎች (60.2%) ቋንቋውን ለመማር ያላቸው ፍላጎት ከፍተኛ መሆኑን ገልጸዋል። 15 ተማሪዎች (20.5%) መካከለኛ፣ 14 ተማሪዎች (19.2%) ደግሞ ቋንቋውን ለመማር ያላቸው ፍላጎት ዝቅተኛ መሆኑን ገልጸዋል።

በጥያቄ ቁጥር 5 ላይ “ቤተሰቦችህ/ሽ ለአማርኛ ትምህርት ያላቸው አመለካከት ” ተብለው ለተጠየቁት ምላሽ ሲሰጡ 21 ተማሪዎች (29.6%) በጣም ከፍተኛ፣ 14 ተማሪዎች (19.7%) ከፍተኛ፣ 18 ተማሪዎች (25.4%) መካከለኛ፣ 10 ተማሪዎች (14.1%) ዝቅተኛ፣ 8 ተማሪዎች (11.3%) በጣም ዝቅተኛ ብለዋል። ቤተሰቦቻቸው ለቋንቋው ያላቸው አመለካከት ዝቅተኛነት በተማሪዎቹ የጽሕፈት ክህሎት ላይ የሚያሳድረው ተጽእኖ ከፍተኛ መሆኑን የገለጹ ተማሪዎች ቁጥር 18 (25.4%) ሲሆን መካከለኛ ተጽእኖ ያሳደረባቸው 18(25.4%) ናቸው። ቤተሰቦቻቸው ለቋንቋው ያላቸው አመለካከት ከፍተኛ የሆነ 35 (49.3%) ተማሪዎች ደግሞ የጽሕፈት ክህሎታቸው ላይ ያለው አዎንታዊ ድርሻ ከፍተኛ እንደሆነ ገልጸዋል።

መምህራኑ «ቤተሰቦቻቸው ለተማሪዎቹ የሚያደርጉት እገዛ እና ለቋንቋው ያላቸው አመለካከት ምን ይመስላል?» በሚል ለቀረበላቸው ጥያቄ ምላሽ ሰጥተዋል። የተገኘው መረጃ በተለይ በግል ትምህርት ቤት የሚያስተምሩት መምህር ቤተሰቦቻቸው ልጆቻቸው ለሌሎች የትምህርት አይነቶች ቅድሚያ እንዲሰጡ ተጽእኖ እንደሚያሳድሩባቸው ገልጸዋል። በመንግስት ትምህርት ቤት የሚያስተምረው መምህር ግን ብዙም ከተማሪዎቹ ወላጆች ጋር ግንኙነት እንደሌለው እና ስላላቸው አመለካከትም ሆነ አሉታዊና አዎንታዊ ተጽዕኖ አስተያየት መስጠት እንደማይችሉ ገልጸዋል።

በ6ኛነት የቀረበው ጥያቄ “የሚሰጥህን/ሽን የጽሑፍ መልመጃዎች በፍላጎት አለመስራት” የሚል ነው። 21 ተማሪዎች (28.8%) በጣም ከፍተኛ፣ 23 ተማሪዎች (31.5%) ከፍተኛ፣ 15

ተማሪዎች (20.5%) መካከለኛ፣ 6 ተማሪዎች (8.5%) ዝቅተኛ እንዲሁም 6 ተማሪዎች (8.5%) በጣም ዝቅተኛ መሆኑን ገልፀዋል። በዚህ መረጃ መሰረት በፍላጎት የተሰጣቸውን መልመጃዎች የሚሰሩ ተማሪዎች ቁጥራቸው 12 (16. %9) ሲሆን እነዚህ ተማሪዎች መልመጃዎቻቸውን በፍላጎት መስራታቸው በጽሑፍ ክሂላቸው ላይ አዎንታዊ ተጽዕኖ እንዳለው መረዳት ይቻላል። ሌሎቹ 59 ተማሪዎች (83%) መልመጃዎቻቸውን የሚሰሩት ያለፍላጎት መሆኑን ከመረጃው መረዳት ይቻላል። የዚህ ውጤት ደግሞ በጽሑፍ ክሂላቸው ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ እንዳለው ግልጽ ነው። ከመምህራኑ የተገኘው መረጃም ይህንኑ ያጠናክራል። «ተማሪዎቹ የሚሰጣቸውን መልመጃ በፍላጎት ይሰራሉ?» በሚል ለመምህራኑ ለቀረበላቸው ጥያቄ አብዛኞቹ ተማሪዎቻቸው የተሰጣቸውን የጽሑፍ ሆነ ሌሎች የንባብ መልመጃዎችን በውጤት (በማርክ) አስገዳጅት እንደሚሰሩ ገልፀዋል።

«በአማርኛ ቋንቋ የተጻፉ ጽሑፎችን የማንበብ ልምድ ስለሌለኝ» የሚል ጥያቄ በተራ ቁጥር 7 ቀርቦላቸው ነበር። 22 ተማሪዎች (31.8%) በጣም ከፍተኛ፣ 14(20.3%) ከፍተኛ፣ 15 ተማሪዎች (21.7%) መካከለኛ፣ 4 ተማሪዎች (5.8%) ዝቅተኛ፣ 14 ተማሪዎች (20.3%) በጣም ዝቅተኛ የሚል ምላሽ ሰጥተዋል። በዚህ መረጃ መሰረት 51 ተማሪዎች (71.8%) የንባብ ልምድ እንደሌላቸው እና የዚህ ተጽዕኖ በጽሑፍ ክሂላቸው ላይ ችግር እንደፈጠረባቸው ማወቅ ተችሏል። የተቀሩት 20 ተማሪዎች (28.2%) የንባብ ልምድ ማነስ ያሳደረባቸው ተጽዕኖ ዝቅተኛ መሆኑ ተገልጿል።

«የንባብ ችሎታቸውን እንዴት ይመዘኑታል? ልምድ እና የንባብ ፍላጎታቸውስ ምን ይመስላል?» የሚለውን ጥያቄ መምህራኑ ሲገልጹ ማንበብ እና መጻፍ ተደጋጋሪ የቋንቋ ክሂሎች እንደመሆናቸው የተማሪዎቹ የንባብ ልምድ ማጣት በጽሑፍ ክሂላቸው ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ አሳድሯል ብለዋል። ሆኖም መምህራኑ ይህንን ችግር ለመቅረፍ የየራሳቸውን ዘዴ ተጠቅመው መጠነኛ ለውጥ እያመጡ አንደሆነ ከምላሾቻቸው መረዳት ተችሏል።

ማህበራዊና ስነልቦናዊ ሁኔታዎች ለስህተት ምንጭ መሆናቸውን ለማረጋገጥ ከቀረቡት ጥያቄዎች በ8ኛነት የቀረበው « ማስታወሻ፣ ገጠመኝ ግጥም ወይም አጫጭር ድርሰቶች ለመጻፍ ያህል/ሽ ዝንባሌ ዝቅተኛ መሆን » የሚለው ነው። ለዚህ ጥያቄ የተገኘው መልስ 21 ተማሪዎች (29.2%) በጣም ከፍተኛ 10 ተማሪዎች (13.9%) ከፍተኛ፣ 18 ተማሪዎች (25%) መካከለኛ፣ 12 ተማሪዎች (16.7%) ዝቅተኛ፣ 11 ተማሪዎች (15.3%) በጣም ዝቅተኛ የሚል ነው።

መረጃው የሚያመለክተው ማስታወሻ፣ ግጥም....የመጻፍ ዝንባሌያቸው አናሳ መሆኑ በጽሕፈት ክሂላቸው ያሳደረባቸው ተጽዕኖ ከፍተኛ መሆኑን የገለፁ 31 ተማሪዎች (43%) ናቸው። ተጽዕኖው መካከለኛ ነው ያሉት ደግሞ 18 ተማሪዎች (25%) ሲሆኑ ተጽዕኖው ዝቅተኛ ነው ያሉት ግን 23 ተማሪዎች (31.9%) ናቸው።

ለመምህራኑ የቀረበው ጥያቄ «ተማሪዎቹ በራሳቸው ተነሳሽነት የተለያዩ ጽሑፎችን ጽፈው ወይም ካነበቧቸው መርጠው በክፍል ውስጥ ወይም በመድረክ የማንበብ ፍላጎት አላቸው?» የሚል ነበር። ለዚህ ጥያቄ የሁለቱም መምህራን ምላሽ በክፍል ውስጥ የተወሰኑ ተማሪዎች ግጥም፣ ማስታወሻ.... የመጻፍ ዝንባሌ አላቸው ነገር ግን አብዛኞቹ ተማሪዎች ዝንባሌያቸውን በግልጽ ወይም በድፍረት የማሳየት ልምድ ስለሌላቸው ይህ ነው ብሎ ለመለየት አስቸጋሪ ነው የሚል ነበር።

በመጨረሻ የቀረበው ጥያቄ ከ8ኛው ጥያቄ ጋር ተመሳሳይ ነው። ጥያቄው “ከትምህርት ቤት ውጪ በተደጋጋሚ የጽሕፈት ልምምድ አለማድረግ” የሚል ነበር። የጥያቄው ይዘት አማርኛ ቋንቋ ለተማሪዎች ከትምህርት ቤት ወይም ከአማርኛ ክፍለ ጊዜ ውጪ የንግግር ቋንቋ ብቻ ይሆንን? የሚል ይዘት አለው። የተማሪዎቹ ምላሽ 37(50.7%) በጣም ከፍተኛ፣ 13 ተማሪዎች (17.8%) ከፍተኛ፣ 14 ተማሪዎች (19.2%) መካከለኛ፣ 13 ተማሪዎች (17.8) ከፍተኛ፣ 14 ተማሪዎች (19.2%) መካከለኛ፣ 4 ተማሪዎች (5.5) ዝቅተኛ፣ 5 ተማሪዎች (6.8%) በጣም ዝቅተኛ የሚል ምላሽ ሰጥተዋል። ከተጠየቁት 73 ተማሪዎች ውስጥ የልምምድ ማነስ በክፍተኛ ደረጃ አለብን በጽሕፈት ክሂላችን ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ አሳድሯል ያሉ 50 ተማሪዎች (68.5%) ናቸው። የልምምድ ማነስ በጽሕፈት ክሂላችን ላይ ያለው ተጽዕኖ ዝቅተኛ ነው ያሉ 23 ተማሪዎች (31.5%) እንደሆኑ ከመረጃው ለማወቅ ተችሏል።

«ተማሪዎችዎ ከትምህርት ቤት ውጪ የጽሑፍ ልምምድ የሚያደርጉበት አጋጣሚ ሊኖር ይችላል?» በሚለው ጥያቄ ላይ ከመምህራኑ ቃለ መጠይቅ የተገኘው መረጃ ተማሪዎቹ ዘጠነኛ ክፍል የሚማሩት የትምህርት አይነት በሙሉ ከአማርኛ በስተቀር በእንግሊዝኛ ነው። ስለዚህ ልዩ ዘንባሌ ካላቸው ተማሪዎች በስተቀር ከትምህርት ቤት ውጪ ልምምድ የሚያደርጉበት አጋጣሚ አይኖርም ስለዚህ ከትምህርት ቤት ውጪ የአማርኛ ጽሑፍ ልምምድ አለማድረጋቸው በጽሕፈት ክሂላቸው ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ አሳድሯል ብለዋል።

ባጠቃላይ ከተገኘው መረጃ መረዳት እንደተቻለው የስነ ልቦና ተጽእኖን ከሁለት አንጻር መመልከት ይቻላል። አንደኛው ቤተሰቦቻቸው ከሚያሳድሩባቸው ተጽእኖ አንጻር ሲሆን ሁለተኛው ከተማሪዎቹ ፍላጎት ማጣት አንጻር ነው። ሆኖም በዚህ ጥናት መረጃ መሰረት በጥያቄ ቁጥር 5 ላይ «ቤተሰቦችህ/ሽ ለአማርኛ ትምህርት ያላቸው አመለካከት» ተብሎ ለቀረበው ጥያቄ መልስ ሲሰጡ 53(75%) ተማሪዎች ከበጣም ከፍተኛ እስከ መካከለኛ በማለት የቤተሰቦቻቸውን አመለካከት ገልጸዋል። ስለዚህ አብዛኞቹ ተማሪዎች የቤተሰብ ተጽእኖ እንደሌለባቸው ለመረዳት ይቻላል። የተማሪዎቹን ፍላጎት በተመለከተ በጥያቄ ቁጥር ሶስት «ቋንቋውን ለመማር ያለህ/ያለሽ ፈላጎት ያሳደረብህ/ሽ አሉታዊ ተጽእኖ» ለሚለው ጥያቄ 59(80.7%) ተማሪዎች በጣም ከፍተኛ ተጽእኖ እንዳሳደረባቸው ገልጸዋል። ይህ ጥያቄ የሌሎች ጥያቄዎችን ይዘት የሚያካትት በመሆኑ ተማሪዎቹ ቋንቋውን የመማር ፍላጎታቸው ዝቅተኛ መሆኑን እና በአብዛኛው በጽሑፋቸው ውስጥ ስህተት ለመፈጸም ምክንያቶች መሆናቸውን መረዳት ይቻላል።

ሠንጠረዥ 8

በጽሑፋችን ላይ ስህተት ተዘውትሮ አይታይም ካሉ ተማሪዎች የተገኘ መረጃ

ተ.ቁ	ጥያቄዎች	መመዘኛዎች									
		በጣም ከፍተኛ		ከፍተኛ		መካከለኛ		ዝቅተኛ		በጣም ዝቅተኛ	
		ቁጥር	መቶኛ	ቁጥር	መቶኛ	ቁጥር	መቶኛ	ቁጥር	መቶኛ	ቁጥር	መቶኛ
1	የመማሪያ መጽሀፍ አቀራረብ ግልጽና አሳታፊ መሆን	2	12.5	1	6.25	4	25	3	18.8	6	37.5
2	የመምህራኑ የቆይታ ጠቃሚ የተደጋጋሚ ጠቅላይ	6	37.5	4	25	2	12.5	3	18.8	1	6.25
3	የሚሰጣችሁ መልመጃ በየጊዜው መታረሙ	7	46.6	2	13.3	1	6.7	1	6.7	4	26.7
4	የጽሑፍ መልመጃ እርማት የሚደረገው በመምህሩ መሆኑ	4	26.7	3	20	1	6.7	1	6.7	6	40
5	የመማሪያ መጽሀፍ ጽሑፊትን ለማለማመድ ያለው ድርሻ ከፍተኛ መሆኑ	4	26.7	3	20	1	6.7	1	6.7	6	40
6	መምህራችሁ አማርኛ ትምህርትን በይበልጥ ተማሪን የሚያሳትፍ እና ማራኪ አድርገው ማቅረባቸው	7	43.75	2	12.5	4	25	2	12.5	1	6.25
7	አማርኛ ቋንቋን መማር ይጠቅመኛል ብሎ ማሰብ	8	45	4	25	2	12.5	0	0	2	12.5
8	የትምህርቱ ግልጽነት	4	25	4	25	4	25	2	12.5	2	12.5
9	ቋንቋን ለመማር ያለህ/ያለሽ ፍላጎት	7	46.6	3	20	4	26.7	1	6.7	0	0
10	ቤተሰቦችህ/ሽ ለአማርኛ ትምህርት ያላቸው ፍላጎት	7	43.75	7	43.75	2	12.5	0	0	0	0
11	በአማርኛ የተጻፉ ጽሑፎችን የማንበብ ልምድ መኖር	12	75	0	0	1	6.25	2	12.5	1	6.25
12	ማስታወሻ፣ ገጠመኝ፣ ግጥም ወይም አጫጭር ድርሰቶች ለመጻፍ ያለህ/ሽ ዝንባሌ ከፍተኛ መሆን	6	37.5	4	25	1	6.25	3	18.75	2	12.5
13	አንተ/አንቺ ለአማርኛ ትምህርት ወይም ለአማርኛ ቋንቋ ያለህ/ሽ አመለካከት	9	56.25	3	18.75	3	18.75	0	0	1	6.25
14	የሚሰጡህን/ሽን የጽሑፊት መልመጃዎች በፍላጎት መስራት	13	81.25	1	6.25	2	12.5	0	0	0	0
15	ከትምህርት ቤት ውጪ የጽሑፊት ልምምድ ማድረግ	6	37.5	2	12.5	1	6.25	1	6.25	6	37.5
16	ተማሪዎች በጥንድ ወይም በቡድን እየተወያዩ የጽሑፊት መልመጃዎቻቸውን እንዲያርሙ መደረጉ እና መበረታታቱ	7	46.8	2	13.3	2	13.3	1	6.7	3	20

በሰንጠረዥ ስምንት ላይ ባለው መረጃ መሰረት ለጥናቱ ከተመረጡ 100 ተማሪዎች ውስጥ 16(17.8%) በጽሑፋችን ውስጥ ብዙ ጊዜ ስህተት አንፈጽምም ያሉ ናቸው። ለዚህ ስኬታቸው ምክንያት ሲሆኑ ይችላሉ ተብለው ለቀረበላቸው ጥያቄ የሰጡት ምላሽ የሚከተለውን ይመስላል።

በተራ ቁጥር አንድ የቀረበላቸው “የመማሪያ መጽሀፉ አቀራረብ ግልጽና አሳታፊ መሆን ” የሚል ነበር። 2 ተማሪዎች (12.5%) በጣም ከፍተኛ 1 ተማሪ (6.25%) ከፍተኛ፣ 4 ተማሪዎች (25%) መካከለኛ፣ 3 ተማሪዎች (18.8%) ዝቅተኛ ፣6 ተማሪዎች (37.5%) በጣም ዝቅተኛ በማለት መልሰዋል። ከመረጃው ለመረዳት የተቻለው ለተማሪዎቹ የጽሑፉ ክህል ስኬት የመጽሀፉ ድርሻ ዝቅተኛ መሆኑን ነው። ምክንያቱም ከመካከለኛ እስከ በጣም ዝቅተኛ ብለው የመለሱ ተማሪዎች 13(81.25%) መሆናቸው በመረጃው የተደረሰበትን ድምዳሜ ያረጋግጣል።

በጥያቄ ሁለት ላይ የቀረበው ጥያቄ “የመምህሩ የጽሑፉ መልመጃ በተደጋጋሚ መስጠት ” የሚል ነው። ለዚህ ጥያቄ ምላሽ 6 ተማሪዎች (37.5%) በጣም ከፍተኛ፣ 4 ተማሪዎች (25%) ከፍተኛ 2 ተማሪዎች (12.5%) መካከለኛ፣ 3 ተማሪዎች (18.8) ዝቅተኛ፣ 1 ተማሪ (6.25%) በጣም ዝቅተኛ ብለዋል። ከመልሶቹ የተገኘው መረጃ የሚያመለክተው የመምህሩ የጽሑፉ መልመጃ በተደጋጋሚ መስጠት ለ 10 ተማሪዎች (62.5%) ጥሩ የጽሑፉ ክህል እንዲኖራቸው ከፍተኛ አስተዋጽኦ አድርጓል። 6 ተማሪዎች ግን የመምህሩ የመልመጃ በተደጋጋሚ መስጠት ለጽሑፉ ክህላችን ጥሩነት ያበረከተው አስተዋጽኦ ዝቅተኛ ነው ብለዋል።

“የሚሰጣቸው መልመጃ በየጊዜው መታረም” የሚለው ጥያቄ በ3ኛ ደረጃ የቀረበ ነበር። 7 ተማሪዎች (46.6) በጣም ከፍተኛ፣ 2 ተማሪዎች (13.3%) ከፍተኛ፣ 1 ተማሪ (6.7%) መካከለኛ፣ 1 ተማሪ (6.7%) ዝቅተኛ አንዲሁም 4 ተማሪዎች (26.7%) መጣም ዝቅተኛ የሚል መልስ ሰጥተዋል። የመረጃው ግኝት የሚጠቁመን የተማሪዎች መልመጃ በየጊዜው መታረም በጽሑፋቸው ላይ አዎንታዊ ተጽዕኖ ያሳደረባቸው 10 ተማሪዎች (66.6%) ሲሆኑ 5 ተማሪዎች (33.3%) ግን የመልመጃዎች እርማት በጽሑፍ ክህላቸው ላይ ያሳደረው ተጽዕኖ ዝቅተኛ ነው ብለዋል።

4ኛው ጥያቄ “ የጽሑፍ መልመጃ እርማት የሚካሄደው በመምህሩ መሆኑ ” የሚል ነው። የመረጃው ውጤት ሚያመለክተው 4 ተማሪዎች (26.7%) በጣም ከፍተኛ፣ 3 ተማሪዎች (20%)፣ ከፍተኛ፣ 1 ተማሪ (6.7%) መካከለኛ 1 ተማሪ (6.7%) ዝቅተኛ፣ 6 ተማሪዎች (40%) በጣም ዝቅተኛ የሚል ነበር። በመረጃው መሰረት 7 ተማሪዎች (46.7%) የመልመጃ እርማቱ በመምህሩ መሆኑ በጽሕፈት ክህላቸው ላይ ያሳደረው ተጽዕኖ ዝቅተኛ መሆኑን ያመለክታል።

“የመማሪያ መጽሀፉ ጽሕፈትን ለማለማመድ ያለው ድርሻ ከፍተኛ መሆኑ ” የሚለው 5ኛው ጥያቄ ነበር። ለዚህ ጥያቄ የተሰጠው ምላሽ 4 ተማሪዎች (26.7%) በጣም ከፍተኛ፣ 3 ተማሪዎች (20%) ከፍተኛ፣ 1 ተማሪ (6.7%) መካከለኛ፣ 1 ተማሪ (6.7%) ዝቅተኛ እና 6 ተማሪዎች (40%) በጣም ዝቅተኛ የሚል ነው። በመረጃው መሰረት የመማሪያ መጽሀፉ ለጽሕፈት ክህላ መዳበር ያለው ድርሻ ዝቅተኛ መሆኑን 7 (46.6%) ተማሪዎች ሲገልፁ፣ የመጽሀፉ ድርሻ ከፍተኛ እና መካከለኛ ነው ያሉ 8 ተማሪዎች (53.3%) መሆናቸውን ለመረዳ ተችሏል።

በጥያቄ ቁጥር 6 የቀረበው “ መምህራችሁ የአማርኛ ትምህርትን በይበልጥ ተማሪን የሚያሳትፍ እና ማራኪ አድርገው ማቅረባቸው” ይላል። የዚህ ጥያቄ ምላሽ የነበረው 7 ተማሪዎች (43.75) በጣም ከፍተኛ፣ 2 ተማሪዎች (12.5) ከፍተኛ፣ 4 ተማሪዎች (25%) መካከለኛ እንዲሁም 2 ተማሪዎች (12.5%) ዝቅተኛ እና 1 ተማሪ (6.25%) በጣም ዝቅተኛ የሚል ነበር። ከመልሶቹ የተገኘው መረጃ የሚያስረዳን 9 ተማሪዎች (56.25%) የመምህሩ የማስተማር ዘዴ ማራኪነት በጽሕፈት ክህላችን መሻሻል ላይ ከፍተኛ ድርሻ አለው ብለዋል። የተቀሩት 3 ተማሪዎች (18.75%) የመምህሩ የማስተማር ዘዴ ድርሻ ዝቅተኛ እንደሆነ ገልፀዋል።

በጥያቄ ቁጥር 7 የቀረበው “አማርኛ ቋንቋን መማር ይጠቅመኛል ብሎ ማሰብ ” የሚል ነው። 12 ተማሪዎች (75%) በጣም እንደሚጠቅማቸው ማሰባቸው ለጽሕፈት ክህሎቻቸው ማዳበር ትልቅ ድርሻ እንዳለው ገልጸዋል። 2 ተማሪዎች (12.5%) ደግሞ የጽሕፈት ክህላቸው የዳበረው አማርኛ ቋንቋን መማራቸው ይጠቅመናል ብለው ማሰባቸው እንዳልሆነ ለመረዳት ተችሏል። ሁለቱ ተማሪዎች በነጻ ጥያቄ ላይ ቋንቋውን መማራቸው ምንም እንደማይጠቅማቸውም አክለው ገልጸዋል።

ተማሪዎቹ ቋንቋውን ለመማር ያላቸው ፍላጎት ለጽሕፈት ክህላቸው መዳበር ያሳደረውን ተጽዕኖ ተጠይቀው በምላሻቸው 7 ተማሪዎች (46.6%) በጣም ከፍተኛ፣ 3 ተማሪዎች (20%) ከፍተኛ፣ 4 ተማሪዎች (26.7%) መካከለኛ እንደሆነ ሲገልጹ ዝቅተኛ ወይም በጣም ዝቅተኛ የሚል መልስ የሰጠ ተማሪ ግን አልነበረም። ይህ መረጃ የሚያስገነዝበው በጽሑፋችን ላይ ስህተት አንፈጽምም ያሉ ተማሪዎች ቋንቋውን ለመማር ያላቸው ፍላጎት ከፍተኛ መሆኑን ፣ ይህም ለጽሕፈት ክህላቸው መዳበር ያበረከተው አስተዋጽኦ ከፍተኛ መሆኑን ነው።

በተራ ቁጥር 10 የቀረበው ጥያቄ “ቤተሰቦችህ/ሽ ለአማርኛ ትምህርት ያላቸው አመለካከት ምን ይመስላል ” የሚል ነው። ለዚህ ጥያቄ 7 ተማሪዎች (43.75%) በጣም ከፍተኛ፣ 7 ተማሪዎች (43.75%) ከፍተኛ፣ 2 ተማሪዎች (12.5%) መካከለኛ አስተያየት እንዳላቸው ገልጸዋል። ከመልሱ የተገኘው መረጃ የሚያመለክተው ለተማሪዎቹ የጽሕፈት ክህላ ስኬታማነት የቤተሰቦቻቸው አተዋጅኦ ከፍተኛ እንደሆነ ለመረዳት ይቻላል።

“በአማርኛ የተጻፉ ጽሑፎች የማንበብ ልምድ መኖር ” የሚለው በጥያቄ ቁጥር 11 ላይ ቀርቧል። 12 ተማሪዎች (75%) በጣም ከፍተኛ፣ 1 ተማሪ (6.25%) መካከለኛ፣ 2 ተማሪዎች (12.5%) ዝቅተኛ እንዲሁም 1 ተማሪ (6.25%) በጣም ዝቅተኛ የሚል መልስ ተገኝቷል። ከዚህ ጥያቄ የተገኘው መረጃ የሚያስገነዝበው የተማሪዎች የንባብ ልምድ ማደግ ለጽሕፈት ክህላቸው መሻሻል ያለው አስተዋጽኦ ከፍተኛ መሆኑን ነው።

ይህንን የምናረጋግጠው ጥያቄ ከቀረበላቸው 16 ተማሪዎች መካከል 13 ተማሪዎች (81.25%) በጣም ከፍተኛ የንባብ ልምድ እንዳላቸው በመግለጻቸው ነው። “ማስታወሻ፣ ገጠመኝ፣ ግጥም ወይም አጫጭር ድርሰቶች ለመጻፍ ያለህ/ሽ ዝንባሌ ከፍተኛ መሆን” የሚል ጥያቄ በተራ ቁጥር 12 ላይ ቀርቧል። ለዚህ ጥያቄ መልስ ከሰጡት 6 ተማሪዎች (37.5%) በጣም ከፍተኛ 4 ተማሪዎች (25%) ከፍተኛ፣ 1 ተማሪ (6.25%) መካከለኛ፣ 3 ተማሪዎች (18.75%) ዝቅተኛ 2 ተማሪዎች (12.5%) በጣም ዝቅተኛ በማለት ነበር።

ጥያቄው ከቀረበላቸው 16 ተማሪዎች ውስጥ 10 ተማሪዎች (62.5%) ማስታወሻ ገጠመኝ ... የመጻፍ ዝንባሌያቸው ለጽሕፈት ክህላቸው ያበረከተው ድርሻ ከፍተኛ መሆኑን ገልጸዋል። 1 ተማሪ (6.25%) መካከለኛ ሲል የተቀሩት 5 ተማሪዎች (31.25%) ደግሞ ዝቅተኛ ድርሻ እንዳለው ገልጸዋል። የነዚህ ተማሪዎች ምላሽ የሚያስረዳው የተለያዩ ጽሑፎች እንደ ግጥም፣ ልቦለድ ... የመሳሰሉትን የመጻፍ ዝንባሌያቸው ዝቅተኛ መሆኑን ነው።

14ኛው ጥያቄ “የሚሰጡህን/ሽን የጽሕፈት መልመጃዎች በፍላጎት መሰራት” የሚል ነው። ተጠኚ ተማሪዎቹ ለዚህ መልስ የሰጡት 13 ተማሪዎች (81.25%) በጣም ከፍተኛ፣ 1 ተማሪ (6.25%) ከፍተኛ፣ 2 ተማሪዎች (12.5%) መካከለኛ በማለት ነበር። ዝቅተኛ ወይም በጣም ዝቅተኛ የሚል ምላሽ የሰጠ ተማሪ አልነበረም። ከመልሱ የተገኘው መረጃ የሚያስገነዝቡን ጥያቄው የቀረበላቸው ተማሪዎች በሙሉ የሚሰጣቸውን የጽሕፈት መልመጃ በፍላጎት መስራታቸውን ነው። ይህ መሆኑ ደግሞ በጽሕፈት ክህላቸው ላይ የነበረው አስተዋጽኦ ከፍተኛ እንደሆነ ለመረዳ ያስችላል።

ለተማሪዎቹ የጽሕፈት ክህላ መዳበር አስተዋጽኦ አድርገውላቸው ይሆናል ተብለው ከታሰቡት ነገሮች አንዱ የነበረው “ከትምህርት ቤት ውጪ የጽሕፈት ልምምድ ማድረግ” ለሚለው ጥያቄ በሰጡት ምላሽ 6 ተማሪዎች (37.5%) በጣም ከፍተኛ፣ 2 ተማሪዎች (12.5%) ከፍተኛ፣ 1 ተማሪ (6.25%) መካከለኛ፣ አንድ ተማሪ (6.25%) ዝቅተኛ እንዲሁም 6 ተማሪዎች (37.5%) በጣም ዝቅተኛ የሚል መልስ ሰጥተዋል። በመረጃው መሰረት ተጠኚ ተማሪዎቹ ምንም እንኳን በጽሑፋችን ላይ ችግር አይታይም ቢሉም ለዚህ ስኬት አስተዋጽኦ ካደረጉላቸው ነገሮች አንዱ ከትምህርት ቤት ውጪ የጽሕፈት ልምምድ ማድረጋቸው ለመሆኑ መረጋገጫ የሰጡት 8 ተማሪዎች (50%) ብቻ ናቸው። የተቀሩት 8 ተማሪዎች (50%) ከትምህርት ቤት ውጪ የጽሕፈት ልምምድ አንደማያደርጉ መገንዘብ ይቻላል።

በመጨረሻ የቀረበላቸው ጥያቄ “ተማሪዎች በጥንድ ወይም በቡድን እየተወያዩ የጽሕፈት መልመጃዎችን አንዲያርሙ መደረጉ” የሚል ነበር ለዚህ ጥያቄ የተሰጠው መልስ 7 ተማሪዎች (46.7%) በጣም ከፍተኛ፣ 2 ተማሪዎች (13.3%) ከፍተኛ፣ 2 ተማሪዎች (13.3%) መካከለኛ፣ 4 ተማሪዎች (26.7%) ዝቅተኛ መሆኑን ገልጸዋል።

ይህ ጥያቄ በተራ ቁጥር 4 ላይ ለቀረበው ጥያቄ ምላሽ ማረጋገጫ የቀረበ ነው። ሆኖም ከተማሪዎቹ የተገኘው ምላሽ ተማሪዎች እርስ በርሳቸው መልመጃዎቻቸውን እየተቀያየሩ ማረማቸው ለጽሕፈት ክህላቸው መዳበር ከፍተኛ አስተዋጽኦ እንዳለው ያመለክታል። ሆኖም ግን ይህ ልምድ ብዙም እንዳልዳበረ ከነጻ ጥያቄ መልሶች መረዳት ተችሏል። በነጻ ጥያቄው ለተማሪዎች ቀርቦ የነበረው ጥያቄ «የጽሁፍ መልመጃዎቻችሁ የሚታረሙላችሁ በማነው?» የሚል ነበር። የተገኘው ምላሽ 3(5.2%) እርስ ራሳችን፣ 16(27.2%)፣ በሁለቱም፣ 39(67.2%) በመምህሩ የሚል ነበር። ይህ መረጃ እንደሚያመለክተው አብዛኞቹ ተማሪዎች እርማት በመምህራቸው ብቻ ቢደረግላቸው ይመርጣሉ። በምእራፍ ሁለት ለመግለጽ እንደተሞከረው

ብዙ ጥናቶች የተማሪዎች የእርስ በእርስ እርምጃ ለጽሑፋቸው እድገት ከፍተኛ አስተዋጽኦ እንዳለው ይገልጻሉ።

ከተማሪዎቹ የተገኘው መረጃ ጠቅለል ባለ መልኩ ሲቀርብ በጽሑፋችን ላይ ስህተት አይኖርም ያሉ ተማሪዎች የመማር ማስተማርና የመማሪያ መሳሪያዎች ዝግጅት ችግር እንዲሁም የስነልቦና እና ማህበራዊ ችግር ተጽዕኖ ሳያሳድርባቸው ለትምህርቱ ትኩረት መስጠታቸውን ያስገነዝባል። በጥያቄ ቁጥር 7 «አማርኛ ቋንቋን መማር ይጠቅመኛል ብሎ ማሰብ»፣ በጥያቄ ቁጥር 13 «ለአማርኛ ትምህርት ወይም ለቋንቋው ያለህ/ሽ አመለካከት» የሚል እና በጥያቄ ቁጥር 14 «የሚሰጣችሁን መልመጃዎች በፍላጎት መስራት » የሚሉ ነበሩ። በምላሹ 77.49% ተማሪዎች በጣም ከፍተኛ እና ከፍተኛ የሚል መልስ ሰጥተዋል። በአንጻሩ ደግሞ ዝቅተኛ ወይም በጣም ዝቅተኛ ብሎ የመለሰ ተማሪ አለመኖሩ ተማሪዎቹ ቋንቋውን ለመማር ያላቸው ፍላጎት ከፍተኛ መሆኑን ያረጋግጣል።

ስለሆነም ተማሪዎቹ ለቋንቋው ባላቸው አዎንታዊ አመለካከት እና ፍላጎት በጽሕፈት ክህላቸውም ሆነ በሌሎች ተጓዳኝ የቋንቋ ክህሎቻቸው ስኬታማ እንደሆኑ ለመረዳት ተችሏል።

ምዕራፍ አምስት

ማጠቃለያና መፍትሄ ሐሳብ

5.1 ማጠቃለያ

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ አማርኛ አፍ-ፈት ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸውን ስህተቶች መለየት እና የስህተቶቹን ምንጭ መፈተሽ ነው። በዚህ መሰረት በጥናቱ ሊመለሱ የሚገባቸው ሶስት መሰረታዊ ጥያቄዎች ተጠቅሰዋል። እነሱም

1. የአማርኛ አፍ-ፈት ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ምን ምን ናቸው?
2. የስህተቶቹ የድግግሞሽ መጠንስ ምን ያህል ነው?
3. ለስህተቶቹ መከሰት ምክንያት ሊሆኑ የሚችሉት ነገሮችስ ምን ምን ናቸው የሚሉት ነበሩ።

ለተነሱት ጥያቄዎች ምላሽ ለማግኘት በተጠኘ ተማሪዎች ከተጻፉ ድርሰቶች እና የጽሑፍ መጠይቆች፣ ከአማርኛ መምህራኖቻቸው ከተገኙ መጠይቆች የተገኙ መረጃዎችን በመተንተን የሚከተሉት ግኝቶች ላይ ተደርጏል።

በጥናቱ ውጤት መሰረት አማርኛ አፍ-ፈት ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ተማሪዎች ሁለት ጊዜ በጻፏቸው 157 ድርሰቶች ውስጥ 1066 ያህል ስህተቶች ተገኝተዋል። የስህተቶቹ አማካይ ስርጭት ሲሰላ 7.39 ሲሆን በመቶ ቃላት ውስጥ የሚገኘው የሰህተት ድግግሞሽ 8.99 መሆኑን ማረጋገጥ ተችሏል። በዚህ ጥናት ውስጥ ጎልተው የታዩትን የሰህተት አይነቶች በሶስት ምድብ ለማስቀመጥ ተሞክሯል። እነሱም የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት፣ የቋንቋ አወቃቀር ስህተት እና የሥርዓተ ነጥብ አጠቃቀም ስህተቶች ናቸው። ከሶስቱ የስህተት ምድቦች ከፍተኛውን ቁጥር የያዘው የቋንቋ አጠቃቀም ስህተት ሲሆን 478 (44.84%) ያህል ሆኗል። ይህ አብይ የስህተት ምድብ የቃላት ድግግሞሽ፣ ግድፈት የሆኔያ ቅርጽ እና ኢ- መደበኛ የቋንቋ አጠቃቀም ስህተቶችን በስሩ አካቶ ይሟላል።

በድርሰቶቹ ውስጥ ከተገኙ አጠቃላይ ስህተቶች መካከል በሁለተኛ ደረጃ የምናገኘው የሥርዓተ ነጥብ አጠቃቀም ስህተትን ይሆናል። በዚህ የስህተት ምድብ ውስጥ የተገኘው የስህተት መጠን

466 (43.73%)ነው።ይህ አብይ የስህተት ምድብ በስሩ የአራት ነጥብ አጠቃቀም ስህተት፣የነጠላ ሰረዝ አጠቃቀም ስህተት ፣የቃለአጋኖ አጠቃቀም ስህተት እና የአንግሊዘኛ ሥርዓተ ነጥብን በመጠቀም የተከሰቱ ስህተቶችን አካቷል።

ከሶስቱ አብይ የስህተት ምድቦች ውስጥ የመጨረሻውን ቁጥር የያዘው የቋንቋ አወቃቀር ስህተት ነው። የስህተት ምድቡ በአጠቃላይ በድርሰቶች ውስጥ ከተገኙት ስህተቶች 122 (11.44%) ያህሉን ይዟል። በዚህ የስህተት ምድብ ስር ተካተው የሚገኙት ንዑሳን ስህተቶች የመስተዋድድ አገባብ፣ የአረፍተ ነገር ስምምነት እና የቃላት አጠቃቀም ናቸው።

በዚህ ጥናት ዓላማ መሰረት አማርኛ አፍ-ፊት የሆኑ ተማሪዎች በአማርኛ ጽሑፋቸው ውስጥ ለሚታዩት ስህተቶች ምንጭ ይሆናሉ የተባሉ ምክንያቶችን ለመጠቀም ተሞክሯል። በዚህም መሰረት በተማሪዎች የተጻፉ ድርሰቶችን እና ከመጠይቆች የተገኙ መረጃዎችን በማገናዘብ የተገኙትን ስህተቶች ከሁለት ዋና ዋና ምክንያቶች ጋር ለማያያዝ ተሞክሯል። እነሱም የመማር ማስተማር ሂደት እና የማስተማሪያ መሳሪያዎች አዘገጃጀት ድክመት እና የሰነ-ልቦናዊ ሁኔታዎች ተጽዕኖ ናቸው።

ሀ. የመማር ማስተማር ሂደት እና የማስተማሪያ መሳሪያዎች አዘገጃጀት ድክመት

በዚህ ጥናት መረጃ መሰረት የጥናቱ ተተኪ ለሆኑት አማርኛ አፍ-ፊት ተማሪዎች የማስተማሪያ መሳሪያዎች አዘገጃጀት ድክመት እንዲሁ የሰህተት ምንጭ እንደሆነ ለመረዳት ተችሏል። ይኸውም ለክፍል ደረጃው የተዘጋጀው መማሪያ መጽሀፍ በተማሪዎቹም ሆነ በመምህራኑ ዘንድ የተማሪዎችን የጽሕፈት ልምድ ለማዳበር ያለው ደርሻ ዝቅተኛ እንደሆነ ተገልጿል። በተለይ የመጽሀፉ አቀራረብ ሳቢነት የጎደለው፣ ተማሪዎችን የማያሳትፍ እና ድግግሞሽ የበዛበት መሆን ተማሪዎች የራሳቸውን ተሰጥኦ ተጠቅመው የተለያዩ የጽሑፍ ልምምዶችን እንዲያደርጉ ዕድል ያልሰጠ መሆኑን ከተገኙት መረጃዎች መገንዘብ ተችሏል። ሌላው በዚህ በመማር ማስተማር ሂደት ስር የታየው ችግር በየትምህርት ቤቶቹ ቋንቋውን ለማስተማር የሚሰጠው ክፍለ ጊዜ በክፍል

ደረጃው ከቀረበው ይዘት ጋር ፍፁም የማይጣጣም መሆኑ ነው። ይህ ችግር መምህራኑ ያላቸውን ችሎታና ልምድ ተጠቅመው ተማሪዎቻቸውን የተሻለ ክህሎት ለማስጨበጥ እንዳይችሉ ተጽዕኖ እንዳሳደረባቸው ለመረዳት ተችሏል። ተማሪዎቹ በዝቅተኛ የክፍል ደረጃ

አጣርተው ሊመጡ የሚገባቸው ስህተት ትኩረት ሳይሰጠው እስከ ከፍተኛ የትምህርት ደረጃ እንዲዘልቅ መሆኑ ሌላው የስህተት ምንጭ ሊሆን እንደሚችል ይገመታል።

ለ የስነ ልቦናዊ ሁኔታዎች

ለተማሪዎች የስህተት ምንጭ ይሆናሉ ከተባሉት ምክንያቶች ውስጥ ሁለተኛው የስነ-ልቦናዊ ሁኔታዎች ተጽዕኖ ነው። ስለ ስነ-ልቦና ተጽዕኖ ሁኔታ በምዕራፍ ሁለት (2.54) ለመተንተን እንደተሞከረው የስነ-ልቦና ተጽዕኖ ተማሪዎች ለቋንቋው ያላቸውን ግምት እና የመማር ፍላጎት ሊቀንስ እንደሚችል ለማወቅ ተችሏል። ይህ ተጽእኖ ከሁለት አቅጣጫ ሊመጣ ይችላል። አንደኛው ተማሪዎቹ ያደጉበት አካባቢ፣ ማህበረሰብ ወይም ቤተሰብ ለቋንቋው ያላቸው አመለካከት ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ ተማሪዎች ቋንቋውን ተምረው ወደፊት እናገኛለን ከሚሉት ትሩፋት ጋር የተያያዘ ነው። በዚህ ጥናት መረጃ መሰረት ለአማርኛ አፍ-ፊት ተማሪዎች የስህተት ምክንያት የሆነው የስነ-ልቦና ተጽዕኖ ምንጩ ተማሪዎቹ “ቋንቋውን ተምረን ነገ የምናገኘው ጥቅም ምንድነው?” ከሚለው አስተሳሰብ የተነሳ መሆኑን መገምገም ተችሏል። ከተማሪዎች መጠይቆች በተገኙት መረጃዎች መሰረት አብዛኞቹ ተማሪዎች ቋንቋቸውን ይወዳሉ፤ የቤተሰብ ወይም የማህበረሰብ ተጽዕኖ የለባቸውም ግን ካለው ነባራዊ ሁኔታ በመነሳት ቋንቋውን ተምረው ወደፊት ሊጠቅማቸው የሚችለውን ነገር ከማሰብ የተነሳ ስልቹ እና ፍላጎት አልባ መሆናቸውን ለመገንዘብ ተችሏል። ከዚህ የተነሳ ተማሪዎቹ ዛሬ ባሉበት የክፍል ደረጃ የሚሰጣቸውን ትምህርት ባግባቡ ለመከታተል አልቻሉም፤ ያሉባቸውን ስህተቶች እና ድክመቶች ለማረም አይነሳሱም፤ አብዛኞቹ ተማሪዎች የሚሰጧቸውን መልመጃዎች እንደግዴታ በመቁጠር ከሞላ ጎደል የሚሞክሩ እንጂ በፍላጎት የሚሰሩ አለመሆኑን ለመገንዘብ ተችሏል።

5.2 የመፍትሄ ሀሳብ

1. ተማሪዎች በዝቅተኛ የክፍል ደረጃ እያሉ የፊደላት ቅርጽን፣ የቃላት አመሰራረትን እንዲሁም የሥርዓተነጥብ አጠቃቀምን ለይተው እንዲመጡ የሚያገዝ የማስተማሪያ ዘዴና የማስተማሪያ ቁሳቁስ በሚመለከተው አካል ቢዘጋጅ።
2. አጋዥ የአማርኛ ትምህርት የማስተማሪያ ቁሳቁሶች መኖር በመማሪያ መጽሀፉ ውስጥ ያለውን ክፍተት ሊያሟላ ስለሚችል በየክፍል ደረጃው የሚዘጋጅበት ሁኔታ ቢኖር።
3. የመምህራን የማስተማሪያ ስልት ተማሪዎችን የሚያሳትፍ፣ የሚያዝናና እና ቋንቋቸውን እንዲወዱ የሚያደርግ ቢሆን።

4. የመልመጃዎች አሰጣጥ ተማሪዎችን የማያሰለች፣ ድግግሞሽ ያልበዛበትና በራሳቸው ተነሳሽነት እንዲሰሩ የሚያደርግ ቢሆን ።
5. በየክፍል ደረጃው የቀረቡትን ይዘቶች በተገቢው ሁኔታ ለማስተማር ተመጣጣኝ ክፍለ ጊዜ ቢሰጥ።
6. ተማሪዎች በቋንቋቸው በሥነጽሑፍ እና በተለያዩ ቋንቋ ነክ ጉዳዮች ላይ የሚሳተፉበት፣ የሚበረታቱበት ሁኔታ ቢኖር ።
7. የማንበብና የመጻፍ ክህሎች ተደጋጋፊ ስለሆኑ ተማሪዎች የንባብ ልምዳቸው የሚዳብርበት ሁኔታ በትምህርት ቤቶች ቢመቻች።

ባጠቃላይ በአንድ ነገር ጥሩ ደረጃ ላይ ለመድረስ ፍላጎት እና እውቀት ወሳኝ ነገሮች ናቸው። በጽሕፈትም ጥሩ ደረጃ ላይ ለመድረስ በመጀመሪያ የመጻፍ ፍላጎት ሊኖረን ይገባል። የተማሪዎችን የጽሕፈት ልምድ ለማዳበር ደግሞ አሳታፊ የትምህርት አቀራረብ እና በቂ የልምምድ ጊዜ መኖር አለበት። ይህ ሲሆን ተማሪዎች የሚሰጣቸውን የጽሕፈት መልመጃዎች ለመስራት ያላቸው ዝንባሌ ይጨምራል። ጥሩ ጸሓፊ ለመሆን ጥሩ አንባቢ መሆን ያስፈልጋል ስለዚህ የተማሪዎች የንባብ ባህል የሚዳብርበት ሁኔታ የሚሻሻልበት መንገድ ሊመቻች ይገባል።

ዋቢ ጽሑፎች

ሆነልኝ አበበ (1997)። «አፋቸውን በከፍኛ ቋንቋ የፈቱ የሺሺንዳ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የአስረኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ የጽሕፈት ክህሎቶች ላይ ያለባቸው ችግሮች ግምገማ እና የመፍትሔ ሐሳቦች ጥቆማ» የአርትስ ማስተርስ ዲግሪ ማሟያ ጥናት፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ። (ያልታተመ)

ልዑልሰገድ አሰፋ (1987)። «በወላይትኛ እና ሲዳሞኛ ተናጋሪዎች የአማርኛ ድርሰት ውስጥ የታዩ ስህተቶች እና የስህተት ምንጭ ትንተና» የአርትስ ማስተርስ ዲግሪ ማሟያ ጥናት፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ። (ያልታተመ)

መሰረት ጣፋ (2003)። «በሀረማያና በአዴሌ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በአሮምኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸው ዋና ዋና የስህተት አይነቶች እና የስህተት ምንጮች ትንተና ፡፡» የአርትስ ማስተርስ ዲግሪ ማሟያ ጥናት፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ። (ያልታተመ)

ምህረት ሳዳሞ (1998)። «በዋቻሞ አጠቃላይ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በሀድይኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ትንተና፡፡» የአርትስ ማስተርስ ዲግሪ ማሟያ ጥናት፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ። (ያልታተመ)

ባዩ ይማም (1987)። የአማርኛ ሰዎሰው። አዲስ አበባ፣ ት.መ.ማ.ማ.ድ።

ተስፋዬ ሸዋዬ (1981)። ስነልባን እና ቋንቋን ማስተማር። (ያልታተመ)

ተገኝ አህመድ (2000)። «አፋቸውን በከፍኛ ቋንቋ የፈቱ የቦንጋ መምህራን ትምህርት ኮሌጅ ሰልጣኝ መምህራን በአማርኛ ቋንቋ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ትንተና፡፡» የአርትስ ማስተርስ ዲግሪ ማሟያ ጥናት ፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ። (ያልታተመ)

ትምህርት ሚኒስቴር (1970)። «የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ ቋንቋ ሥርዓተ ትምህርት ከ7-12ኛ ክፍል።» ሥርዓተ ትምህርት እና ሱፐርቪዥን መምሪያ በአማርኛ ትምህርት ቡድን የተዘጋጀ፣ አዲስ አበባ ። (ያልታተመ)

ቻላቸው አንዳርጌ (1998)። «በምስራቅ ጎጃም ዞን መስተዳድር የደብረ-ማርቆስ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት የአንደኛ አመት ተማሪዎች በሚጽፏቸው ድርሰቶች ውስጥ የሚከሰቱ ስህተቶች ትንተና።» የአርትስ ማስተርስ ዲግሪ ማሟያ ጥናት ፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ። (ያልታተመ)

አለማየሁ ፀጋዬ (1986)። «በዘጠነኛ ክፍል ተማሪዎች ድርሰት ውስጥ የሚፈጸሙ ጥናት ጥናት የስህተት አይነቶች እና የስህተት ምንጮች ትንተና።» የአርትስ ማስተርስ ዲግሪ ማሟያ ጥናት ፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ። (ያልታተመ)

አማረ ሰውነት (1996)። «በትግርኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የስምንተኛ ክፍል ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስነ-ልቦናዊ ስህተቶች።» የአርትስ ማስተርስ ዲግሪ ማሟያ ጥናት ፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ። (ያልታተመ)

አብይ አሰፋ (1997)። «በአዲስ አበባ ከተማ 2ኛ ደረጃ ትምህርት ቤት እና የደብረ ኃይል ቅዱስ ራጉኤል 2ኛ ደረጃ የ9ኛ ክፍል ተማሪዎች ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች ትንተና።» የአርትስ ማስተርስ ዲግሪ ማሟያ ጥናት ፣ አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ። (ያልታተመ)

ግርማ ሀይሉ (2000)። «በጌድኦኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች በአማርኛ ድርሰት ሲጽፉ የሚፈጽሟቸው ስህተቶች እና የስህተት ምንጮች ትንተና።» የአርትስ ማስተርስ ዲግሪ ማሟያ ጥናት ። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ። (ያልታተመ)

ደብረ ተሰማ (1990)። «በአሮምኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የአስራ አንደኛ ክፍል ተማሪዎች ድርሰት በሚጽፉበት ጊዜ የሚፈጽሟቸው ጥናት ጥናት የስህተት አይነቶችና የስህተት ምንጮች።» የአርትስ ማስተርስ ዲግሪ መሟያ ጥናት። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ። (ያልታተመ)

የኢትዮጵያ ቋንቋዎች ጥናት ምርምር ማእከል (1993):: አማርኛ መዝገበ ቃላት::አዲስ አበባ፣አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ማተሚያ ቤት::

ያለው እንዳወቀ (2004):: የምርምር መሰረታዊ መርሆዎችና አተገባበር:: አዲስ አበባ፣ ንግድ ማተሚያ ድርጅት::

Brown, H.(1994).*Principles of Language learning and Teaching*. San Francisco:Prentice Hall.

Byrne, D.(1988).*Teaching Writing Skills*. Hong Kong: Longman Group Ltd.
_____ (1997).*Teaching Writing Skills*. London: Longman Group Ltd.

Corder, S.P.(1967).”The Significance of Learners’ Error”*IRAL*.Vol.4,1-4;
161-169.

Dulay, H. and M, Burt (1975) “Error and Strategies in Child Second Language Acquisition” *TESOL Quarterly*.8.2;129-136.

Dulay, H .M.Burt,S. Krashen.(1982).*Language Two*. New York Oxford. Oxford University Press.

Dubin, F. and E. Olshain (1986) *Course Design: Developing Programs and Materials for Language Learning*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ellis, R.(1989).*Understanding Second Language Acquisition*. 5thed Oxford: Oxford University Press.

Krashen,S.(1987) .*Principle and Practice in Second Language Acquisition*. Prentice Hall International (UK) Ltd.

Littlewood, W.T. (1986) *Foreign and Second Language Acquisition Research And its Implication for the Classroom*. Cambridge: Cambridge University Press.

Littlewood, W.(1984).*Foreign and Second Language Learning*. Cambridge:
Cambridge University Press.

Norrish H, J. (1983).*Language Learners and Their Errors*. London and
Basingstoke. McMillan Publishers Ltd.

_____.(1992).*Language Learners and Their Errors*. London and Basingstoke
McMillan Publishers Ltd.

_____.(1993).*Language Learners and Their Errors*. London and Basingstoke
McMillan Publishers Ltd.

Richards, J.C.(1974).*Error Analysis Perspectives on Second Language
Acquisition*. London and New York: Longman Group Ltd.

Negara, E.A.(1983)"Non-Contrastive Errors in African English: Type and
Significance." *IRAL*,vol 21,No 2,pp 35-45.

White, R.(1980).*Teaching Written English*. Great Britain: J.W. Arrowsmith Ltd,
Bristol.

ማረጋገጫ

እኔ ከዚህ በታች ስሜና ፊርማዬ የተጠቀሰው የድህረ ምረቃ ተማሪ፣ ይህ ጥናት የራሴ ስራ መሆኑን እና በጥናቱም ውስጥ የተጠቀምኩባቸው ፅሁፎች በሙሉ በትክክል የተጠቀሱ መሆኑን አረጋግጣለሁ፡፡

ስም _____

ፊርማ _____

አድራሻ፦ አዲስ አበባ የኒቨርስቲ የሂዩማኒቲስ ቋንቋዎች ጥናት ጋዜጠኝነት እና ኮሚኒኬሽን ኮሌጅ የአማርኛ ቋንቋ ስነ ጽሑፍ እና ፎክሎር ትምህርት ክፍል የድህረ ምረቃ መርሃ ግብር

